

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**GENÇ SPORCULARDA MÜSABAKA SÜRECİNDE ANNE-BABA
KATILIMININ İNCELENMESİ**

İLBAY GÖRKEM POLAT
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. CENGİZ KARAGÖZOĞLU
EGZERSİZ VE SPOR PSİKOLOJİSİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İSTANBUL- 2024

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmemiş bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

İlbay Görkem POLAT

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitim ve tez sürecim boyunca değerli vaktini ve bilgi birikimini benimle paylaşan, her zorlukta bana sabırla destek olan değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Cengiz Karagözoğlu'na teşekkür ederim.

Yüksek lisans programına başladığım günden beri kendisinden çok şey öğrendiğim, öğrencisi olma fırsatını bulduğum için kendimi şanslı hissettiğim hocam Prof. Dr. F. Hülya Aşçı'ya çok teşekkür ederim. Tez sürecim boyunca desteğini esirgemeyen, her danıştığımda yeni bir şey öğrendiğim ve değerli katkılar sunan hocam Dr. Öğretim Üyesi Safer Elmas'a ilgisi için teşekkür ederim.

Desteklerini her zaman hissettiğim, her zorlukta yanımda olan ve süreç boyunca beni cesaretlendiren sevgili arkadaşlarım Hakan Saraç, Pakize Keskin ve Serin İşıaık'a kıymetli yardımları için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	i
ŞEKİL LİSTESİ	ii
1. ÖZET.....	1
2. SUMMARY.....	2
3. GİRİŞ ve AMAÇ	3
4. GENEL BİLGİLER.....	6
4.1. Sporda Anne-Baba Katılımı	6
4.2. Sporda Anne-Baba Katılımına Yönelik Çalışmalar	8
4.3. Anne-Baba Katılımını Etkileyen Faktörler.....	10
4.4. Sporda Anne-Baba Deneyimi.....	13
4.5. Müsabaka Sürecinde Anne-Baba Katılımı	15
5. GEREÇ ve YÖNTEM.....	19
5.1. Araştırma Deseni	19
5.2. Araştırma Soruları	20
5.3. Araştırmanın Örneklemi	20
5.4. Araştırmanın Veri Toplama Araçları.....	21
5.4.1. Kişisel bilgi formu	22
5.4.2. Bireysel görüşme formu	22
5.5. Verilerin Toplanması.....	23
5.6. Verilerin Analizi	24
5.7. Araştırmacının Konumu	24
5.8. Güven Duyulabilirlik.....	25
6. BULGULAR	26
6.1. Anne-Baba Katılımı.....	26
6.1.1. İşlevsel.....	26
6.1.2. Duygusal destek.....	31
6.1.3. Taraftar	38
6.1.4. Var olma	40
6.1.5. Teknik/taktik yönlendirme	42
6.1.6. Rol model	46
6.2. Anne-Baba Katılımını Etkileyen faktörler	47
6.2.1. Bilgi ve deneyim.....	48

6.2.2.	Spora ve branşa özgü inançlar	51
6.2.3.	Gelişimi destekleme isteği	53
6.2.4.	Sporcu ihtiyacı	57
6.2.5.	Özdeşim kurma	61
6.3.	Anne-Baba Deneyimleri	63
6.3.1.	Olumlu deneyimler	63
6.3.2.	Olumsuz deneyimler	76
7.	TARTIŞMA ve SONUÇ	89
7.1.	Anne-Baba Katılımı	89
7.2.	Anne-Baba Katılımını Etkileyen Faktörler	90
7.3.	Anne-Baba Deneyimleri	92
7.4.	Genel Sonuç	93
7.5.	Öneriler	94
8.	KAYNAKLAR	96
9.	EKLER	103

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri.....	21
---	----

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Anne-Baba Katılımına Yönelik Alt Temalar	26
Şekil 2. Anne-Baba Katılımını Etkileyen Faktörlere Yönelik Alt Temalar	48
Şekil 3. Anne-Baba Deneyimlerine Yönelik Alt Temalar.....	63

1. ÖZET

Tezin Başlığı: Genç Sporcularda Müsabaka Sürecinde Anne-Baba Katılımının İncelenmesi

Öğrencinin Adı Soyadı: İlbay Görkem Polat

Danışmanın Adı Soyadı: Prof. Dr. Cengiz Karagözoğlu

Programın Adı: Egzersiz ve Spor Psikolojisi Tezli Yüksek Lisans Programı

Amaç: Müsabaka sürecinde anne-baba katılımını inceleyen birçok çalışma bulunmasına karşın alanyazında bu konunun farklı toplumlarda da araştırılması gerektiği belirtilmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı genç sporcuların müsabaka sürecinde anne-baba katılımının incelenmesi olarak belirlenmiştir.

Gereç ve Yöntem: Araştırmaya İstanbul ilinde futbol, basketbol, voleybol branşlarında aktif müsabakalara katılan, en az 1 yıllık lisanslı 12-14 yaş arası sporcuların anne ve babaları dahil edilerek 13 kişiyle yüz yüze yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara amaçlı örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik ve kartopu yöntemleriyle ulaşılmıştır. Görüşmelerin ses kaydı alınmış ve her bir katılımcıya ait ses kaydının yazı dökümü oluşturulmuştur. Verilerin analizi için nitel veri analizi yöntemlerinden tematik analiz kullanılmıştır. Analizde Maxqda (2022) programından faydalanılmıştır.

Bulgular: Yapılan analiz sonucunda anne-baba katılımı (işlevsel, duygusal destek, taraftar, var olma, teknik/taktik yönlendirme, rol model), anne-baba katılımını etkileyen faktörler (bilgi ve deneyim, spora ve branşa özgü inançlar, gelişimi destekleme isteği, sporcu ihtiyacı, özdeşim kurma) ve anne-baba deneyimleri (olumlu: duygusal tatmin, etkileşimi arttırma, bireysel gelişim, sosyal; olumsuz: duygusal, zamansal, finansal, sosyal) olmak üzere 3 ana temaya ulaşılmıştır.

Sonuç: Bulgular müsabaka sürecindeki anne-baba katılımını farklı boyutlarıyla ortaya koymaktadır. Belirlenen temaların sporcu, aile ve antrenör üçgeninde etkili destek ve gelişim mekanizmalarının oluşturulması adına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sporda anne-baba katılımı, sporda anne-baba deneyimi, tematik analiz

2. SUMMARY

Title of the Thesis: Investigation of Parental Involvement in Competition Process in Young Athletes

Student Name, Surname: İlbay Görkem Polat

Supervisor Name: Prof. Dr. Cengiz Karagözoğlu

Program Name: Exercise and Sport Psychology Master's Program with Thesis

Objective: Despite the existence of numerous studies examining parental involvement in the competition processes, the literature emphasizes the necessity of investigating this topic in different societies. In this context, the aim of the study was determined as the investigation of parental involvement in the competition process of young athletes.

Materials and Methods: Thirteen semi-structured individual interviews were conducted face-to-face with parents of athletes actively participating in competitive sports in the football, basketball, and volleyball branches in Istanbul, aged between 12-14 years and holding a minimum of one-year sports license. Participants were selected through purposive sampling methods such as maximum diversity and snowballing. The interviews were audio-recorded, and transcriptions of each participant's audio recording were created. Thematic analysis, one of the qualitative data analysis methods, was used for data analysis. Maxqda (2022) software was utilized in the analysis.

Results: As a result of the analysis, three main themes were reached: parental involvement (functional, emotional support, fan, presence, technical/tactical guidance, role model), factors affecting parental involvement (knowledge and experience, sport and branch-specific beliefs, desire to support development, athlete need, identification) and parental experiences (positive: emotional satisfaction, increasing interaction, individual development, social; negative: emotional, time, financial, social).

Conclusion: The findings reveal different dimensions of parental involvement in the competition process. It is believed that the identified themes can contribute to the establishment of effective support and development mechanisms within the athlete-family-coach triangle.

Keywords: Parental involvement in sports, parental experience in sports, thematic analysis

3. GİRİŞ ve AMAÇ

Yapılan çalışmalar çocukların yetenek gelişim süreçlerindeki davranışları, tutumları, güdülenmeleri ve duygusal tepkilerinde sporcu anne-babalığının önemli etkisi olduğunu ortaya koymaktadır (Gould ve ark., 2013). Anne-babalar spor aktivitelerine doğrudan katılmasalar bile dolaylı katılımları olumlu veya olumsuz spor deneyimi üzerinde etkilidir (Fraser-Thomas ve ark., 2005). Bunun yanında çocukların spora katılımında anne-babaların sağladığı duygusal teşvik, para ve zamanın önemli rol oynadığı bilinmektedir (Udry ve ark., 1997).

Alan yazında anne-babanın spora katılımını açıklamaya yönelik birçok model ortaya konulmuştur. Örneğin, Fredricks ve Eccles'in (2004; 2005) sağlayıcı rol, yorumlayıcı rol ve rol model kavramlarından bahsetmektedir. Bu modele göre anne-babanın sağlayıcı rolünü çocuklarına verdikleri fırsat ve cesaret göstermektedir. Anne-babaların spora yönelik inanç ve değerleriyle beraber çocukların spora katılımını değerlendirmesi ise onların yorumlayıcı rolünü göstermektedir. Son olarak anne-babanın tutum ve davranışlarının çocuklarının tutum ve davranışlarını etkilemesi anne-babanın rol modeli olarak açıklanmıştır (Fredricks ve Eccles, 2004; 2005).

Bir başka yaklaşımda ise anne-baba katılımı az, optimal ve aşırı olmak üzere üç düzeyde tanımlanmıştır (Hellstedt, 1987). Spor deneyimine duygusal, finansal veya işlevsel yatırımı görece düşük yapan anne-babalar az anne-baba katılımını açıklamaktadır. Müsabakalara ve antrenmanlara katılımın az olması, ekipman yatırımının düşük olması veya antrenör iletişimine ilgi gösterilmemesi az anne-baba katılımı örneklerindendir. Optimal katılım ise yönlendirme ve özerklik arasında denge kurarak sporla ilişkili kararların alınması ile açıklanır. Bunun yanında, optimal katılım gösteren anne-babaların antrenör iletişimiyle ilgilendiği ve uygun finansal desteği sağlamaya çalıştığı belirtilmiştir. Aşırı katılım gösteren anne-babaların ise çocukların başarısıyla çok ilgilendikleri ve çocukların ihtiyacı ile kendi ihtiyaçları arasındaki ayrımı ortaya koymakta zorlanabilecekleri belirtilmiştir. Hellstedt'e (1987) göre çocukların spordaki gelişimini destekleyen düzey optimal düzeydeki anne-baba katılımıdır.

Sporda anne-babaların çocuklar üzerindeki etkilerini ortaya koyan birçok araştırma yapılmıştır. Anne-baba baskısı ve mükemmeliyetçi yaklaşımın tükenmişlik ile ilişkisi ortaya konulurken (Kaman, Gündüz ve Gevat, 2017) kazanmaya aşırı önem verilmesi ve anne-babaların baskısının ise çocukların sporu bırakmasında rol oynadığı belirtilmektedir (Fraser-Thomas ve ark., 2008). Yaralanma, takımdan atılma gibi durumlarla karşılaşıldığında ise anne-

babaların destek kaynağı olmasının başa çıkma sürecini olumlu etkilediği görülmektedir (Udry ve ark., 1997).

Sporcu anne-babalarının çocukların güdülenmesi, haz alması (Brustad ve ark., 2001) ve zihinsel dayanıklılık gelişimi (Thelwell ve ark., 2010) üzerinde etkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar yapılmıştır. Fakat anne-baba katılım düzeyine göre çocuk üzerindeki etkiler değişebilmektedir. Optimal anne-baba katılımının çocukların yarışma için ihtiyaç duyduğu duygusal gereksinimlerinin karşılanmasında olumlu etki yarattığı ortaya konulmuştur (Harwood ve Knight, 2015). Az ve aşırı katılım düzeyinin ise çocukların stres düzeylerini ve haz almasını olumsuz etkilediği söylenebilir (Stein ve ark., 1999). Güdüselle iklim üzerinde de anne-baba etkisi söz konusudur (O'Rourke ve ark., 2013). Performans iklimi müsabaka kazanmaya odaklanıldığında ve sosyal karşılaştırma söz konusu olduğunda ön plana çıkarken, ustalık iklimi ise iş birliği, öğrenme ve çabaya odaklanıldığında ön planda olmaktadır (White, 1998).

Alanyazında spor ortamındaki çocukların deneyimlerinin yanı sıra anne-babaların deneyimleri de incelenmiştir. Spor ortamının hem olumlu hem de olumsuz deneyimlere yol açabildiği görülmektedir. Harwood ve Knight (2009) spor ortamının anne-babalar için keyifli ve sosyal bir alan olabileceğini ortaya koymaktadır. Sporun aile içi iletişimi arttırılabildiği ve anne-babaların yeni insanlarla tanışmasına vesile olabildiği belirtilmektedir (Wiersma ve Fifer, 2008). Bunun yanında çocuklarının eğlendiğini, geliştiğini ve başarılı olduğunu gören anne-babalar tatmin olduklarını ifade etmişlerdir (Wiersma ve Fifer, 2008).

Spor ortamı anne-babalar için birçok stres faktörü barındırabilmektedir. Harwood ve Knight (2009) zaman, finans, organizasyonel, gelişimsel, kardeşler, antrenörler ve rekabet olmak üzere 7 temel stres faktörü belirlemiştir. Yapılan başka bir çalışmada ise sağlık endişeleri, maddi talepler, lojistik talepler gibi stres faktörlerinin varlığından bahsedilmektedir (Lienhart ve ark., 2019). Anne-babalar çocuklarına duygusal destek sağlamanın da zorluklar barındırdığını belirtmişlerdir. Anne-babalar; antrenör veya başarısızlık kaynaklı bir olumsuzlukla karşılaşıldığında destek sunabilmek ve çocuğunun spora bağlılığını sağlamak konusunda zorlanabilmektedir (Wiersma ve Fifer, 2008).

Sporcu anne-babalığının eğitim düzeyi (Dukes ve Coakley, 2002), sosyoekonomik düzey (Larsen ve ark., 2000) ve cinsiyete (Wuerth ve ark., 2004) göre farklılaşabildiği belirtilmiştir. Ayrıca kültüre bağlı olarak anne-baba katılımının (Giannitsopoulou ve ark., 2010) ve anne-baba deneyimlerinin (Lienhart ve ark., 2019) farklılaşabileceği ifade edilmektedir. Bu bağlamda Thrower ve ark. (2016) sporcu anne-babalarına yönelik eğitimlerde kültüre özel

planlama yapma ihtiyacı bulunduğunu vurgulamıştır. Alanyazın incelendiğinde ulusal ve uluslararası düzeyde sporcu anne-babalığına ilişkin konuların sıkça çalışıldığı görülse de ulusal alan yazında müsabaka öncesi, sırası ve sonrası anne-baba katılımını inceleyen nitel bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Bu çalışmanın araştırma alanına katkı sunarken uygulama alanında yapılacak anne-baba görüşmeleri ve eğitimlerinin verimliliğini arttıracak bir unsur olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı genç sporcularda müsabaka sürecinde anne-baba katılımının incelenmesi olarak belirlenmiştir.

4. GENEL BİLGİLER

4.1. Sporda Anne-Baba Katılımı

Spor ortamındaki çocuklar hakkında yapılan çalışmalarda spor psikolojisi alan yazınında ön plana çıkan konulardan bir tanesi de sporda anne-baba katılımıdır. Alanyazında anne-baba katılımına yönelik çeşitli kuramsal yaklaşımların ortaya konulduğu görülmektedir. Bunlardan biri Fredricks ve Eccles'in (2004) Anne-baba Etkileri modelidir. 1983 yılında ortaya koyulan beklenti-değer modelinin spora uyarlanmasıyla ortaya çıkan modelde anne-babaların çocuklarına sağladığı deneyimler, spora ilişkin ekipman sağlama, çocuklarını spor müsabakalarına yönlendirmeleri ve spora katılımı desteklemeleri çocuklarının spora yönelmesini ve spora ilişkin güdülenmelerini etkilediği belirtilmektedir (Fredricks ve Eccles, 2004). Anne-babanın spora katılımı; ulaşım ve ekipman sağlama yoluyla finansal ve pratik destekten, müsabaka ve okul hayatındaki duygusal desteğe kadar çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır (Knight ve ark., 2016b). Fredricks ve Eccles (2004; 2005) anne-babaların gençlik sporunda sağlayıcı, yorumlayıcı ve rol model rolleriyle katılım sağladığını belirtmektedir. Anne-babaların çocuklarına sundukları fırsatlar ve teşvikler onların sağlayıcı rolünü ifade etmektedir. Anne-babaların çocuklarını antrenmanlara götürmesi ve ilgili materyalleri sağlama bu bağlamda değerlendirilmektedir. Yorumlayıcı rol ise çocuklarının spor deneyimlerini anlamlandırma ve yorumlamalarındaki anne-baba rolünü ifade etmektedir. Bu rol anne-babaların spora yönelik inanç ve değerlerini aktararak çocuklarının spora katılımını yorumlamalarını içermektedir. Anne-babanın teşvik edici ve olumlu olması çocuğunun deneyimini olumlu etkilemektedir (Fredricks ve Eccles, 2004). Anne-babanın çocuğun bir branştaki yeteneği hakkındaki düşünceleri anne-babanın beklentilerini ve geribildirimlerini etkilemektedir (Eccles, 2011). Son olarak anne-babaların davranışlarının çocuklarının spor deneyimlerini etkilemesi onların rol model rolünü ifade etmektedir. Anne-babanın spora yönelik tutumları, çocuğun olumlu bir tutuma sahip olması için örnek teşkil edebilir. Tüm bunlar göz önüne alındığında anne-babanın sağlayıcı, yorumlayıcı ve rol model olarak çocukların spora katılımını çeşitli yönlerden etkilediği ileri sürülmektedir (Fredricks ve Eccles, 2004; 2005).

Bunun yanında cinsiyete dayalı inanışların da anne-baba katılımını etkilediği belirtilmektedir (Fredricks ve Eccles, 2005). Anne-babalar erkek çocuklarının daha fazla atletik potansiyele sahip olduğunu ve sporun erkek çocukları için kız çocuklarından daha önemli olduğunu düşünebilmektedir. Bu bağlamda erkek çocukların anne-babaları kız çocuklarının anne-

babalarına kıyasla daha fazla spor malzemesi aldıklarını, çocuklarını spora katılmaya teşvik ettiklerini ve spor faaliyetlerine daha fazla zaman ayırdıklarını bildirmişlerdir. Yapılan çalışma anne ve babaların spora katılımının farklılaşabileceğini ortaya koymaktadır. Babaların çocukları ile geçirdikleri zamanın çocukların spora ilişkin yeterlilik, değer inançları ve katılımı ile ilişkisi ortaya konulurken aynı durum anneler için geçerli değildir. Bunun yanında babaların koçluk yapmasının çocukların değer inançlarıyla pozitif ilişkili olduğu belirtilmiştir. Annelerin ise sağladığı ekipman desteğinin çocukların yetkinlik algılarıyla ilişkili olduğu belirtilmiştir. Babaların ekipman desteği ile çocukların algıladıkları yetkinlik ilişkili bulunmamıştır. Benzer şekilde annelerin çocuklarını teşvik etme düzeyi çocukların sporun değerine ilişkin inançları ve spora katılımı ile pozitif ilişkiliyken bu durum babalar için geçerli değildir. Ailenin çocuklarının inançlarını ve katılımını destekleyen davranışları genel olarak incelendiğinde ise erkek çocukların kız çocuklara göre daha fazla teşvik edici faktöre sahip oldukları ortaya konulmuştur. Ayrıca düşük yetenek grubundaki çocuklara sağlanan teşvik edici faktörler ile yüksek yetenek grubundaki çocuklara sağlanan teşvik edici faktörler arasında da anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Fredricks ve Eccles (2005) çocukların spora ilişkin yeterlilik, değer inançları ve katılımlarının anne-babaların rol model olmaları, inançları ve fırsat sağlamalarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Hellstedt (1987) ise anne-baba katılımını az, optimal ve aşırı olmak üzere üç düzeyde incelemiştir. Bu yaklaşımda aile sistemleri teorisine dayanan ve duygusal ve davranışsal bireyselleşmeyi açıklayan sınır kavramı ön plana çıkmaktadır (Hellstedt, 1987). Çocuğuna spor konusunda daha az çaba, para ve zaman harcayan anne-babalar az anne-baba katılımı kategorisinde değerlendirilmektedir. Az katılım gösteren anne-babalar çocuğunun spor yaşantısına ilgi göstermemekte ve antrenman ve müsabakalar az katılım göstermektedir. Optimal düzeyde katılım gösteren anne-babalar övgü ve olumlu geribildirim ile psikolojik destek sağlamakta ve ulaşım, maddi deste gibi konularda kolaylaştırıcı rol üstlenmektedir. Bu anne-babalar müsabaka sürecinde sınırını koruyacak bir tutum sergilemektedirler. Yönlendirme ve özerklik konusunda dengeleyici bir pozisyonlardır. Aşırı katılımcı anne-babalar ise çocuklarının spor yaşantısına olması gerekenden fazla dahil olmaktadır. Çocuklarının başarısı onların önceliklerindendir. Bu sebeple agresif yaklaşım, yargılayıcı ifadeler ve yatırımın karşılığını alma beklentileriyle baskıcı bir tutum sergilemektedirler (Hellstedt, 1987).

Son olarak Holt ve ark. (2009) anne-baba katılımını özerklik destekleyici, kontrol edici ve karma anne-baba stili olmak üzere üç başlıkta sınıflandırmıştır. Özerklik destekleyici anne-babalar özerkliği ön plana alarak çocukların karar süreçlerine dahil olmasını, sorunlarını kendi

başlarına çözmelerini, çocuklarının davranışlarının baskıyla yönlendirilmemesini sağlamaktadırlar. Özerklik destekleyici anne-babaların bu yaklaşımları çocukların içsel güdülenmelerine katkı sağlamaktadır. Bunun aksine kontrol edici anne-babalar çocuklarının özerkliğini desteklememektedirler. Ayrıca çocuklarının duygu durumlarına karşı hassas olmadıkları ve iletişime daha kapalı oldukları da belirtilmektedir. Son olarak karma anne-baba stiline sahip olan kişilerin hem özerklik desteği hem de kontrol edici unsurları barındırdıkları belirtilmiştir (Holt ve ark., 2009).

4.2. Sporda Anne-Baba Katılımına Yönelik Çalışmalar

Sporda anne-baba katılımının spor psikolojisi alan yazındaki birçok kavram ile ilişkisi ortaya konulmuştur. Sporcu anne-babalığı anne-babalar üzerinde çeşitli etkiler yaratmasının yanında çocukların performansı ve psikososyal gelişimi üzerinde de etkili olmaktadır (Dorsch ve ark., 2021).

Genç sporcuların ihtiyaçlarının karşılanması, güdülenmeleri ve iyi oluş halleri üzerinde antrenör ve anne-baba desteğinin etkisini incelemek için 33 jimnastik sporcusuyla çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre anne-baba desteği çocuğun zevki ve coşkusu, özerklik ve spor becerisi, güdülenme biçimi gibi spora katılımı etkileyen çeşitli faktörlerle ilişkilendirilmiştir (Gagné ve ark., 2003).

Kimiecik ve Horn (2011) 9-12 yaşındaki 170 çocuk ile yaptıkları çalışmada çocukların fiziksel aktiviteye bakış açılarında anne-baba etkisini incelemişlerdir. Bulgulara göre, mücadeleci anne-baba tutumu çocukların algılanan yeterlilik ve değeri ile pozitif yönde ilişkilidir. Destekleyici anne-baba tutumunun ise çocukların fiziksel aktiviteye katılım güdülenmesini kısa ve uzun vadede olumlu yönde etkileyebileceği ifade edilmiştir.

Goggins (2015) nitel ve nicel yöntemleri kullanarak anne-babaların değerleri, güdül iklim ve sporcuların değerleri arasındaki ilişki incelemiştir. Çalışma bulguları, sporcuların anne-baba değerlerine ve güdül iklimine ilişkin algılarının çocukların yetkinlik değerlerini etkilediğini ortaya koymaktadır. Anne-babaların çocukların yetkinlik, statü ve ahlaki değerlerini etkileyen önemli faktörlerden biri olduğu ifade edilmektedir (Goggins, 2015).

Power ve Woolger (1994) sporcuların anne-baba deneyimlerini araştırmak için 6-14 yaş arasındaki yarışmacı yüzücülerin aileleriyle bir çalışma gerçekleştirmiştir. Yapılan araştırmada anne ve babalarından çok fazla emir alan ve ne yapması gerektiğiyle ilgili olarak sürekli yönlendirilen çocukların spordan daha az haz aldığı; destekleyici olan, makul miktarda anne-baba yönlendirmesi ve performans hedef beklentileri olan anne-babaların

çocuklarının spora en yüksek düzeyde heves duyan çocuklar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında anne-baba arasındaki tek önemli farkın model olmakla ilgili olduğu belirlenmiştir. Annenin model olması hem kız hem de erkek çocukların hevesli olmasıyla olumlu bir ilişki gösterirken, babanın model olması erkek çocukların hevesli olmasıyla olumsuz bir ilişki göstermiştir (Power ve Woolger, 1994).

Anne-baba davranışlarının güdülenme yönelimleri ile ilişkisinin araştırıldığı bir başka çalışmada 723 basketbol, hentbol, futbol ve voleybol sporcusu ve onların anne-babalarından veri toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda anne-babaların sporu desteklemesi ile oyuncuların keyif alması arasında pozitif, motivasyonsuzluğu ile negatif bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Anne-babalarından daha fazla baskı algılayan çocuklarda motivasyonsuzluk ile pozitif, keyif alma ile negatif bir ilişki bulunmuştur. Anne-babalarıyla olan ilişkisinde çatışma olduğunu düşünen çocukların spordan aldıkları hazzın daha düşük olabildiği belirlenmiştir. Bulgular anne-baba katılımının çocukların spordan keyif almaları ve güdülenmeleri ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanında anne-babaların güdüsel yönelimi ile çocukların güdüsel yönelimi arasında pozitif bir ilişki olduğu da belirtilmektedir (Sánchez-Miguel ve ark., 2013).

Atkins ve ark. (2013) çocukların benlik saygısı, algılanan yetkinlik, spora devam etme ve spordan keyif alma düzeylerini incelemek amacıyla 227 kız çocuğundan veri toplamıştır. Araştırma sonuçları anne-baba davranışlarının sporda olumlu psikolojik deneyimler için en önemli faktörlerden biri olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre, destekleyici anne-babalık ile yetkinlik, benlik saygısı ve spordan keyif alma düzeyleri arasında pozitif ilişki bulunmaktadır (Atkins ve ark. 2013).

85 sporcu ve anne-baba ile yapılan kesitsel bir çalışmada anne-baba desteği ve baskısının sporda başa çıkma becerisi ile ilişkisi incelenmiştir. Anne-baba katılımının çocukların görev odaklı başa çıkma becerisiyle anlamlı ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Anne-babaların destekleyici davranışlar sergilemeleri ve çocuklarını kaçınmacı davranışları azaltmaya teşvik etmelerinin faydalı olabileceği belirtilmiştir (Tamminen ve ark., 2016).

Mossman ve Cronin (2019) anne-baba davranışları ile çocukların yaşam becerileri gelişimi ve futboldan aldıkları keyif arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışma futbol oynayan 10-16 yaş aralığındaki 317 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre çocukların hayat becerileri gelişimlerinde de anne-baba etkisini söz konusudur. Buna göre anlayışlı anne-babalar çocuklarının takım çalışması, hedef belirleme ve liderlik gibi becerilerinin gelişimine katkıda bulunmaktadır. Anne-babaların yönlendirici davranışlarının problem çözme ve karar

verme becerilerine katkı sağladığı belirlenmiştir. Bunun yanında anne-babaların baskısı ise katılımcıların zaman yönetimi, sosyal beceri ve yaşam becerileri gelişimi algısına katkı sağladığı ifade edilmektedir (Mossman ve Cronin, 2019).

Sporda anne-baba katılımının etkilerini inceleyen bir başka araştırmada bireysel ve takım sporları dahil olmak üzere 19 branştan 321 çocuk ve 321 anne-baba çalışmaya dahil edilmiştir. Spora katılım düzeylerine göre ya annenin ya da babanın çalışmaya katılması sağlanmıştır. Bulgular anne-baba baskısı ile çocukların temel psikolojik ihtiyaçlarının tatmini arasındaki negatif ilişkiyi ortaya koymaktadır. Bu durum içsel motivasyon ve spordan keyif alma düzeyini olumsuz etkilemektedir. Bunun yanında baskıcı davranışlar çocukların kaygı düzeylerini arttırmaktadır. Cinsiyete bağlı farklılıklara bakıldığında ise erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha fazla anne-baba baskısı algıladıkları belirtilmektedir (Amado ve ark., 2015).

Fredricks ve Eccles (2002) çocukların yetkinlik ve değer inançlarındaki cinsiyet farklılıklarını değerlendirmek için 514 çocuğun katılımıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Anne-babanın çocukların yeteneklerine dair değerlendirmelerinin çocukların inançlarının zaman içerisindeki değişimiyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Anne-babaların yorumları ve çocuklarının becerilerine dair algıları çocukların yetkinlik ve değer inançları üzerinde rol oynadığı ortaya konulmuştur. Babaların inançlarının çocukların yetkinlik ve değer inançları ile ilişkisinin annelerinin inançları ile ilişkisine göre daha güçlü olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında spordaki anne-baba inançlarının matematiktekinden daha etkili olduğu belirtilmektedir. Anne-babanın spordaki daha büyük etkisi onların katılım düzeylerindeki farklılıklardan kaynaklanabileceği ifade edilmiştir (Fredricks ve Eccles, 2002).

4.3. Anne-Baba Katılımını Etkileyen Faktörler

Anne-baba katılım davranışlarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bireysel ve takım sporları branşlarından toplam 70 anne baba ile yapılan çalışmada zaman talebinin, diğer anne-baba davranışlarının, çocuklarını olumlu etkileme isteklerinin, bireysel spor bilgisi ve deneyimlerinin, sporcu anne-babası deneyimlerinin, beklenti ve hedeflerin anne-baba katılımını etkileyen faktörlerden olduğu ortaya konulmuştur (Knight ve ark., 2016a). Bu sebeple her anne-babanın deneyimlerinin ve davranışlarının farklı olabileceği belirtilmiştir (Knight ve ark., 2016a).

Mirehie ve ark. (2019) yaptıkları bir çalışmada farklı branş, yaş, gelir, eğitim düzeyi ve etnik kökenden 434 anne-babanın spora katılımını incelemiştir. Araştırmada anne-babalar eğlence,

öz disiplin, rekabet, spora olan sevgi, aile veya arkadaşların katılımı, disiplin sağlamak, onları diğer sporlara hazırlamak, obezite ile mücadele etmek ve çocuğun başarısını görmek gibi beklentilerini ifade etmişlerdir. Etnik kökene bağlı olarak sporda öz disipline ve rekabete attıkları değerin farklılaştığı görülmektedir. Hem çocuğun hem de anne-babanın yaşının spora katılımı etkilediği belirtilmiştir. Daha küçük çocukların anne-babaları eğlence ve öz disipline öncelik verme eğilimindeyken, daha büyük çocukların anne-babaları rekabete daha fazla odaklanmaktadır. Son olarak yaşı daha büyük anne-babaların öz disipline daha çok odaklandıkları ifade edilmiştir. Sporun sağlık yararı konusuna atfedilen önemin anne-babanın veya çocuğun çeşitli özelliklerine göre değişmediği görülmektedir (Mirehie ve ark., 2019).

56 anne-baba ve 34 kız çocuk ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerin analizi sonucunda anne-baba ve çocuk arasındaki karşılıklı açık iletişimin spora katılımı anne-baba stilleri için belirleyici unsurlardan biri olduğu vurgulanmaktadır. Buna göre, özerklik destekleyici anne-babalar çocuğunun duygu durumunu anlayabildiklerini ve açık iletişimi sağlamaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu sayede müsabaka sürecindeki geribildirimlerinde çocuklarının isteklerini ve tercihlerini göz önünde bulundurarak yaklaşım sergileyebilmektedirler. Kontrol edici anne-babalar ise çocuklarının duygu durumlarını anlayamadıklarını veya bazen anlayabildiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum anne-babanın spora katılımının çocukların özerkliğini kesintiye uğratmasına yol açabilmektedir (Holt ve ark., 2009).

Bir başka araştırmada ise 18 anne-baba ve onların çocuklarıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları anne-babaların çocuklarının özerkliğini desteklemek istemesi, daha özerk olabileceklerine dair inançları, çocuklarının ihtiyaçlarına yönelik inançları ve çocuklarının becerilerini geliştirme isteklerinin çocuklarını yönlendirmelerinde etkili olduğu ortaya konulmaktadır (Hutchinson ve ark., 2003).

Spor yapan ve yapmayan anne-babaların beklentileri de buna göre değişebilmektedir. Yüksel (2019) 570 spor yapan ve 430 spor yapmayan kişinin katılımıyla anne-babanın çocuklarının elit düzeyde sporcu olma istekleri değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları anne-babanın spor yapma durumu ile çocuklarının elit spora yönelmesi arasında anlamlı bir ilişki ortaya koymaktadır. Buna göre, spor yapan anne-babaların çocuklarının elit spora yönelmesini daha çok destekledikleri görülmektedir (Yüksel, 2019).

Bean ve ark. (2016) Kanadalı hokey sporcuları ve anne-babalarıyla yaptıkları çalışmada olumsuz anne-baba davranışlarını ve bunların arkasında yatan etmenleri ortaya koymuşlardır. Bunlardan biri profesyonel sporun çekiciliği sebebiyle anne-babaların gerçekçi olmayan beklentiler içerisinde olmasıdır. Bunun yanında, anne-babaların finansal, işlevsel ve duygusal

yatırımlarının karşılığını almayı bekledikleri ifade edilmiştir. Çocuklarının sporun içerisinde olmasının anne-babalar üzerinde yarattığı etkinin de davranışları şekillendirebildiğinden söz edilmiştir. İyi performans sergileyen çocukların anne-babalarının diğer anne-babalar içerisindeki hiyerarşisinin artması ve kendi değer, benlik ve değerlerini çocukların performansı üzerinden değerlendirerek hayallerini dolaylı yoldan deneyimlemeleri olumsuz anne-baba davranışlarını etkileyebilmektedir (Bean ve ark., 2016).

Yalnızca bireysel faktörler değil, çevresel faktörler de anne-baba katılımını etkilemektedir. Clarke ve Harwood (2014) futbol oynayan 8-11 yaş arasındaki çocukların anne babalarıyla yaptıkları yarı yapılandırılmış görüşmeleri betimleyici fenomenolojik analiz yöntemini kullanarak analiz etmişlerdir. Çalışmanın bulguları spor kültürü içerisinde antrenör ve diğer anne-babalarla kurulan etkileşimin anne-babaların deneyimini ve tepkilerini etkilediğini, dolayısıyla anne-babanın spora katılımı üzerinde rol oynadığını ileri sürmektedir (Clarke ve Harwood, 2014).

Dorsch ve ark (2009) 6-15 yaş arasında takım sporu yapan çocukların anne-babalarıyla odak grup görüşmeleri gerçekleştirmiştir. Bulgular çocukların spora katılımının anne-babalar üzerinde olumlu ve/veya olumsuz duygusal deneyimler yarattığını, spora olan duygusal bağlılıklarını etkilediğini ve kendi hayallerini tekrar yaşıyormuş gibi hissedebileceklerini ortaya koymaktadır. Anne-babalar çocuklarının spora katılımıyla beraber duygu yönetim stratejilerindeki değişikliklerden de söz etmişlerdir. Çocuklarının duygusal reaksiyonlarını gözlemleyerek ona uyumlanmaya çalışmaktadırlar. Bilişsel, duygusal ve ilişkisel faktörlerin anne-babaların farkındalığını, hedeflerini ve duygu yönetimini etkilemesinin anne-baba davranışları üzerinde değişikliğe yol açtığı belirtilmektedir. Son olarak, çocukların yaşının, karakterinin, anne-babanın spor deneyiminin, çocuğun ve anne-babanın cinsiyetinin anne-baba katılımını etkilediği ifade edilmiştir. Örneğin bir baba kız çocuğuna daha çok duygusal destek vermeye odaklanırken erkek çocuğunda teknik becerilere ve gelişime odaklandığını belirtmiştir (Dorsch ve ark., 2009).

Son olarak çocuklarının antrenörlüğünü yapan anne-babaların davranışlarının değişebileceği görülmektedir. Elliott ve Drummond (2017) 12-13 yaşında Avustalya'da futbol oynayan çocukların baba/antrenörleri ile nitel bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmanın bulguları babaların kasıtlı olarak eleştiriyi arttırdıklarını, geribildirimde bulunurken daha sert bir dil kullanabildiklerini ve daha az cesaret verdiklerini ortaya koymaktadır (Elliott ve Drummond, 2017).

4.4. Sporda Anne-Baba Deneyimi

Spor ortamında sporcuların olduğu kadar anne-babaların da hem olumlu hem olumsuz deneyimleri bulunmaktadır. Tenis sporcularının anne-babalarıyla yapılan bir çalışmada spor aracılığıyla anne-babaların çocuklarıyla daha yakın ilişkiler kurabildiği, çocuklarının başarılarıyla gurur duyabildikleri, yeni bir sosyal çevrenin oluşabildiği ve spor ortamında bulunmaktan bireysel olarak keyif alabildikleri ortaya konulmuştur (Harwood ve Knight, 2009).

Bunun yanında müsabaka süreci anne-babalar için birçok stres faktörü de barındırmaktadır. Katılımcılara açık uçlu sorular yöneltilen bir çalışmada anne-babalar için 7 temel stres faktörü temasına ulaşılmıştır. Bunlar: zaman, finans, organizasyonel, gelişimsel, kardeşler, antrenörler ve rekabettir. Çeşitli stres faktörleri göz önünde bulundurulduğunda anne-babaların başa çıkma becerilerine sahip olmasının önemli olduğu vurgulanmıştır. Anne babalardan her zaman sporcuları desteklemesi beklense de kendi karşılaştıkları stres faktörleriyle başa çıkamazken bunu sağlamaları güç olabilir. Stres faktörleriyle başa çıkılamadığı durumlarda istenmedik anne baba davranışları görülebilmektedir (Harwood ve Knight, 2009). Bu sebeple anne-babaların çocuklarını desteklemek ve kendilerini yönetmek için bilişsel, sosyal ve duygusal becerilerinin geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Harwood ve Knight, 2015).

Lienhart ve ark. (2019) anne-babaların stres faktörlerini ortaya koyabilmek için 1299 anne-babaya anket uygulamıştır. Her anne-babanın stres faktörleri aynı olmasa da bazı ortak konular tespit edilmiştir. Örneğin sağlık endişeleri, maddi talepler, ayrılan zaman, lojistik talepler ve eğitim endişeleri anne-babaların bireysel olarak deneyimledikleri stres faktörleri olarak karşımıza çıkmıştır. Çalışmanın ikinci aşamasında anne-babalar tarafından kullanılan bazı başa çıkma yaklaşımları ortaya konulmuştur. Bulgulara göre anne-babalar geçmiş deneyimlerinden faydalanabilir veya içinde bulundukları çevrede yardımcı olabilecek bilgi arayışına girebilirler. Bazı anne-babalar duygularını kontrol etme yoluna gidebilirken bazıları ise kaçınmacı davranışlarla durumu göz ardı etmeyi tercih edebilirler. Ya da karşılaştıkları duruma göre kendilerinin veya sporcuların davranışlarında değişiklikler sağlayarak kontrollerini arttırmaya çalışabilirler (Lienhart ve ark., 2019).

Yapılan başka bir çalışmada 10 odak grup oluşturularak 55 anne- baba ile görüşme gerçekleştirilmiştir (Wiersma ve Fifer, 2008). Anne-babaların keyif aldıkları ve zorlandıkları alanlar içerik analizi ile ortaya konulmuştur. Anne-babaların keyif aldığı noktalar anne-baba faydası ve çocuğun faydası olmak üzere 2 tema altında toplanmıştır. Çocuğunun eğlendiğini, geliştirdiğini, sporu öğrendiğini, başarılı olduğunu ve oynadığını gören anne-babalar tatmin

olduklarını ifade etmektedirler. Bunun yanında spora katılım aracılığıyla çocuklarıyla daha çok vakit geçiriyor olmak anne babaların keyif aldıkları noktalardan biridir. Spor aile içerisindeki etkileşimi arttırmaktadır. Ailecek spor etkinliğine katılmaları sebebiyle spor yapmayan veya yaşı daha küçük olan çocuklarıyla olan iletişimin de arttığı belirtilmiştir. Ayrıca spor ortamı anne-babalara sosyalleşme imkânı da sağlamaktadır. Yeni ailelerle tanışarak sosyal çevrelerinin genişlemesi ailelerin keyif aldığı diğer noktalardır. Aileler iş hayatı ve çocukları sebebiyle yoğun bir hayata sahip olduklarını, başka bir yerde tanışamayacakları insanlarla sosyalleşmelerinde spor ortamının önemli katkısının olduğunu vurgulamışlardır (Wiersma ve Fifer, 2008).

Anne-babaların keyif aldıkları bir diğer nokta ise spor ortamının çocuklarına fayda sağladığını görmeleridir. Anne-babalar çocuklarının özgüveninin arttığını, kazanmayı/kaybetmeyi öğrendiğini, takım çalışmasını öğrendiğini, hayata hazırlandığını ve zorluklarla mücadele etmeyi öğrendiğini belirtmişlerdir. Spora bağlılık zor olsa da çocuklarının gelişiminden aldıkları keyfin onları fedakârlık yapmak konusunda cesaretlendirdiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca spor ortamının çocuklarının sosyalleşmesinde ve yeni arkadaşlar edinmesinde önemli bir yeri olduğunu düşünmektedirler. Spor sayesinde uzun süreli arkadaşlıklar kurduklarını ve birçok anı biriktirdiklerinden söz edilmiştir. Son olarak bazı anne-babalar çocuklarının video oyunu oynamasındansa spor ortamında bulunmasının onlara haz verdiğini belirtmiştir (Wiersma ve Fifer, 2008).

Yapılan araştırma sonucunda anne-babaların zorlandığı noktalar da ortaya konulmuştur. Anne-babaların çocuklarına olumlu bir spor deneyimi sağlamak için birçok konuda yatırım yaptığı belirtilmektedir. Anne-babalar çocuklarının sporda ilerlemesinin birçok maddi yükü olduğunu belirtmişlerdir. Ekipman ücretleri, kamp giderleri veya özel antrenmanlar buna örnek olarak gösterilebilir. Ulaşımı sağlama, yemek düzeni, hafta sonu ve tatil dönemindeki antrenmanlar göz önüne alındığında anne-babanın boş zamanının kalmaması en büyük zorluklardan biri olarak ifade edilmiştir. Bunun yanında duygusal destek sağlamanın da her zaman kolay olmadığı vurgulanmaktadır. Antrenörün geribildirimlerinden sonra çocuklarının büyük resmi görmesini sağlamak, kendini yeterli görmediği durumlarda spora bağlılığını devam ettirmeye çalışmak ve başarısızlıkla yüzleştğinde duygusal destek sağlamak anne-babaların zorlandığı durumlara örnek olarak gösterilebilir. Tüm bu zorluklara rağmen birçok anne-baba çocuğunun sporun içerisinde bulunmasının önemli olduğunu düşündüğü için bu zorluklara değdiğini ve devam ettirmek istedikleri belirtmiştir (Wiersma ve Fifer, 2008).

Sporda anne baba deneyimleriyle ilgili birçok çalışma yapılsa da bazı kısıtlılıklar dikkat

çekmektedir. Çalışmaların çoğu bireysel spor branşlarında ve birkaç kültürden aileler ile yapılmıştır. Bu sebeple farklı toplumlarda ve takım sporlarında yapılacak olan çalışmaların farklı yapılardaki ve kültürlerdeki deneyimlerin ortaya konulabilmesi için önemli olduğu düşünülmektedir (Lienhart ve ark., 2019).

4.5. Müsabaka Sürecinde Anne-Baba Katılımı

Spor ve Egzersiz Psikolojisi alan yazınında müsabaka sürecindeki anne-baba katılımı ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Örneğin Omli ve Wiese-Bjornstal (2011) kuram oluşturma yaklaşımıyla yaptığı çalışmada 57 çocuk ile görüşme gerçekleştirmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda çocukların tercih ettiği ve tercih etmediği üç anne-baba rolü ortaya koyulmuştur. Bunlar destekleyici anne-baba, talepkâr koç ve çılgın taraftardır. Destekleyici anne-baba rolü özenli sessizlik, empati, koruyucu müdahale, tezahürat ve teşvik olmak üzere tercih edilen altı davranışı içermektedir. Talepkâr koç rolü ise çocukların tercih etmediği yönlendirme, tavsiye verme ve eleştirel cesaretlendirme davranışlarını içermektedir. Bu davranışları çocukların tolere edebildiği belirtilmiştir. Son olarak çılgın taraftar rolünü ise çocukların tercih etmediği belirtilmiştir. Bu roldeki davranışlar tartışma, suçlama, aşağılama, bozma, bağırma ve fanatik tezahürat olarak belirtilmiştir. Anne-babaların olumsuz etkileri olabilmektedir. Fakat çocuklar anne-babalarının orada olmasını ve doğru zamanlarda desteğini göstermelerini istemektedir. Bunun yanında yeterli bilgiye sahip olmayan anne-babaların müsabaka sırasında teknik ya da taktik tavsiye ve yönlendirme vermekten kaçınmaları gerektiği belirtilmektedir (Omli ve Wiese-Bjornstal, 2011).

3 sporcu ve 6 anne-baba ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştiren Sagar ve Lavalleye (2010) sporculardaki hata yapma korkusunun kökenlerini tematik analiz yöntemiyle incelemiştir. Çocukların başarısızlıklarına verilen olumsuz tepkiler çocukların başarısızlıktan korkmalarına, dolayısıyla hata yapma korkusunun artmasına sebep olabilmektedir. Kontrolcü ve yüksek başarı beklentisi olan anne-babaların çocukların hata yapma korkusunu arttırdığı ortaya konulmuştur (Sagar ve Lavalleye, 2010).

Bois ve ark. (2009) basketbol ve tenis oynayan 341 sporcudan oluşan bir örneklem ile anne-babanın yarışma öncesi kaygı üzerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde her iki anne-babanın da yarışmada bulunmasının çoğu katılımcıda yüksek kaygı ile ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca anne-babasının davranışlarını baskıcı ve kontrolcü olarak algılayan çocukların müsabaka öncesi kaygı seviyesinin görece daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Bois ve ark., 2009).

Knight ve ark. (2010) genç tenis oyuncularının müsabaka sürecinde tercih ettiği davranışları ortaya koyabilmek için yaşı 12-15 arasında olan 42 tenis oyuncusuyla görüşme gerçekleştirmiştir. Anne-babaların destekleyici yorum yaparken vücut dillerinin de bununla uyumlu olması gerektiği, antrenör değilse veya elit sporcu olarak yarışmadılarsa teknik ve taktik tavsiyede bulunmamaları gerektiği, sadece kendi çocuğunu değil tüm sporcuları desteklemeleri gerektiği ve tribünde uygun davranışlar sergileyerek tenis etiğine saygı göstermeleri gerektiği ortaya konulmuştur. Bunun yanında sporcular sonuçtan daha çok çabaya odaklanmalarını ve buna uygun geribildirimlerde bulunmalarını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Geribildirimde bulunmak ve tavsiye vermek sporcunun kendisiyle ilgilenildiğini hissetmesi için önemli unsurlardır. Fakat tavsiyelere uymadığı zaman bu konuda ısrarcı olmak sporcular tarafından rahatsız edici olarak algılanabilmektedir.

Yaşları 12-15 yaş arasında olan 36 kız sporcuyla yapılan benzer bir çalışmada istenen anne-baba davranışları müsabaka öncesi, müsabaka sırası ve müsabaka sonrası olmak üzere üçe ayrılarak ortaya koyulmuştur (Knight ve ark., 2011). Sporcularla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda müsabaka öncesinde anne-babaların çocuklarının fiziksel hazırlığına yardım etmeleri, performans hakkında konuşmamaları, çocukların mental hazırlık sürecine nasıl destek olabileceklerini anlamalarının önemli olduğu ortaya koyulmuştur. Mental hazırlık süreci bazen onların rahatlamaları için konuşmak, bazen ise müsabaka hakkında hiç konuşmamayı içerebilmektedir.

Müsabaka sırasında ise sporcular bireysel performans yerine takımın desteklenmesini, sonuç yerine çabaya odaklanılmasını, eleştiri yerine olumlu yaklaşım sergilenmesini ve olumlu veya olumsuz aşırı tepkilerden kaçınılmasını tercih etmektedir. Kendilerine veya çocuklarına dikkat çekecek davranışlar istenmeyen davranışlardır. Sporcular küçük düşürücü veya dikkat dağıtıcı davranışların sergilenmemesi gerektiğini düşünmektedir. Anne-babaların sözlü olmayan jest ve mimikleri çocukların yetkinlik algılarını etkileyebilmektedir. Anne-babaların antrenörmüş gibi yaptığı yorumlar da sporcular tarafından istenmemektedir. Fakat anne-babanın o branş veya o takım hakkında deneyimli veya bilgili olması durumunda müsabaka öncesi ve sonrası yönlendirme yapabileceği belirtilmiştir. Son olarak sporcular anne-babalarının hakemlere karşı gösterdiği anlık tepkilerin sorun olmayabileceğini fakat tartışmanın sürdürülmemesi gerektiğini düşünmektedir (Knight ve ark., 2011). Petlichkoff (1993) yaptığı çalışmada spor etkinliklerinde olumsuz anne-baba davranışlarının performansı etkilediğini ve yarışma stresi ve sporu bırakmaya neden olabileceğini belirtmiştir.

Knight ve ark. (2011) çocukların müsabaka sonrasında ailelerinden gerçekçi yorumlar

beklediğini ortaya koymaktadır. Eleştirilerin öncesinde ve sonrasında olumlu taraflardan bahsedilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Eleştirilerin zamanlaması da bir başka önemli noktadır. Sporcular üzgün olduğunda bunu fark edip müsabaka hakkında konuşmaya çalışmamak tercih edilebilmektedir. Son olarak takım oyuncuları veya aileleri çevresindeyken olumlu geribildirimleri duymak istedikleri, eleştirilerin ise yalnızken yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Holt ve Knight (2014) müsabaka sırasında anne-babalardan çaba hakkında destekleyici yorumlarda bulunmaları, spor bilgilerine bağlı olarak performans hakkında geribildirim talep edilirse sporcu sahada değilken geribildirimde bulunmaları, iyi performans sergilemiyorken gerçekçi olmayan geribildirimlerde bulunmamaları, müsabakaya ilgi göstermeleri ve iki takımı da desteklemeleri beklenildiğini ortaya koymuştur.

Elliott ve ark. (2018) sporcuların deneyimlerini ortaya koyabilmek için odak grup görüşmeleri ile 50 sporcu ile görüşmüştür. Araştırma sonuçlarına göre sporcular kötü performans gösterdiğinde çevresel baskı ve beklentiler de göz önüne alınarak yapıcı geri bildirimlerde bulunulması önerilmektedir. Bunun yanında sporcunun gelişim hedeflerine bağlı olarak sağlanan geribildirimlerin müsabaka öncesi ve sonrasındaki anne-baba desteğinin artırılmasını sağlayacağı belirtilmiştir.

Tamminen ve ark. (2017) müsabakalardan ve maçlardan sonra eve dönüş yolunda çocukların ve anne-babaların konuşmalarını incelemek için 27 sporcu ve anne-babasından biriyle yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Dönüş yolunda anne-baba geribildirimlerinin performans gelişimi için önemli bir unsur olduğu ortaya konulmuştur. Müsabakada kötü performans sergileyen bazı çocukların gelecekte daha iyi performans gösterebilmek için anne-babalarıyla performansları hakkında konuşmaktan keyif aldıkları, bazılarının ise bunun yerine sessizliği veya dönüş yolunda müzik dinlemeyi tercih ettiği belirtilmektedir. Sporcunun konuşmak isteyip istememesi arabada oturduğu yeri dahi etkileyebilmektedir. Anne-babaların zor konuşmaları yaparken belirledikleri stratejilerde zorlanabildikleri ortaya konulmuştur. Sporcunun istemediği bir zamanda veya istemediği bir şekilde geribildirimde bulunulduğunda sporcunun konuşmadan uzaklaşabildiği görülmüştür. Bu sebeple geribildirim tarzının sporcu ve anne-baba arasında tartışılmasının fayda sağlayabileceği belirtilmiştir. Son olarak dönüş yolunda anne-babadan hangisinin orada olduğunun konuşma akışını değiştirebildiği, annelerin ve babaların geribildirim stratejilerinin farklı olabildiği görülmüştür (Tamminen ve ark., 2017).

Anne-babaların algısı ile sporcuların algısı arasındaki uyum da çalışma konularından biri

olmuştur. Dorsch ve ark. (2016) 226 ailenin üyeleriyle yaptıkları çalışmada anne, baba ve sporcunun değerlendirmelerini karşılaştırmıştır. Bu çalışmada anne-babaların destekleyici davranış algısıyla çocukların destekleyici davranış algısının her zaman uyuşmadığı ortaya konulmuştur. Bunun yanında babaların kendilerini annelerden daha baskıcı olarak gördüğü belirtilmiştir. Annelerin ve çocukların baba hakkındaki değerlendirmeleri arasında da fark olduğu belirlenmiştir. Annelerin eş değerlendirmesine kıyasla çocukların baba algısı babaların öz-değerlendirmesiyle daha tutarlıdır. Çocukların anne-baba katılımını daha çok deneyimlemesi bu farklılığın ortaya çıkma sebebi olabileceği ileri sürülmüştür (Dorsch ve ark., 2016).

Hokey sporcularıyla yapılan benzer bir çalışmada anne-babaların destekleyici olarak düşündükleri davranışların sporcular tarafından baskı olarak algılanabileceği ortaya konulmuştur (Kanters ve ark., 2008). Anne-babaların çocuklarına uyguladıkları baskıya ilişkin algılarının, çocukları tarafından bildirilen puanlardan daha düşük olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre sporcuların hokeyden keyif alma düzeyinin tek yordayıcısı babaları tarafından algıladıkları baskıdır (Kanters ve ark., 2008). Ailenin finansal desteğinde de benzer bir durum söz konusudur. Yapılan bir çalışmada anne-babanın finansal desteğinin çocuk tarafından baskı olarak algılanabileceği ve bunun sonucunda çocuğun spora olan bağlılığının etkilenebileceği ortaya konulmuştur (Dunn ve ark., 2016).

5. GEREÇ ve YÖNTEM

5.1. Araştırma Deseni

Nitel araştırma deseni araştırma aşamaları arasındaki tutarlılığı ve araştırma yaklaşımını belirleyen unsurdur. Alanyazında “araştırma deseni” ifadesi yerine araştırma yaklaşımı, araştırma stratejisi, araştırma geleneği gibi ifadeler de kullanılmıştır. Her bir desen farklı bir yaklaşımı ifade ettiği fakat bu farkın çok net çizgilerle ayrışmadığı ifade edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 63).

Alanyazında beş farklı araştırma deseninden bahsedilmektedir. Bunlar kültür analizi, kuram oluşturma, durum çalışması, eylem araştırması ve olgubilim (fenomonoloji) desenleridir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 63). Kültür analizinde katılımcıların kullandıkları ifadeler, katılımcıların deneyimi, ifade tarzı, algıları gibi öğelere odaklanarak belli bir kültürün tanımlanması ve anlaşılması hedeflenmektedir (Hancock, 2004’den akt. Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 64). Odak noktası katılımcıların topluluğu ve kültürüdür (Merriam, 2018, s. 27). Kuram oluşturma araştırma deseninde ise kavramlara ve anlayışa bir katkı sunarak yeni kuramlar ortaya koymak veya var olan kurama katkı sağlamak söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 69). Veri toplama süreçleri için gözlem, görüşme ve dokümanların sıkça kullanıldığı ifade edilmiştir (Merriam, 2018, s. 29). Alanyazındaki bir diğer desen olan durum (vaka) çalışması “sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesi” olarak açıklanmaktadır (Merriam, 2018, s. 40). Duruma ilişkin etmenlerin bütüncül şekilde araştırılması ve duruma ilişkin süreçlerin ve değişimlerin ortaya konulması için bu desen kullanılabilir. (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 70). Eylem araştırması ise araştırmaların uygulamaya aktarılmasını destekleyen bir desendir. Araştırmacının katılımcı rolü bu desende ön plana çıkmaktadır. Uygulamadaki sorunların açıklanması ve çözülmesi için kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 71).

Nitel çalışmalarda sık kullanılan desenlerden biri de olgubilimdir. Olgubilim araştırmaları yaşanan deneyime ve yorumlamaya odaklanmaktadır (Van Mannen, 1990’dan akt. Merriam, 2018, s.24). Farkında olduğumuz fakat derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız olguları incelemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 66). İncelenen olguyu deneyimleyen ve aktarabilecek kişilerle görüşme yapmak başlıca veri kaynağını oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 67). Deneyimlerin yeterince ortaya konulabilmesi için araştırmacı ve katılımcı arasındaki güven ortamı oluşturulmalıdır. Bu tip araştırmalar genelleme yapmak yerine bir olgunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacak örneklere ulaşmayı amaçlamaktadır. Olgubilim

yaklaşımında temalar ortaya konularak betimsel anlatım ile aktarılır. Bu tip araştırmalarda doğrudan alıntılara yer verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 68). Araştırma amacına uygun olarak müsabaka sürecinde anne-baba katılımı konusunda algıları, yönelimleri ve deneyimleri ortaya koyabilmek için araştırmanın deseni olgubilim araştırması olarak belirlenmiştir.

5.2. Araştırma Soruları

Patton (1990) nitel araştırmalarda hipotez kurulmasının değil, olay veya olguya dair soru cümlesi oluşturulmasının söz konusu olduğunu belirtmiştir (akt. Baltacı, 2019). Araştırma sorusunun belirgin yazılması çalışılan konudaki karmaşayı önleyecek bir unsurdur (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bu bağlamda araştırma soruları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

S1. Anne-babaların müsabaka sürecindeki davranışları nelerdir?

S2. Anne-babaların müsabaka sürecindeki davranışlarını etkileyen faktörler nelerdir?

S3. Anne-babaların müsabaka süreci deneyimleri nelerdir?

5.3. Araştırmanın Örneklemi

Nitel araştırmada genellikle küçük gruplarla çalışılmaktadır (Neuman ve Robson, 2014'ten akt. Baltacı, 2019). Amaçlı örnekleme genelleme yapmaktan ziyade detaylı incelemeyi kolaylaştıran bir yöntemdir (Guba ve Lincoln, 1994). Bu bağlamda araştırmada amaçlı örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik ve kartopu yöntemleri kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik ile farklı branş, yaş ve deneyim yılına sahip sporcuların anne-babalarıyla görüşmeler gerçekleştirilerek farklılıkları kapsayan temel deneyimleri ortaya koymak amaçlanmıştır. Kartopu yöntemi ise katılımcıların yönlendirmesiyle yeni katılımcılara ulaşmayı içermektedir (Patton, 2002, s. 234-237'den akt. Merriam, 2018, s. 78). Nitel yöntemlerde örneklem büyüklüğünü hesaplamak için belirlenmiş bir formül bulunmamaktadır (Morgan ve Morgan, 2008'den akt., Baltacı, 2018). Bunun yerine, Lincoln ve Guba (1985) veri toplama sürecinin doygunluk seviyesine ulaşmaya kadar devam etmesi gerektiğini belirtmektedir (akt., Merriam, 2018). Doygunluk seviyesi örneklem grubundan yeni bir bilgi gelmemesini, yani tekrarlanan bilgilerin gözlenmesini içermektedir (Shenton, 2004). Örneklem büyüklüğünün ulaşılan verilerin kalitesiyle ilişkili olduğu belirtilmektedir (Watson ve ark., 2017). Tüm bunların yanında alanyazında örneklem büyüklüğüyle ilgili fikir ayrılıkları bulunsa da olgubilim araştırmalarında örneklem büyüklüğünün en az 10 kişi olması gerektiği ileri süren araştırmacılar vardır (Charmaz, 2011'den akt. Baltacı, 2018). Bu bağlamda 13 sporcu anne-

babasıyla görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya İstanbul ilinde bulunan futbol, basketbol, voleybol branşlarında en az 1 yıldır yaş grubunun olduğu ligde aktif müsabakalara katılan, 12-14 yaş arası sporcuların anne ve babaları dahil edilmiştir. Anne-baba etkisinin 10-14 yaş aralığında 15-18 yaş aralığına göre daha çok olduğunu gösteren çalışmalar 14 yaşın üst sınır olarak belirlenmesinde (Murray ve ark. 2020); sporculardan 12 yaşından itibaren yarışmalarda ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmasının beklenmesi ise alt sınırın belirlenmesinde etkili olmuştur (Balyi and Way, 2005). Araştırmaya dahil olacak katılımcıların çocuklarının müsabakalarına düzenli olarak katılıyor olması beklenmiştir. Katılımcıların bilgileri Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

KATILIMCI	ANNE/BABA	SPORCUNUN			
		BRANŞI	CİNSİYETİ	YAŞI	LİSANS YILI
1. Katılımcı	Anne	Futbol	Erkek	14	3
2. Katılımcı	Baba	Futbol	Erkek	12	3
3. Katılımcı	Baba	Futbol	Erkek	14	4
4. Katılımcı	Baba	Voleybol	Kız	12	2
5. Katılımcı	Anne	Voleybol	Kız	12	1
6. Katılımcı	Baba	Voleybol	Kız	14	5
7. Katılımcı	Anne	Voleybol	Kız	13	4
8. Katılımcı	Baba	Futbol	Erkek	12	1
9. Katılımcı	Anne	Basketbol	Erkek	13	4
10. Katılımcı	Baba	Basketbol	Erkek	14	6
11. Katılımcı	Anne	Basketbol	Erkek	12	4
12. Katılımcı	Baba	Basketbol	Kız	13	4
13. Katılımcı	Anne	Futbol	Erkek	14	2

5.4. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Araştırmada Kişisel Bilgi Formu ile birlikte araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler için hazırlanan Bireysel Görüşme Formu kullanılacaktır.

5.4.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan Kişisel Bilgi Formu (Ek-1) katılımcının yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyoekonomik durum, spor geçmişi, çocuğunun müsabakalarına katılım sıklığı bilgilerini ve çocuğunun yaş, cinsiyet, branş, mücadele ettiği lig bilgilerine ulaşmaya yönelik soruları içermektedir.

5.4.2. Bireysel görüşme formu

Derinlemesine görüşme için Bireysel Görüşme Formu kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan görüşme formunun belirlenmesinde Rubin ve Rubin'in (2005) ileri sürdüğü ısınma soruları, geçiş soruları, ana sorular ve sonuç soruları bölümleri dikkate alınmıştır. Formun içerdiği sorular anne babaların çocuğunun spor katılımı, bu katılımın kendisi ve çocuğu üzerindeki etkileri ve müsabaka sürecinde kendisinin ve çocuğunun duygu, düşünce, davranışlarına yönelik olarak hazırlanmıştır. Yapılan pilot görüşme, danışman ve meslektaş değerlendirmeleriyle beraber sorular son halini almıştır. Pilot görüşme yüz yüze şekilde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının notları ve katılımcının geribildirimlerine bağlı olarak tekrarlanan, yeterince açık olmayan, araştırmanın amacına ve katılımcıdan gelen verilere bağlı olarak eksik kaldığı fark edilen bölümler tespit edilip danışman ve meslektaş değerlendirmeleriyle revize edilmiştir. Pilot görüşmede elde edilen veriler de analiz sürecinde kullanılmıştır. Revize işlemleri sonucunda 26 soruluk Bireysel Görüşme Formu oluşturulmuştur.

Alanyazında önerildiği üzere sorular oluşturulurken teorik ve akademik bir dil kullanmak yerine gündelik ve anlaşılır bir dil kullanılıp bilimsel terimlerden kaçınılmıştır (Polat, 2022). Soruların oluşturulma ve pilot görüşmeler sürecinde yüzeysel kaldığı tespit edilen sorular verilerin toplanma sürecine katkı sağlayacak biçimde değerlendirilmiş ve revize edilmiştir (Weiss, 1994'ten akt. Polat, 2022). Soruları oluştururken çok soru sormak yerine araştırma sorularına uygun ve yeterli çeşitliliğe sahip bir form oluşturulmuştur (Rubin ve Rubin, 2012). Dikkat edilen bir diğer nokta ise bir sorunun birden fazla unsuru barındırmamasıdır. Araştırmacılar, nitel araştırma süreçlerinde, görüşme sorularının odaklı bir yapıda olmasına dikkat etmelidirler (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Soruların sadeliği ve odaklılığı, derinlemesine düşünmeyi destekleyip daha açık ifadeler kullanılmasını teşvik edebilir (Patton, 2018). Yarı yapılandırılmış görüşmelerin doğasına uygun olarak Bireysel Görüşme Formunda yer almayan takip soruları görüşme esnasında kullanılmıştır (Rubin ve Rubin, 2012).

Alanyazında farklı tipte soru gruplarından söz edilmektedir. Bu çalışmada amaca uygun

olarak demografik sorular, deneyim ve davranış soruları, düşünce ve değer soruları, duygu ve his soruları kullanılmıştır. Davranış, deneyim ve eylemlerin ortaya çıkartılması için “deneyim ve davranış soruları” kullanılmıştır. Bu sorular kişilerin ne yaptıklarıyla ilgilenir (Patton, 2018: s. 348). Kişinin herhangi bir durumu algılama ve yorumlama süreçleri hakkındaki sorular ise “düşünce ve değer soruları”nı kapsamaktadır (Patton, 2018: 350). Bu sorular kişilerin inançlarını, niyetlerini ve amaçlarını ortaya koymaktadır (Kümbetoğlu, 2021, s. 85; Patton, 2018, s. 350). Son olarak kişilerin duygusal tepkilerine yönelik olarak “duygu ve his soruları” kullanılmıştır (Patton, 2018, s. 350). Bu soruların net bir şekilde ifade edilmediği durumlarda katılımcılar düşüncelerine dair yanıt verebilirler. Araştırmacı cevaplarda mutsuz, huzurlu, endişeli gibi duyguları arayacak şekilde yaklaşım gerçekleştirmelidir (Kümbetoğlu, 2021, s. 86).

5.5. Verilerin Toplanması

Çalışma için gerekli izin Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulundan 16.01.2023- 07 toplantı tarihi ve onay sayılı karar ile alınmıştır. Etik kurul onayı alındıktan sonra maksimum çeşitlilik ve kartopu yöntemleriyle ulaşılan katılımcılar ile iletişime geçilmiştir. Telefonla gerçekleştirilen ön görüşmede araştırmanın konusu ve yöntemi hakkında bilgilendirilmiştir. Ses kayıtlarının alınacağı ve diledikleri zaman görüşmeyi bırakabilecekleri belirtilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden kişilerle yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme ortamının sessiz ve rahat olabilmesi için ofis, ev veya kulüp tesisi tercih edilmiştir. Görüşmeler en az 42, en fazla 70 dakika sürmüştür. Araştırma kapsamında anne babaların çalışmaya katılmaları gönüllülük esasına bağlı olup Bilgilendirme Formu (Ek-2) ve Onam Formu (Ek-3) sunulmuştur.

Anne-babalarla yapılan bireysel görüşmeler derinlemesine görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile Bireysel Görüşme Formundan faydalanarak gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmenin büyük bir kısmı açıklık getirilmek istenen soruları içerse de soru ayrıntıları belli değildir (Merriam, 2018, s.87). Bu yöntemde açık uçlu sorular sorularak katılımcının kendi dünyasını aktarması sağlanmaktadır (Merriam, 2018, s. 88). Önceden planlanan görüşme sorularının yanında görüşme akışına göre yan ya da alt sorular sorulabilir (Türnüklü, 2000). Görüşme esnasında soruların farklılaşması kişinin yanıtını ayrıntılı hale getirmesine ve yeni fikirlere ulaşılmasına yardımcı olmaktadır (Türnüklü, 2000; Merriam, 2018, s. 88). Görüşmecinin öncelikle iyi bir dinleyici olması gerektiği göz önünde bulundurularak kişisel anlatı ve deneyimlere odaklı görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların görüşme akışında kendiliğinden aktardığı hususlar tekrara düşmemek adına

sorulmamıştır. Daha detaylı veya net bilgi alınmak istenen noktalarda ek sorulara başvurulmuştur. Katılımcıların bilgisi ve onayı dahilinde ses kayıt cihazı kullanılmıştır.

5.6. Verilerin Analizi

Ses kayıt cihazı aracılığıyla kaydedilen görüşmelerin dökümleri yazılı olarak yapılmıştır. Toplanan verilerin analizi nitel veri analizi yöntemlerinden biri olan tematik analiz yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Kodlama ve temaların oluşturulması sürecinde Maxqda (2022) programı kullanılmıştır. Tematik analiz yönteminde veriler arasındaki örüntüler tespit edilerek düzenleme ve tanımlama gerçekleştirilir (Smith ve Caddick, 2012). Bu yöntem çeşitli büyüklüklerdeki homojen ve heterojen örneklemelerden toplanan verilerin analizi için kullanılabilir (Braun ve Clarke, 2017). Kodlama ve temaları belirleme işlemleri için tümevarımcı yaklaşım sergilenmiştir. Bu yaklaşım verilerin kendisinin temel alınarak kodların ve temaların geliştirilmesini içermektedir. Hangi verilerin kodlanacağı ve kümeleneyeceği teorik altyapı kapsamında belirlenmemiştir (Braun ve ark., 2015).

Tematik analiz süreci verilere aşina olmak, ilk kodları oluşturmak, temaları aramak, temaları gözden geçirmek, temaları tanımlamak ve adlandırmak, rapor oluşturmak olmak üzere 6 aşamayı içermektedir (Braun ve Clarke, 2006). Öncelikle tüm ses kayıtlarının dökümleri Microsoft Word'ün dikte özelliği ile elde edilmiştir. Ses kayıtları ile dökümler karşılaştırarak hatalar giderilmiştir. Verilere hâkim olmak için defalarca okunarak önemli ve ilgi çekici yerler hakkında notlar alınmıştır. Sonraki aşamada kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Kodlar gözden geçirilmiş ve düzenlenmiştir. Düzenlenen kodlar geniş bir çerçeveden incelenerek örüntüler tespit edilip olası temalar not edilmiştir. Oluşturulan temaların kodlanan verilerle uyumluluğu ve temaların birbirinden farklılaşması kontrol edilmiştir. Sonraki aşamada araştırma soruları da göz önünde bulundurularak temalar isimlendirilmiştir. Temaların karmaşık olmamasına dikkat edilmiş ve örüntülere bağlı olarak alt temalar oluşturulmuştur. Temalar ve alt temalar son halini aldığı anda raporlama aşamasına geçilmiştir.

5.7. Araştırmacının Konumu

Nitel araştırmalarda nicel araştırmalardaki anlamıyla nesnellikten söz edilememesi sebebiyle araştırmacının süreçte neler yaptığını, olgulara karşı bakış açısını ve olguları nasıl anlamlandırdığını açıklamasının önemli olduğu vurgulanmaktadır. Nitel araştırma sürecinde araştırmacının kendisi veri toplama araçlarından birisi olarak görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmacının kimliği, değerleri ve bakış açıları araştırma sürecini etkilemektedir. Öznel deneyimleri tanımak, etkili iletişim kurmayı kolaylaştırarak araştırma

sürecine yardımcı olmaktadır (Schinke ve ark., 2012). Bu bağlamda, araştırmacının konumu bu bölümde açıklanmıştır.

Araştırmacı çocukluğundan itibaren süregelen hem bireysel hem takım sporlarındaki deneyimlerinde anne-babaların bir cümlesinin, bir tepkisinin etkilerini gördükçe aile içi etkileşim konusundaki merakı günden güne artmıştır. Yaşadığı okul-spor ikilemi, başarıyı tanımlandırması ve anne-baba geribildirimleri Egzersiz ve Spor Psikolojisi Yüksek Lisans programına girdikten sonra araştırmacıyı anne-baba katılımı konusuna itmiştir. Uygulama alanındaki deneyiminin de ağırlıklı olarak altyapı sporcularına yönelik olması bu alanda yaptığı okumaları yoğunlaştırmıştır. Hem bireysel deneyimi hem de uygulama alanındaki gözlemleri araştırmacıyı anne-baba yaklaşımları ve anne-baba deneyimleri konusunda çalışma yapmak için motive etmiştir.

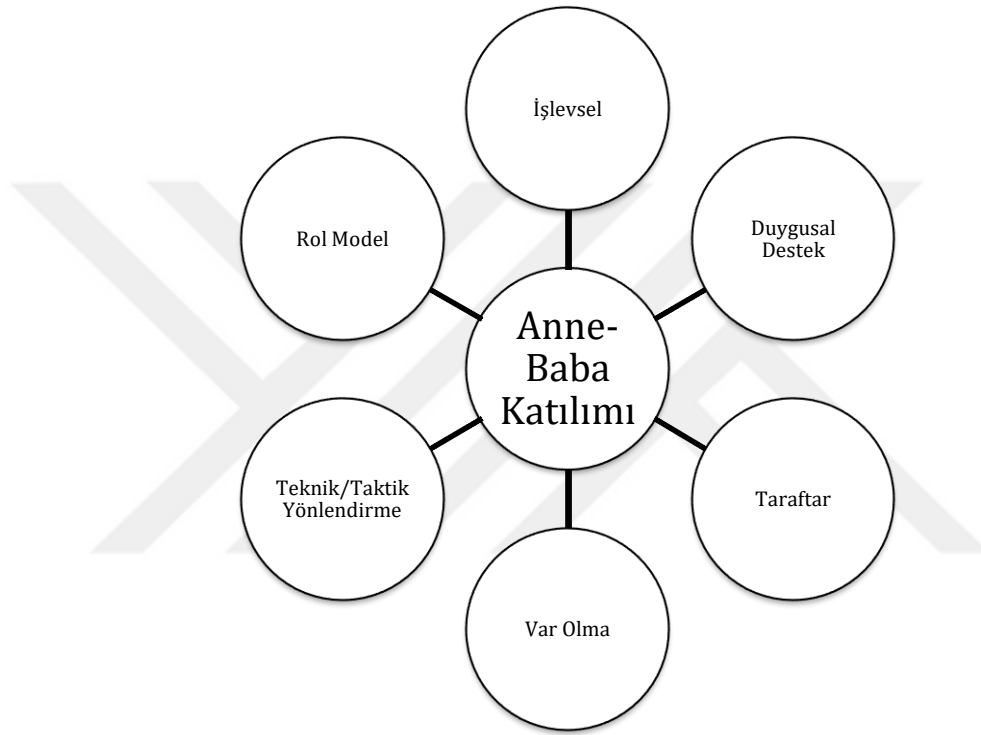
5.8. Güven Duyulabilirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik yerine güven duyulabilirlik kavramı üzerinde durulmaktadır (Guba ve Lincoln, 1986). Güven duyulabilirlik nitel araştırmalarda farklı yöntemlerle sağlanabilmektedir. Araştırmanın güvene layık olması inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık ve teyit edilebilirlik ölçütleriyle sağlanabilir (Kümbetoğlu, 2020, s. 102; Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 289). İnandırıcılık araştırma bulgularının başka araştırmacılar tarafından kabul edilmesini ve bu bulguların açık ve tutarlı olmasını içermektedir (Kümbetoğlu, 2020, s. 102; Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 289). Araştırmanın inandırıcılığının arttırılabilmesi için nitel araştırma yöntemlerine hâkim kişilerin araştırmayı incelemesi anlamına gelen “uzman incelemesi” yöntemi kullanılmıştır. Bunun yanında araştırma bulgu ve yorumlarının katılımcılar tarafından onaylanmasını içeren “katılımcı teyiti” yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 292). Aktarılabilirlik kavramı ise araştırmanın yapıldığı bağlamı göz önünde bulundurarak araştırma sonuçlarının benzer ortamlara uygulanabilirliğini içermektedir (Kümbetoğlu, 2020, s. 102). Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminin kullanılması ve “ayrıntılı betimleme” yöntemi ile araştırmanın aktarılabilirliğinin arttırılması hedeflenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 294). Tutarlık, araştırmasının her aşamasının uzmanlar tarafından kontrol edilmesini içermektedir (Kümbetoğlu, 2020, s. 102). Verilerin toplanması, verilerin kodlanması ve verilerin analizi süreçlerinde tutarlık incelemesi gerçekleştirilmiştir. Son olarak, nitel araştırmalarda tamamen nesnel olmaktan söz edilemeyeceği göz önünde bulundurularak araştırmanın teyit edilebilirliği için araştırma süreçlerinin açıkça ortaya konulmasına, bulgular bölümünde katılımcıların ifadelerine yer verilmesine ve analiz aşamalarında katılımcıların deneyimlerine ve düşüncelerine odaklanılmasına özen gösterilmiştir.

6. BULGULAR

6.1. Anne-Baba Katılımı

Anne-Baba Katılımı teması kapsamında İşlevsel, Duygusal Destek, Taraftar, Var Olma, Teknik/Taktik Yönlendirme ve Rol Model alt temalarına ulaşılmıştır. Ulaşılan bulgular Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Anne-Baba Katılımına Yönelik Alt Temalar

6.1.1. İşlevsel

Anne-babalar materyal, beslenme, lojistik ve uyku düzeni konularında çocuklarını desteklediklerini belirtmişlerdir. Bunların tamamı İşlevsel alt teması altında değerlendirilmiştir. Anne-babalar çocuklarına sağladığı materyal desteği ile ilgili ifadeleri aşağıda aktarılmaktadır:

Maddi olarak da kramponuydu, eşofmanıydı, şortuydu, istediği güzel tişörtlerdi... Bunları karşılıyoruz. Yani zaten kulüp süreci başlamadan önce işte bu sezon araları var. Yeni sezon başlamadan önce bunların hepsini yeniliyoruz. Kulübün verdikleri yetmiyor tabii. Bunların beklentisi içerisine girebiliyor. Finansal olarak bunu

söyleyebilirim. Şu an her şey çok pahalı. Zorladığı dönemler oluyor ama çocuk isteyince elinizden geleni yapıyorsunuz. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Yani şimdi eldiven veya ayakkabı istiyor kaleci olduğu için. Biz babamızdan istediğimiz zaman seçenek yoktu. Ama ben şimdi hangi eldiven iyi, hangi krampon iyi, ona göre hangisi uyumlu onları daha iyi bildiğim için planlayabiliyorum tabii. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Birçok anne-baba çocuğunun günlük kıyafetlerinden daha çok spor kıyafetlerine özen gösterdiğini ve onların da buna uygun yatırım yapmak durumunda olduğunu aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

Malzeme olarak da futbol ayakkabısı bir mesele. Okula giderken ayakkabısına öncelik vermiyor ama krampona çok takıntılı. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Ekipman anlamında da hep tam takım olmak istiyor. Dizlik, kolluk veya onun dışındaki sportif kıyafetler konusunda çok ilgili. Fena para harcanmıyor ama elimizden geldiğince tamamlıyoruz. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Tabi biz bu süreçte artık ünlü basketbolcuları ve onların ayakkabılarını tanımış olduk. Oğluma o ayakkabılardan almamız gerekti. – 10.Katılımcı / Baba, Basketbol

Maddi şeylere pek girmez. Bilmiyorum gözü tok olduğu için herhalde. Ya da biz daha o ihtiyacını fark etmeden önüne koyduğumuz için belki geri dönüş olmuyor. Ama ayakkabı konusunda mesela oluyor. Yeni basketbol ayakkabılarına heves ediyor. Ona kalsa sürekli yenisini alırız. – 11.Katılımcı / Anne, Basketbol

Ayakkabı bir tane değil mesela renk renk istedi. O bizi bayağı bir aşmıştı o dönem. Bir geldi yeşilini istiyorum, bir geldi sarısını istiyorum dedi. Hiçbir şeyine hayır diyemiyoruz tabii, alıyoruz sürekli ama onlar köşede kalacak diye böyle çok endişelendiğimiz oldu. Oğlum yeterli sanırım bu kadar sana ayakkabı ya da bu kadar forma diyorduk. Ama o orada daha çok haz alıyor. Futbolla alakalı aldığımız her şey onu daha çok bağladı. – 13.Katılımcı / Anne, Futbol

Sporcuların beslenme düzeni dikkat edilen konulardan bir tanesidir. Anne-babalar antrenörlerin ve diyetisyenlerin yönlendirmeleriyle nelerin ne zaman yenileceğini düzenlemektedirler. Yemek saatlerinin müsabaka ve antrenman saatlerine bağlı olarak belirlendiğini belirtmişlerdir.

Maç akşam üzeri ise de öncesinde biz evde tabi ki yemeğini vesairesini beraber yapıyoruz. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Annesi beslenme saatini ona göre ayarlıyor. Okuldan geliyor üç buçukta. Antrenmanlardan en az iki saat önce beslenmesi falan bitiyor. Buradaki hocaların da bize önerileriyle düzenliyoruz tabii. Diyetisyenin önerileri, uyuma saatleri, kalkma saatleri, onların hepsini buranın söylediği düzene göre devam ettiriyoruz. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Annesi dahil tüm odağımız burası oluyor. Sabah 6.15'te gün başlıyor. Okul olduğu vakitte okulda sabah 07.45'te ders başlıyor. Beslenmesi var, götürüp getirmesi var. 15.30'da eve geliyor. Yemek yiyoruz, hazırlanıyoruz, antrenmana geliyoruz. Evde oluş saatimiz 21.30. Ben götürüp getiriyorum. Ben olmazsam dayısı yardımcı oluyor. Annesi bütün yemek planı, her şeyi ona göre yapıyor. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Spor hayatı ev planlamasını doğrudan etkiliyor. Yemek saati antrenman ve maç saatine göre ayarlanıyor. Bizim iş saatimizle onun saati uyumuyorsa kızımıza göre yapılıyor. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Ertesi gün maç saatinden belli bir saat öncesine kadar beslenmesine dikkat ediyoruz. Çünkü biz çok örneğini gördük. Yani çocuğun olduğu düzeni çok önemli. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Çok yorulmuş oluyorlar. Genelde buradan çıkışta veya müsabaka sonrası eve götürüyoruz. Dinlenmek istiyorlar, karınları acıkmış oluyor. Açlıkla ilgili sıkıntıları oluyor yani. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

Anne-babalar edindikleri bilgi ve yönlendirmelere uygun olarak beslenme düzenini ayarladıklarını aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Yemek düzeni için diyetisyen bire bir uyuyoruz. Gündüz bu yenecek, akşam eve geldiğinde bu yenecek, haftada 3 defa tavuk 2 defa balık yenecek birebir uyuluyor. Şeker, çikolata yok. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Maç çıkışı, antrenman çıkışı ona özel bir planlama yapılıyor elbette. Hemen eve gelip duşunu alır. Sonra hemen yemek yemek istemez. Biz de yemek saatlerini ona göre ayarlıyoruz. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Mesela bize antrenmanlar ve maçlardan en az 2 saat önce yemek ye, gazlı içecekler içme, süt içme çünkü antrenmanını etkiler denmişti. 9 yaşındaki antrenman zaten düzgün antrenman değil ama ağaç yaşken eğiliyor işte. Bu bir alışkanlık işi. 20 yaşındayken bir şeyleri değiştirmeniz gerekirse sonuç alınamayabilir. Bu yüzden fast food yemeklerden uzak tutuyoruz. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Yani beslenme kısmı bizim biraz hassas zaten. Boy kilo durumundan da bir geçtiğimiz yakın bir dönemde diyetle girdik. Kilo alması için, orada biraz disiplin aşulamaya çalıştık. Verilen programa uyma, uyku saatlerine uyma, yeme düzeni kısmında biraz paylaşımda bulunmaya çalışıyoruz. – 11.Katılımcı / Anne, Basketbol

Anne-babaların en çok zamanlarını alan şeylerden birinin çocuklarını antrenmana ve müsabakalara götürüp getirmek olduğu görülmektedir. Aile içerisindeki planlamalarda temel noktalardan biri olduğu ifade edilmiştir:

Annesi dahil tüm odağımız burası oluyor. Sabah 6.15'te gün başlıyor. Okul olduğu vakitte okulda sabah 07.45'te ders başlıyor. Beslenmesi var, götürüp getirmesi var. 15.30'da eve geliyor. Yemek yiyoruz, hazırlanıyoruz, antrenmana geliyoruz. Evde oluş saatimiz 21.30. Ben götürüp getiriyorum. Ben olmazsam dayısı yardımcı oluyor. Annesi bütün yemek planı, her şeyi ona göre yapıyor. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Bizim antrenmanlarımızın saati çok kötü bir saatti, günü tam ortaya bölüyordu. Hani bir yere gitsem gelmem gerekiyor, gitmemem lazım. Gidersen yetişemezsin. Orada çok zorlandım. Zamansal programlama işte gidiş geliş. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Zamanımızı veriyoruz aslında. Anne babanın müsait olması gerekiyor götürüp getirmesi için. Orada geçen bir süre de var. Beklememiz gerekiyor orada. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

İlk başta zaten 8-9 yaşlarındaydı. Orada tabi götürülür, ne olacak. Ama sonuçta 11, 12, 13 14 yaşında bir çocuk atıyorum 5 km ötedeki bir yere toplu taşımayla falan gidebilir. Bizde öyle olmadı, biz taşıdık. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Herkes maçlara kendi arabasıyla gelmek zorunda. Eğitimlere kendi arabasıyla gelmek zorunda. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Onları antrenmanlara ve maçları getirmemi hatta daha erken getirmemi istiyorlar fakat hazırlanmaları etmeleri derken ancak ucu ucuna yetişiyoruz. – 10.Katılımcı / Baba, Basketbol

Ben futbol oynarken antrenmanlara hep kendim giderdim ama şimdi çocuğumuzu biz götürüyoruz. – 12.Katılımcı / Baba, Basketbol

Spor kulübünün konumunun spor hayatıyla ilgili alınacak kararlarda ve günlük planlamada etkili olduğu aşağıdaki şekillerde ifade edilmiştir:

Fenerbahçe'nin gitme gelme konusunda dezavantajı vardı. Ben işte olabiliyorum. Bir tane daha çocuk olduğu için hanım da uygun olamayabiliyor. Buraya ikimizden biri götürüp getiriyoruz ama işte Göztepe'ye gidip gelme biraz daha sıkıntıydı. “Oğlum oynamak ister misin?” dedik. O zaten seve seve istedi hemen. Antrenörün desteğiyle daha yakın bir kulübe gönderdik. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Bize Yeşilyurt'ta bir kulüp önerildi. Uzak, eski havalimanına yakın bir yer. Marmaray'la gidiş kolay gibi geldi. Güzel de bir semt. Marmaray üzerinden bir kere deneme seferi yaptık. Nasıl gideriz diye. Biz her gün arabayla götüremezdik. Çünkü trafikte 5 gün 6 gün böyle bir şey yapılamazdı. İstanbul'da Asya Avrupa arasında maddi olarak da çok sarsıcı bir şey bu. Birlikte gittik bir kere. Dolayısıyla tamam dedik Yeşilyurt olur. Ama maçlarda sorun oldu. Yeşilyurt'un maçları kendi semtinin orada olmasından dolayı hep uzak salonlardaydı. Ben baba buradan maçları izlemeye gitmek istediğimde 2 saat yol. Maç bitiyor zaten. Maddi olarak da yıpratıcı. Kulübün servisi tam çalışmıyordu ama çalıştığı zaman da maç yapılan salondan kulüp binasına getiriyordu. Oradan yine dünya kadar yolumuz var. Bu bizim için ciddi bir sorun. Dolayısıyla bize çok yakın bir kulübe geçtik. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Kulüp, maçların olduğu yer ve evimiz birbirine de yakın yerler artık. Uzakken daha çok sorun oluyordu. Antrenman gününe göre bir değişiklik olmuyor artık. Bazen il dışına gidiyorlar. Bu ekstra bir durum yaratıyor. Bavul hazırlama, havaalanına götürme, gün içinde ara ara iletişimde kalma gibi. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Çocuklarımızı antrenmanlara peş peşe götürüyoruz. Bir de bizim spor kulübümüz biraz evimize uzak. Daha önce çok yakındı, sonra buraya taşındı. Biz Tuzla merkezinden buraya geliyoruz. Buraya getirip götürmek çok zor oluyor. 2 çocuk olunca saatler de birbirine giriyor. Okul çıkışı, yemek, getir götür derken kolay değil. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

Son olarak anne-babalar çocuklarının uyku düzenini sağlamak için yönlendirme yaptıklarını belirtmişlerdir. Özellikle müsabaka öncesi süreçte uyku saati dikkat edilen bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uyuma saatleri, kalkma saatleri, onların hepsini buranın söylediği düzene göre devam ettiriyoruz. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Uyku düzenine dikkat ediyoruz. Bunlar maç öncesi falan da konuşuluyor. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Bir gün önceden zaten vakitli yatması gerek. Bunun için yönlendiriyoruz. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Uyku düzeni sağlamaya çalışıyoruz. Mutlaka iyi uyu diyoruz. Çünkü yatma saatleri biraz düzensiz. – 11.Katılımcı / Anne, Basketbol

Anne-babaların materyal desteğinin sağlanması, beslenme düzeninin oluşturulması, lojistik desteğin sağlanması ve uyku düzeninin oluşturulması konularında zamansal ve maddi yatırımlarının önemli ölçüde ön plana çıktığını belirtmişlerdir. Anne-babaların işlevsel desteği sağlamanın çeşitli unsurlar etkili olmaktadır. Örneğin anne-babalar beslenme düzeninin sağlanmasında antrenör yönlendirmesi, diyetisyen yönlendirmesi, kişisel deneyimler ve çocukların tercihlerinin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında kulübün konumunun lojistik desteğin sağlanmasında etkili olduğu belirtilmiştir. Anne-babalar ulaşım imkanlarından dolayı kulüpler arasında tercih yapabildiklerini veya kulüp değiştirebildiklerini ifade etmişlerdir. Anne-babalar bu yatırımları yaparken zorlandıklarını ifade etseler de anne-babaların söz konusu sağlayıcı rolünün sporcuların güdülenmelerini olumlu etkilediği bilinmektedir (Fredricks ve Eccles, 2004). Örneğin anne-babalar çocukların spor materyallerine ilgili olabildiklerini ve tercih ettikleri spor ayakkabılarına ulaşım olmalarının onların güdülenmesi ve spora bağlılığını olumlu etkilediğini ifade etmişlerdir. Yapılan çalışmalar genç sporcuların ihtiyaçlarının karşılanmasının onların spordan aldıkları keyfi, özerklik ve spor becerisini ve güdülenme biçimini etkileyebildiğini ortaya koymaktadır (Gagné ve ark., 2003).

6.1.2. Duygusal destek

Anne-babalar müsabaka öncesi, sırası ve sonrası çocuklarına birçok açıdan duygusal destek sağladıklarını belirtmişlerdir. Müsabaka öncesinde odaklanmaları ve olumsuz durumlarla mücadele etmelerini desteklemek için yaklaşımlarını aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

Müsabaka öncesi akşamında genelde yarınki maça hazır mısın, nasıl hissediyorsun gibi böyle ufak bir konuşma yapıyorum onunla. Ben kendim de beden eğitimi öğretmeni olduğum için ve işin içerisinde olduğum için onu rahatlatmak adına. Kafasında mental antrenman yapması gerektiğini söylüyorum. Hatta kendi koçu da söylemiş. Onun

söylemesi de etkili oluyor tabi. Bir gün öncesinde yarınki maçı kendi kafanızda bir yaşayın demiş. Kendi pozisyonunuzda şöyle olursa nasıl davranırım diye bir bakın. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Maç öncesi ona bir baskı kurmak istemiyorum. Şöyle yap veya kendini göster demiyorum. Psikolojik olarak baskı hissediyor o zaman. Ben onu rahat bırakmaya çalışıyorum. Psikolojik baskı kurduğumuz zaman daha çok hata yapıyor aslında. O yüzden genelde böyle motive ediyorum. Keyif al rakibine saygılı ol, oyunun içinde ol, konsantre ol. Başka bir şey söylemiyorum. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Ben hazırım baba bu maçta kahraman olacağım diyor. Birbirimize gaz veriyoruz açıkçası. Mesela yedek de başlayabilirsin diye konuşuyoruz. Hiçbir zaman moral bozmayacaksınız. Onu da konuşuruz. Sonra girip oyuna etkileyebilirsiniz, 15-20 dakika falan oynayabilirsiniz. Kadro sahada belli oluyor. 2-3 tane oyuncu hariç kimsenin yeri garanti değil. Bazen bir gün önceden kadroyu atıyor. Kendisini yedek gördüğünde yine ağlıyor. Ben niye yedeğim diye. Kadroyu bir gün önceden verirse o zaman sıkıntı yaşıyor, olumsuz etki yaratıyor. O zaman işte konuşma buna dönüyor. Sen çıkarsın, yaparsın diyorum. Kaç defa yedek oldun, yine formayı alırsın, sonradan girebilirsin diyoruz. Şöyle oyna böyle oyna yerine psikolojik olarak destekliyorum aslında. O da bunları benimle konuşmak istiyor zaten. Baba diyor “bugün çok iyi oynayacağım, maçın yıldızı olacağım”. Onları konuşuyoruz. “Nerede oynadığın önemli değil. Sen yaparsın, istediğin zaman en iyisi oluyorsun” falan diye konuşuyoruz. Performans odaklı gaz veriyoruz. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Yani biz özellikle antrenman gidişlerinde ya da maç gidişlerinde hep “çabala. Başarılı olamayabilirsiniz. Kaybedebilirsiniz, kaybedersen üzülme. Hayatta çok kaybedeceksin bu daha hiçbir şey. O yüzden kaybetmeyi öğren, takım oyununu öğren, arkadaşlarınla birlikte hareket etmeyi öğren” diyorum. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Oğlum yedek kalırsan bozma moralini diye de konuşuyoruz. Bak işte Semih Şentürk diyorum. Adamın hayatı yedek geçti ama Fener’de kariyer yaptı falan gibi güzellemler yapıyorsun. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Her maç öncesi heyecanlanıyor. Bu oynadıkça aşabileceği bir şey. Yani her maç öncesi baba nasıl yapsam şöyle yapsam diyor. Oğlum “futbol matematik değil rahat ol. İstedğini yap” diyorum ama kâr etmiyor. Adamın içi heyecanlı. O heyecan zaten benim

çok hoşuma gidiyor. Sende bu heyecan, bu istek olduğu sürece ben yanımdayım diyorum.

– 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Maç saatine kadar olan o heyecanı yönetmesi gerekiyor. Orada elimizden geldiği kadar konuşmaya çalışıyoruz. Çocuğun psikolojisi çok önemli. Çünkü sahaya çıktığı zaman ben fark ediyorum ki oğlumun bir hafta oynadığında bir hafta oynadığı fark ediyor. Kafası ne kadar rahat olursa, ki ben hep böyle motive ediyorum, o kadar iyi oynuyor. Oğlum eğlenmene bak diyorum. Hep Alman disiplini değil, biraz keyfine de bak. O bile çok şey fark ettiriyor. Çocuk eğlenmeli, çünkü daha çocuk. Kazanma hırsı tabi ki olsun ama daha bunlar çocuk. Maç öncesi hadi 5 tane atalım muhabbetine girilmemeli. Ya da aman zor takımla oynuyorsun gibi. Çık eğlen diyeceksin, olay bitecek. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Ben de daha çok motivasyonu yüksek tut, karşı takımı küçük görme, kendini de küçük görme tarzı motivasyon konuşmaları yapıyorum. Kendisi de genelde arabada giderken hareketli şarkılar dinlemek istiyor ki gaza gelsin. Genelde morali yüksek oluyor. – 11.Katılımcı / Anne, Basketbol

Müşabaka sırasında ise anne-babalar hem sözel olarak hem de beden diliyle çocuklarını duygusal olarak desteklemeye çalıştıklarını ifade etmiştir. Müsabaka sırası iletişimlerini aşağıda aktarılmıştır:

Çoğu hatada ya da iyi şeyde göz göze gelip, sözlü olmasa bile mimiklerle ya da işaretlerle bir şekilde destek vermeye devam ediyorum. Kızım bir hata yaptığında endişeyle bakıyor ama ben ona sorun yok tamam devam diyorum. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Hem mutlu olsun istiyorum, üzülmesin istiyorum. Hem de heyecanlı olduğu için kazansın diye sürekli tezahürat yapıyoruz. Hadi hadi olacak diyerek heyecanla onu destekliyoruz. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Mesela göz göze geliyorsak öpücük yollarım veya kalp hareketi yaparım. Bunun hoşlarına gittiğini biliyorum. Ama mesela babalarıyla olduğunda babaya biraz tepkili olabiliyorlar. Baba yorum yapıyor çünkü. Biz eve giderken bunu konuşuyoruz. Niye karıştın ki baba diyor. Orada o bana bunu yapmıştı, sen de oradan beni elinle uyarıyorsun gibi bir şey söyleyebiliyor. Ben genelde anne olarak sevgi pıtırıcığı oluyorum. Öpücük yolluyorum falan ya da çok sinirli ise bir sakın ol diye elimle bir hareket yapıyorum. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

Müسابaka sonrasında, özellikle kötü bir performans sonrasında, çocukların anne-babalarından duygusal destek beklediği ifade edilmiştir. Bu bağlamda anne-babalar çocuklarıyla kurdukları iletişimi aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

Kötü oynadığı zaman o psikolojik yıpranmayı biz de hissediyoruz. Destek vermeye çalışıyoruz. Yaparsın, hatalar elbette olacak diyerek psikolojik destek vermeye çalışıyoruz. O bizi biraz yoruyor işte. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Mesela bazen antrenmanlardan veya maçtan sonra gergin oluyor. O günü kötü geçirdiği zaman çocuk hemen fark ediyor, kendini biliyor çünkü. Bugün iyi değildim baba diyor. Suratı düşüyor. O an destek istiyor. Yani sonuçta orada hata yapabileceğini, her maç iyi olamayacağını, dünyada bütün futbolcuların hata yaptığını söyleyerek psikolojik olarak destek vermeye çalışıyoruz. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Pozisyon pozisyon ne hissettiğini ayırabiliyorum. Bazen fazla takıldığı pozisyonlar olabiliyor. O zaman işte daha kötüye gidiyor. Onu biraz daha telkin ederek aşmaya çalışıyoruz. “O pozisyon bitti, devam etmelisin” diye konuşmalarımız oluyor. “Pozisyonu geri döndürme şansım var mı? Yok. Artık o pozisyonu telafi etme şansın var, ona geçeceksin.” diyorum. Kötü giden maçlarda geriliyor elbette ama yine de elinden geleni yapıyor. İyi giden bir maç olursa da performansı daha da artıyor. Daha çok odaklandığını ve o an keyif aldığını görebiliyorum. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Konuştuğumuz şeylerin %80’i duygusal oluyor, %20 teknik taktik oluyor. Yani nasıldım diye soruyor. Kötüydün, iyiydin, şunu yapsan biraz daha iyi olurdu. Kötü oynadığı zaman zaten daha mutsuz oluyor. Teselliye başlıyoruz. İyi oynarsa mutluluktan o konuşuyor zaten. Çok sevinçli ve gururlu oluyor. Ben de aynı şekilde. Durum değerlendirmesi yapıp bundan sonra geleceğe dönük konuşuyoruz yani. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Eğer bir üzgünlüğü varsa, yaptığı hatadan ya da yenilgiden dolayı, onun önemsizliğini anlatmaya çalışıyorum ona. Yaptığı güzel hareketlere mesela top çıkarmalarına yöneltmeye başlıyorum. Yenildiniz ama orada harika bir hareket yaptın. Çok güzel top çıkarttın. “O manşet çok iyiydi ya nasıl karşıladın smacı” diyorum. Kızım da ondan sonra zaten unutmaya başlıyor. Sorunlu olan kısmı unutup pozitif kısma dönüyoruz. O kısmı konuşmaya başlıyoruz. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Bir de hep şey diyorum: “bir müsabakada kaybetmek de var kazanmak da var. Kaybedersen evet üzülebilirsin ama demek ki iyi oynayan onlardı, onlar kazandı.”. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Suratından anlayabiliyorum çok moralinin bozulduğunu. Zaten maçta kazanmak onun için çok önemli. Çıkışta kazandık diye sevinmeyi iple çekiyor. Kaybedince gerçekten suratına çok yansıyor, özellikle yanlış bir hareket yaptığında ve hocası onu uyardığında hemen demoralize oluyor. Bunları görebildiğim için ona göre desteklemeye çalışıyorum. Mutsuz olsun istemiyorum. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Duygusal anlamda konuşuyoruz. Benim anne olarak yapabileceğim her zaman elinden gelenin en iyisini yap, hata yaptığında da üzülme demek oluyor. Çünkü biraz daha güçlü bir insan olduğu için, hatta mükemmeliyetçi bir insan olduğu için hata yapınca üzülüyor ve üzüldüğünü belli ediyor. Halbuki bu vahşi spor yaşantısının içinde üzüldüğünü belli etmenin yeri yok. Vuramadıkça daha çok hırslanıp hırsın gösterilmesini istiyorlar. Onun içinde de bir hırsı var elbette. Yoksa senelerce bu işi yapamaz. Haftada 6-7 antrenmana gitmek kolay değil. Ama çok basit bir şekilde yüzeysel bir hırs gösterme bekliyorlar. Ben de ona diyorum işte üzülme ya da üzülmüş gibi yapma, kendini sakla. Üzüntülü bir şekilde hemen böyle omuzlarını indirme. Konuştuklarımız bunlar. Bireysel spor olsa daha fazla psikolojik destek gerekir belki ama zaten bir grubun içerisinde yer aldığı için paylaştıklarımız bunlar oluyor. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Ama ben hep optimistik baktığım için olaylara, hepsi tecrübe olarak bakıyorum. Yanlış yapsa da düşse de, ağlasa da, bir yeri yarılrsa da. Hepsi tecrübe olarak bakıyorum genelde. Ve sonrasında zaten motive etmeye çalışırım oğlum şöyle yaptın, böyle yaptın, kafana takma gibi. Olumsuz bir şey yaşamasını tabi ki istemem ama genelde pozitif düşünüyorum yani. – 11.Katılımcı / Anne, Basketbol

Maçta kötü oynadığında bir sporcu gibi düşünerek empati yapmaya çalışıyorum. Acaba yeterince odaklanamadı mı yoksa başka bir şey mi var diye düşünüyorum. Maçtan çıkınca bunun üzerine konuşabiliyoruz. Teknik detaylara girmesek de onunla ilgileniyor olmamız ve maç üzerine konuşuyor olmamız ona iyi geliyor. – 12.Katılımcı / Baba, Basketbol

Anne-babalar bazen sporcuların haksızlığa uğradığını düşündüğünü ifade etmiştir. Bu bağlamda çocukların anlayacağı dilden durumu açıklayarak spora bağlılığını sürdürmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Burada değil de mesela diğer oynadığı kulüpte torpil vesaire şeyler oluyordu. Mesela bu yaştaki çocuklara şimdi onu anlatamıyorsun. Çocuk gelip bu çocuk iyi oynayamıyor ama niye onu oynatıyorlar falan dediği zaman açıklama yapmakta zorlanıyoruz. Kendi elimizden geldiği kadar dilimiz döndüğü kadar anlatmaya çalışıyoruz. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Çok çocuk spor yapıyor. Bir takımda 12 14 kişi oluyor. Bunun da genelde altısı oynuyor. Hadi yedeklerle birlikte sekize dokuza çıkıyor. Yani kulüptesiniz, sporun içindesiniz ama oynuyor musunuz, oynamıyor musunuz, oynamıyorsunuz, niye oynamıyorsunuz, yetenekli değil miyim, yetenekliysem o zaman niye ben değil de öteki oynuyor, acaba burada birtakım kayırmalar oluyor mu gibi şeyler konuşuluyor. Bu ve bunun benzeri şeyler. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Her zaman konuşuyorduk, açık iletişimimiz olduğunu düşünüyorum. Ben ondan gizleyip yok yok o zaten senden iyiymiş falan demiyorum. Yani ben yapı olarak da çocuklarıma her zaman açık oldum. Onların anlayabileceği dilden açıklamaya çalıştım. Yapacak bir şey yok burası böyle dedik. Daha iyi olabiliyorsak olacağız dedik. Konuşabildiğimiz şeyleri konuştuk. Tabii ki hiç kimse size “evet öyle yapıyoruz” ya da “olur mu canım öyle şey” demiyor. Ama çocuk da her şeyin farkında. O yüzden ilk başlarda çok zorlayıcıydı. “Sen aslında iyisin ama onun torpili var” gibi bir açıklama yapılamıyor ilk başta. Daha iyi olmaya çalışalım dedik. Ama bu böyle devam ettikçe çocukta bir karşılığı olmamaya başlıyor. Anlayacağı ve kabullenebileceği bir dilden anlatmayı öğrendik süreç içerisinde. Bu dünya, hayat böyle diyerek, kabullenerek yaşamayı öğrendik açıkçası. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Son olarak antrenör kararlarının da sporcuları duygusal olarak etkileyebileceği belirtilmiştir. Anne-babalar bu durumlarda çocuklarını aşağıdaki gibi motive ettiklerini ifade etmişlerdir:

Antrenmanlarda sağ bek oynatmıyor. Ön libero, sağ açık, sol bek, sol açık falan oynatıyor. Kaleci ve stoper hariç her yerde oynattı. “Baba beni niye sağ bekte oynatmıyor hoca? Sağ bekte oynatsa formayı alacağım” demeye başladı. Orada psikolojik mücadele başladı işte. Oğlum diyorum vardır bir bildiği. Aslında ben de aynı kaygıları taşıyorum, aynı düşüncedeyim. Orada siz onu düşünüseniz de hemfikiriz olsanız da çocuğu motive etmeniz lazım. Bu iletişimi kurmak hiç kolay değil. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Ben de algılayamıyorum çoğu zaman. Aslında bana çok saçma gelebiliyor antrenör kararları. Ben de çok üzgün oluyorum onu oynatmadığı zaman. Başarılı bir çocuğun oynamaması mantıksız geliyor. Sürekli dalgalanma olması çok zorluyor. Evet o üzüntüyü siz de yaşıyorsunuz fakat evladınızı teselli etmek zorundasınız. Bence çocuk %100 haklı. Ama ona haklısın diyemezsin. Mantıklı açıklama yapmaya çalışıyorsunuz ama tam olarak mantıklı açıklaması da yok. Sürekli "oğlum sen alırsın", "oğlum sen böyle yap hocanın bir bildiği vardır" diyoruz. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Bu takımda bulunacak kadar iyisin ama o takımın içindeki altıya girecek kadar iyi değilsin konusunu küçük çocuklarla konuşmak hiç de kolay değil. Yani daha çok sen sporunu yap başarı bir gün gelir falan gibi şeyler söylüyoruz. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Bazen bir arkadaşına küsüyor, soğuyor. Bazen hocasını sinirleniyor. Ertesi hafta onu mutlaka fark ediyorsun. Çocuk psikolojisi malum. Onu hocalar daha iyi biliyor. Biz de elimizden geldiği kadar onu o desteklemeye ve bu tip şeylerin önünü kapamaya çalışıyoruz. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Anne babanın teşvik ediciyi ve olumlu bir tutum sergilemesi çocukların spor deneyimlerini olumlu etkilediği bilinmektedir (Fredricks ve Eccles, 2004). Araştırmanın bulguları müsabaka öncesi, sırası ve sonrası anne-babaların sağladığı duygusal desteğe ilişkin örnekler sunmaktadır. Anne-babalar müsabaka öncesinde mağlubiyet ve yedek kalma gibi olası olumsuz durumlara karşı çocuklarını hazırladıklarını, müsabaka için mental hazırlık sürecine destek olduklarını ve duygu yönetimi konusunda yardımcı olmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Müsabaka sürecinde ise sözlü ve sözsüz iletişim ile çocuklarını desteklediklerini ve yaptıkları hatalardan sonra toparlanmalarına yardımcı olmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Müsabaka sonrası ise yedek kalma, farklı bir pozisyonda oynama veya oyundan alınma gibi antrenör kararları; mağlubiyet, kötü performans ve yapılan hatalar gibi performansa ilişkin konular hakkında duygusal destek sunulduğunu ifade edilmiştir. Optimal düzeyde sağlanan psikolojik destek, olumlu geribildirim ve övgünün istendik davranışlar olduğu söylenebilir (Hellstedt, 1987). Fakat anne-babaların destekleyici davranış algısı ile çocukların destekleyici davranış algıları arasında fark olabildiği bilinmektedir (Dorsch ve ark., 2016). Çocuklar tarafından baskı olarak algılanan davranışların çocukların hatalara yapma endişesini, yeterlilik algılarını ve müsabaka öncesi kaygı düzeylerini etkileyebildiği ortaya konulmaktadır (Ommundsen ve ark., 2006; Bois ve ark., 2009). Bunun yanında baskıcı davranışların çocukların içsel motivasyonu ve spordan keyif alma düzeylerini olumsuz etkileyebileceği belirtilmektedir (Amado ve ark., 2015).

6.1.3. Taraftar

Anne-babalar müsabaka sırasında taraftar gibi davranışlar sergileyebildiklerini ifade etmişlerdir. Bunların başında hakeme yönelik davranışlar gelmektedir. Hakemlerin yanlı veya yanlış bir karar verdiğini düşünen anne babalar tepkilerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Hakem kararlarında bazen yanlışlık olduğu zaman müdahale ediyoruz. Hani hakaret vesaire değil de yani hocam bak burada faul vardı falan gibi. Bazen kendimizi tutamayıp müdahale ettiğimiz oluyor. Futbolun içinden gelmenin de etkisi var herhalde. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Sahada yanlış bir durum görürsem çok rahatsız oluyorum. Hakemlere laf eden bağırان çağırان çok oluyor. Çocukları etkiliyor diye düşünüyorum. Anlık ben de bağırıyorum da sürekli hakeme konuşma etme yapmıyorum. Bazıları sürekli hakemle uğraşabiliyor. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Bazen siz yanlış görmüş olursunuz bazen o. O da bir insan işte yanlış görebiliyor. Bu noktada benim bile o geçmiş yıllar içinde hakemlere ya “görmedin mi işte içerideydi” dediğim oldu defalarca. Ama içine girdiğinizde biraz kontrol kaybı oluyor aslında. Tribündeyken insan maçın heyecanı ile etkileniyor. Belki rakip takıma yönelik bir şey yapmıyorum ama hakeme bağırduğım oluyor açıkçası. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Bu maç izlemek gibi. Yani normal bir maçı izlemek gibi. Orada tabi benim de sinirlendiğim zamanlar oluyor. Tepki veririm. Bir çocuk mesela kötü bir hareket yaptı, canı yandı. Bir anneyim sonuçta. Bir anda tribünden fırladığım bile oldu. Ya da anladığım kadarıyla hakem yanlış bir şey yaptığında tepkimi veriyorum. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol / Anne, Basketbol

Sinir olduğumuz zamanlar oldu çünkü çok yanlı kararlar veriyorlar. İşte bir takıma çalışıyorlar, diğerine çalmıyorlar. Sinir olduğum zamanlar oldu ama bir çocuk bir yerini yaralamadıkça benim için çok sıkıntı değil. Sonuçta oyun gözüyle bakıyorum ben hâlâ. Zaten o tarz yaralanma düşmelerde başka olaylar oluyor. Tribünden de itiraz geliyor. Ne yalan söyleyeyim benim de bağırasım geliyor ama zaten eşim de diğer veliler de hemen tepki gösterdiği için gerek kalmıyor. – 11.Katılımcı / Anne, Basketbol

Anne-babalar müsabaka sırasında kendi takımını desteklediklerini, bazen ise rakip takımın aleyhine yaklaşım sergiledikleri belirtilmiştir. Anne-babaların tepkilerine antrenörlerin müdahale edebildiği görülmektedir.

Maçlarda diğer takımda olan veliler bir araya gelip kendi takımlarındaki her sayısını alkışlarlar. Yeri gelince karşı tarafın moralini bozmaya çalışırlar. Tabii ki ben de yensin istiyorum. Benim çocuğumun olduğu takım başarılı olsun ama olmayacak, olmuyor, her zaman olmayacak. İki tarafı da alkışlayın. Bunların ikisi de çocuk, ikisi de mutlu olsun.
– 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Seyirciler benim kızımın oynadığı takımdaki 6 no'lu oyuncu için “6'ya at alamıyor” diyordu. Bu çocuk 10 yaşında, alamıyor top. Bu bir taktik. Mesela antrenör sessizce şunu diyebilir bence: “6'ya atalım çünkü alamıyor, sayı alırız”. Ama o takımın içinde kalır. Buradan salonun içine bağırıyor. Bu işte coşan veliler, olduğunu söyledim. Şimdi hani kendi kızı iyi oynasın, kendi kızının oynadığı takım kazansın derken 11-12 yaşındaki diğer takımdaki bir kıza zarar veriyorlar. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Özellikle de eşim sesini çıkarıyor zaten tribünde. Yani böyle yap, yapış, işte al, dön falan. Onları duyuyordur zaten. Sayı kazandığımız zaman bağırıyoruz. Koçların kızdığı nokta da bu oluyor bazen. Veliler çok karışıyor. Bazı maçlara girmediğimiz de oldu. Çocukların konsantrasyonu bozuluyor diye. Ama insan kendini tutamıyor tabi. Benim de atınca bağırdığım oluyor tabi ama yapamadığı zaman benim öyle motivasyon kırıcı bir tepkim olmuyor genelde. – 11.Katılımcı / Anne, Basketbol

Son olarak anne-babaların müsabaka sürecinde yaşadıkları heyecanı sahaya yansıtabildikleri görülmektedir. Sporun doğasından ve çocuklarının sahada olmasından etkilendikleri söylenebilir.

Herkes içinden diyor ki Tuzla'yı yeneim. Yani bu gerçeği kimse saklayamaz. Ben saklamıyorum. Karşıdakinin babası da aynısını istiyor. Sahadaki senin çocuğun çünkü. Yani zaten maçın 20. dakikasından sonra sakın oturanların hepsini tellerde görüyorsun. Çünkü futbol böyle bir spor. Futbol kavga çıkan bir spor. Yani bu dünyanın her yerinde böyle. Daha agresif, daha karşılıklı gücün olduğu bir yer. Böyle şeker anne-babalar olsak da benim hanım bile vur artık şuna ya falan diyor. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Bizde olumlu bir heyecan alıyor. Kazanma isteği ön plana çıkıyor. Yoksa ahlara vahlar şeklinde değil. Şöyle bir şey anlatayım. Oğlumun ilk zamanlarında maçta oturuyorum.

Sağ kanattan bir top aldı. Orta sahadan. Baktım gidiyor. Ben böyle ayağa kalktım direkt. İçten gelen bir şey bu. Olsun deyip geçemiyorsun. O koridordan gittiği zaman benim içim kalkıyor. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Sanki milli takımdalarmış gibi hissediyorum. Basketbol çok heyecanlı bir spor. Benim kalbim de dayanmıyor, gerçekten öyle. Şimdi futbol falan daha sakın ama basketbol çok heyecanlı. Saniyelik değişimlerde olay değişiyor. Bazen çılgılık attığımı falan duyuyorum. Ben de bayağı onlarla heyecanlı oluyorum. Küçük yaş lig maçı olabilir ama benim için A Milli Takım gibi. Bir anne olarak öyle izliyorsun. Heyecanla izliyor insan. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

Anne-babalar takımlarının kazanma arzusu ve müsabaka heyecanı ile taraftar davranışları sergileyebildiklerinden söz etmişlerdir. Bu durum rakip takımın aleyhine tezahürat yapmak, hakemin yanlış veya yanlış karar verdiği düşünüldüğünde tepki göstermek gibi davranışları barındırabilmektedir. Omli ve Wiese-Bjornstal (2011) anne-babanın “çılgın taraftar” rolünün sporcular tarafından tercih edilmeyen davranışları içerdiğini belirtmiştir. Bu roldeki davranışlar tartışma, suçlama, aşağılama, bozma, bağırma ve fanatik tezahüratı içermektedir. Bunun yanında çocuklar anne-babalardan sadece kendi çocuğunu değil tüm sporcuları desteklemelerini ve tribünde uygun davranışlar sergileyerek spor etiğine saygı göstermelerini talep etmektedirler (Knight ve ark., 2010). Yapılan benzer çalışmalarda sporcular olumlu veya olumsuz aşırı tepkilerden kaçınılmasını ve anne-babalarının hakemlere karşı gösterdiği anlık tepkilerin sorun olmayabileceğini fakat tartışmanın sürdürülmemesi gerektiğini düşündüğü ortaya konulmuştur (Knight ve ark., 2011).

6.1.4. Var olma

Anne-babaların sadece sahada bulunmasının da sporcuları etkilediği ifade edilmiştir. Birçok anne-baba bunun olumlu etkisi olduğunu, çocuklarının onları sahada görmek istediğini ve bu şekilde aralarındaki iletişimin arttığını belirtmişlerdir.

Ebeveynliğe geçtiğimde kendimde hissettiğim gibi, annem babam geldiğinde daha iyi, daha motive olacağını düşündüğüm için hiç yalnız bırakmadım. Kimini demotive ediyor kimini motive ediyor, beni motive ediyordu. Ben demotive edeceğini hiç düşünmedim kızımın, o da hiç böyle yaklaşmadığı için ben aynı benim gibi hissettiğini düşünerek hep gittim. Hep yanında oldum. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Çok fazla olmuyor. En fazla göz teması. O da maç başlamadan önce onlar ısınırken biz de seyirci olarak geldiğimizde geldik diye haber veriyoruz. Bizi orada görmek istiyor. Bizi görünce kendini daha iyi hissettiğini belli ediyor zaten. Onun dışında maç esnasında çok bize bakmıyor. Yüksek bir konsantrasyonla kendilerine bakıyorlar. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Bazı veliler var buraya geliyor. Açmış laptopunu. Çocuk orada bir şeylerle uğraşüyor hiç bakmıyor. Ben kişisel olarak söylüyorum, her şeyine bakıyorum. Şurada bir saat yani izlemek gerekir diye düşünüyorum. Çocuk gözünün içine bakıyor senin. Hatta şakasına Mourinho'yum oğlum ben izlerim diyorum. Anlayacağı dilden anlatmaya çalışıyorum. Çünkü ben oraya onu izlemeye geliyorum. Çocuk da onu bekliyor. Babasının kendisine bakmadığını görüp kafayı çeviren çocuk çok gördüm. Çünkü anlık bir olay bu. Bir şut atıyor ve onu görmediğin zaman gitti. Pozisyonun tekrarı yok. Akşam o pozisyonu konuşacaksınız. Ondan sonra çocuk sana gelip baba nasıl vurdum dediği zaman aferin oğlum deyip geçiştirmemek gerekir diye düşünüyorum. Onu anlatacak sana. Bunu konuşacak olmanın heyecanıyla maça giriyor. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Bir keresinde maç esnasında özellikle beni görmeyeceği bir alana geçip maçı oradan izledim. Hemen modu düşüyor. Hareketlerini görmediğimi düşünerek üzülüyor. Bunu da bildiğim için mümkün olduğunca aralarda bile alandan çıkmıyorum. Sürekli göz göze geliyoruz. İstiyor yani mutlaka orada olmamızı. – 10.Katılımcı / Baba, Basketbol / Baba, Basketbol

Bizi tribünde görmek istiyor. Maçını izlediğimiz zaman mutlu oluyor. – 12.Katılımcı / Baba, Basketbol

Çocukların anne-babaların müsabakayı izlemesine özen gösterdiği ve izlemedikleri zaman gösterdikleri tepki aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

Mesela bazen anne bizi izle diyebiliyorlar. Bazen biz arkadaşlarla kenarda oturuyoruz. Kadınlar kendi aramızda konuşuyor olabiliyoruz. Maçtan önce veya sonra bizi izle diye uyarıyor. Tamam oğlum diyorum. Maçları daha çok izlemeye çalışıyorum. Gözümün onda olduğunu görmek istiyor. Tabi bana da kendilerini ispatlamaya çalışıyorlar. Şöyle oynadım gördün mü, bu atışım nasıldı, anne neleri çektin kameraya gibi şeyler tabi ki oluyor. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

Arıyor gözü bizi ama çok zaman kaybetmiyor. Temas kurduktan sonra hemen başka tarafa çeviriyor. Ama o göz temasını mutlaka kuruyor. Bizi görünce tamam deyip oyuna dönüyor. Konsantrasyonu bozulmasın diye herhalde benim anladığım. Maç esnasında tabi attığı zaman bir bakıyor. Artistik hareketler yapmaya çalışıyor. – 11.Katılımcı / Anne, Basketbol

Benim mesela bir gün randevularım vardı çok erken çıkmam gerekiyordu. Oğluma da söz vermişim mutlaka geleceğim diye oda ona göre hazırlanmıştı. Ama gidememişim. Oğlum çok üzülmüştü. Daha sonraki hafta gitmiştik. Oğlum sürekli mesela ellerini ovuşturdu. Sahaya çıkana kadar bize bakıyordu. Bir ara babası su almaya gitmişti. Babam nerede falan diye sahadan soruyor. Kaçırarak başını diye. Anlıyorum ben onu ikimizin de orada olmasını ve ikimizin de onu izlemesini istiyor. Bizim onu izlememiz bu alana ilgimizin olduğunu gösteriyor ona. Onu desteklediğimizi bilmesinin önemi çok büyük. Onu fark ettim. – 13.Katılımcı / Anne, Futbol

Çocuk- anne-baba arasındaki iletişimin artmasının önemli unsurlarından birinin anne-babanın sahada bulunarak müsabakayı takip etmesi olduğu belirtilmiştir. Birçok anne-baba kendisi sahada olmadığı zaman çocuğunun olumsuz etkilendiğini ifade etmiştir. Anne-babalar müsabakayı takip etmedikleri durumda çocuklarının tepkileriyle karşılaşabilmektedirler. Çalışmanın bulguları ve alanyazında yapılan çalışmalar çocukların anne-babalarından müsabakaya ilgi göstermelerini beklediğini ortaya koymaktadır (Knight ve ark., 2010; Holt ve Knight, 2014). Fakat Bois ve ark.'nın (2009) yaptığı çalışmaya göre hem annenin hem de babanın sahada olmasının kaygı düzeyini arttırabildiğini ortaya konulmaktadır. Bu durum algılanan baskı düzeyiyle ilişkili olduğu düşünülebilir (Kanters ve ark., 2008; Dunn ve ark., 2016).

6.1.5. Teknik/taktik yönlendirme

Anne-babalar müsabaka öncesinde çocuklarıyla teknik/taktik paylaşımlarda bulunduklarını ifade etmişlerdir. Bu ifadeler aşağıda aktarılmıştır:

Adama yakın dur, şöyle pozisyon al gibi temel şeyleri konuşuyoruz. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Teknik konuşuyoruz hep. “Bir kulağın hep koçta olsun, onun söylediklerini yap. Sana söylediklerimi unutma. Topa nasıl vurman gerektiğini, manşeti nasıl kurman gerektiğini unutma. Gözünü toptan ayırma. Duman gereken şekli unutma, esnek duracaksın. Sopa

gibi durma” gibi şeyleri konuşuyoruz hep. İlk başlarda çok sık bunları konuşuyorduk ama sonrasında baktım gerek yok artık. Çünkü yapmaya başladı. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Taktik olarak ya bir şeyler konuşuyoruz mutlaka. Ama sadece giderek ve gelerek gördüklerimle yapıyorum bunu. Spor adamlığı gibi değil, voleybol sporunu yapmadım. Voleybol hocası değilim, voleybol hakemi değilim, beden eğitimi öğretmeni değilim. Dolayısıyla benimki sadece seyircilikten öteye gitmiyor. Antrenörden, spor insanlarından, çevremizdekilerden gördüklerimizle ve basketbol geçmişimden gelen bilgilerle konuşmaya çalışıyorum. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Her veli maçtan önce çocuğuna bir teknik direktör oluyor. Biz hepimiz bir tribe giriyoruz. Doğru mu yapıyoruz, yanlış mı yapıyoruz bilmiyorum. Herkeste de aynı şeyi görüyorum. Mesela işte oğlum bak sağdan dikkat et, tek oyna, sakın ol gibi. Arabada maça giderken ben kendimi Mustafa Denizli zannediyorum. Taktikler vermeye çalışıyorum. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Taktik konuşmayı bekliyor bizden. O da buna alışıyor. Ben onu fark ettim kendi çocuğumda. Çünkü sen ne kadar konuşursan o kadar ilgili olduğunu hissediyor çocuk. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Maç öncesi “acaba ben takımda olacak mıyım”, “ne kadar süre olacağım”, “ne kadar süre kalıp ne kadar başarı göstereceğim”, “acaba kaç skor atacağım”, “ben mi kazandıracacağım” gibi skorla ilgili konular konuşuluyor aslında. Ondan öncesinde de iki kardeş arasında acaba hangi oyuncu daha iyi, sence kimler oynamalı gibi aralarında diyaloglar geçiyor. Bizimle de konuşuyorlar. Yol boyunca bu şekilde karşılıklı kritikler yaparak, koçun kararları üzerine konuşarak geçiriyoruz süreci. Maç içerisinde dikkat etmesi gereken noktaların üzerinden geçiyoruz. – 10.Katılımcı / Baba, Basketbol

Müsabaka sonrasında pozisyon değerlendirilmelerinin yapıldığı ve ileriye dönük taktik/taktik yönlendirmelerde bulunuldu ifade edilmiştir. Bu ifadeler aşağıda sunulmaktadır:

Sonrasında da konuştuğumuzda bundan şundan dolayı oldu, yanlış karar verildi gibi şeyler söyleyebiliyor. Yani kendi hatasını orada çok kabul etmeyebiliyor. Hep bir karşı tarafta hata arayışı var. Ben de böyle olmamasını istiyorum. Hatalarını görsün istiyorum. Bakıyorum biraz yumuşar gibi oluyor, konu açılınca hatalarını da söylüyorum. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Aynı hatayı tekrar ediyorsun, yapma.” diye tekrar ediyordum. Antrenman sonrasında da biz bunu yapıyoruz. Yolda gelirken “Bak burada hata yaptın. Sana böyle yapma dediği halde bunu yapıyorsun ve yapmaya devam ediyorsun” gibi şeyler de söylüyorum. Bunun üzerine biz hep teknik konuştuk genelde. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Mesela bazı maçlar oluyor, hiç oynamadın diyorum. Yorgun musun hayırdır diyorum. Bir sonraki maç elinden gelene her şeyi yapıyor bu sefer. Benim oğlumda bu böyle oluyor, başkasının oğlunu soğutabilir, bilemem. Ama ben o şekilde bir etki yarattığımı düşünüyorum. Oğlum topla dönünce ikincide kaybediyorsun, orada zorlama pas ver diyorum. Çünkü hocaları da aynısını söylüyor. Şimdi çocuğa pamuk prenses gibi güzel güzel demenin bir anlamı yok. Sonra kendisi hayal kırıklığına uğrar çünkü. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Maç sonrası analiz konuşuyoruz yani. Evet bak öyle yaptı, bak bu pozisyon böyleydi falan gibi. O da soruyor. Baba böyle yaptım, şöyle yaptım nasıldı diye. Aynı spor programı tartışmaları gibi eve giderken tartışıyoruz. O gün öyle geçiyor. Duruyor duruyor aklına bir şey geliyor baba ben orada topu nasıl kestim diyor. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Yeniyorsa bu şekilde ama yeniliyorsa modu düşüyor. Bir süre üzüldükten sonra durum değerlendirmesi yapıp normale dönüyor. Arabada giderken veya evde bu durum değerlendirmelerini yapıyoruz. O niye böyle oldu şu niye böyle oldu gibi değerlendirmelere giriyoruz. Pozisyon pozisyon değerlendirmeleri yapıyoruz. Özellikle bir kavga dövüş veya küfür olduysa tüm detayına kadar konuşuyoruz. Yol yetmiyor, evde, gün yetmiyor ertesi 2 gün boyunca konuşuyoruz. Genelde duygusal konuşmalardan daha çok teknik taktik detaylar üzerine konuşuyoruz. – 10.Katılımcı / Baba, Basketbol

Anne-babanın ifadelerinden çocukların da müsabaka sonrası teknik/taktik konuşmaları yapmayı özellikle talep edebildiği görülmektedir.

Maç sonrası zaten hemen kendisi otomatikman konuşmaya başlıyor. Şurada şöyle oldu, burada böyle oldu. İyiyse mesela “baba şu iyi miydi” falan diye soruyor bana. Destek istiyor benden yani kendisi. Desteği veriyorum. Daha iyi olması gerektiği şeyleri de söylüyorum. Ona birkaç bildiğim konularda yardımcı oluyorum. İki saat, iki buçuk saat o futbol mevzusu devam ediyor. Tabii eksikler, yanlışlar, hatalar onları konuşuyoruz.

Teknik bilgileri konuşuyoruz, ondan sonra normale dönüyoruz. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Kendi maçlarıyla alakalı çok konuşmamaya çalışıyorum. Baba nasıl oynadım diye sorduğunda ben önce onun fikrini alıyorum. Fena değildim derse biraz daha mücadeleyi olabilirsiniz gibi şeyler söylüyorum. Hiçbir zaman çok kötüydün demiyorum, “şurada pas atabilirdin”, “şurada daha sağlam durabilirdin”, “bazı noktalarda daha iyi olabilirdin” diyorum. Haksızlıklar olduğunu düşündüğümüz için bazen takımla ilgili konuşuyoruz. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Eğer müsabakanın sonucu iyiye zaten muhakkak kendisinin iyi yaptığı şeyleri konuşuyor ve oraya getirmeye çalışıyor lafı. İşte “gördün mü orada zor çıkarttım ama şurada nasıl hata yaptım.” Diyor. Hemen arkasından da bir tane negatif. Bir pozitif ya da iki pozitif ufak negatif söylüyor. Negatif de söylüyor ki onunla ilgili sorun olmadığını duymaya çalışıyor. “Evet, negatif hata yaptın ama problem değil ki. Sonrasında böyle yaptın ve o hatayı düzelttin.”. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Anne-babalar müsabaka öncesi ve müsabaka sonrası çocuklarıyla teknik/taktik konularda iletişim kurduklarını ifade etmişlerdir. Müsabaka öncesinde antrenörün yönlendirmesi, çocuğun pozisyonu ve çocuğun bireysel özelliklerine göre yönlendirmeler yapıldığı belirtilmiştir. Müsabaka sonrası ise pozisyon değerlendirmesi, yapılan hatalar, sonraki müsabakalar için çıkarımlar ve sergilenen performansın olumlu yönleri hakkında konuşulmaktadır. Çocukların hem müsabaka öncesi hem de müsabaka sonrası bu iletişimi kurarak anne-baba desteğini talep ettikleri belirtilmiştir. Tamminen ve ark. (2016) anne-baba desteğinin çocukların görev odaklı başa çıkma becerisiyle anlamlı ilişkisi olduğu belirtmektedir. Anne-babaların destekleyici davranışlar sergilemeleri ve çocuklarını kaçınmacı davranışları azaltmaya teşvik etmelerinin faydalı olabileceği söylenebilir (Tamminen ve ark., 2016). Fakat anne-babalarından çok fazla emir alan ve sürekli yönlendirilen çocukların spordan daha az haz aldığı göz önünde bulundurulmalıdır (Power ve Woolger, 1994). Makul miktarda anne-baba yönlendirmesi ve performans hedef beklentileri olan anne-babaların çocuklarının spora en yüksek düzeyde heves duyan çocuklar olduğunu ortaya koyan çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Power ve Woolger, 1994). Bu bağlamda anne-babaların geribildirim tarzlarının sporcuların performansını ve algıladıkları motivasyonel iklimi etkilediği göz önünde bulundurulmalıdır (Gershgoren ve ark., 2011). Çocukların hatalarını belirten geribildirimler sadece zararlı olarak değerlendirilmemeli; sporcuların performansını nasıl geliştireceğini

öğrenmesi için buna ihtiyaç duydukları göz önünde bulundurulmalıdır (Tamminen ve ark., 2017).

6.1.6. Rol model

Anne-babalar sporculara duygusal destek vermek, taktik/taktik yönlendirme yapmak ve spora karşı anlayışlarını geliştirmek için çevrelerindeki örneklerden faydalandıklarını aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

Süper Ligi ve Premier Ligi iyi takip eder. Onun uzmanlık alanı oralar. Maçları beraber izliyoruz ama Premier Ligi benden daha iyi bilir. Zaten örnek alınacak lig orası bence. Ahlak olarak futbol disiplini olarak, kalite olarak onları izliyor şu anda. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Bir de çocukluğumda ben futbolcu dayımı görerek büyüdüm. Futbol ailesi nasıl oluyor, futbol nasıl yaşanıyor bunları biraz gördük. Oradan da aldığımız anekdotlarla biraz üstüne koyuyoruz işte. Yoğurmaya çalışıyoruz. Biz onlardan kötü taraflarını da öğrendik. Gece hayatına da öğrendik. İşte bunları ona empoze ederek anlatmaya çalışıyorum. O da beni merci görüyor, hoşuma gidiyor. Bazen benim büyük dayım böyle yapar mıydı baba diyor. Ben anlatıyorum. İlgisini çekiyor. - 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Bu kulübün koçları da çok iyi. Çocuklara çok destek oluyorlar. Bu birleşim biraz da oradan geliyor. Antrenörün yaklaşımından. Aman böyle olmasın, şöyle olmasın değil, aile gibi davranıyorlar. Tabi ki çocuklar için otoriteleri var. O ayrı. Mesela onların çocuklara örnek olması da çok güzel. Aslında bir yerde o da benim için önemli bir şey. Spor anlamında bir ağabeyi örnek alıyorlar. Ben de bunu destekliyorum. Bir şey konuşurken antrenörlerini örnek gösterebiliyorum. Bak o da şöyle bir şey yaşamış diyorum. Veya antrenörün söylediği bir şeyi oğluma hatırlatıyorum. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

Futbol hakkında da bildiklerimi aktarmaya çalışıyorum. Ondan da çok şey öğreniyorum. Mesela biliyorum ki hiçbir şey güle oynaya olmuyor. Üstüne gittikçe olursa oluyor. Hayatın her alanında böyle. Sporda da böyle. Şu an izlediğimiz futbolcular altyapıdayken sorunsuz bir süreç geçirmediler sonuçta. Onlar da yeri geldi yedek kaldı, yeri geldi antrenörüyle sorun yaşadı. – 13.Katılımcı / Anne, Futbol

Anne-babalar profesyonel sporcuların oyun stillerinden ve yaklaşım tarzlarından faydalandıklarını belirtmişlerdir.

Kariyeri geç açılan voleybolculardan örnekler anlattığım da oldu, oynadığı kulüpteki voleybolculardan bahsedip hevesini arttırmaya çalıştığım da. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Sadece gerçeği konuşuyoruz. Tabii ki motive etmeye çalışıyorum. Yani bak bu kadar senedir emek veriyorsun, çok iyi bir şey yaptın diyorum. Bunlar da gerçek yani hiçbirisi öyle işkembeden sallama şeyler değil. O kadar çalıştın, gittin, geldin, hayatını adadın tabii ki daha iyi yapabilirsin, yapıyorsun da zaten. Bugün kötü oldu ama Zehra Güneş'in de kötü günü oluyor diyorum. Senin de olacak elbette diyorum. Ama aşırı gaz verme yapmıyorum. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

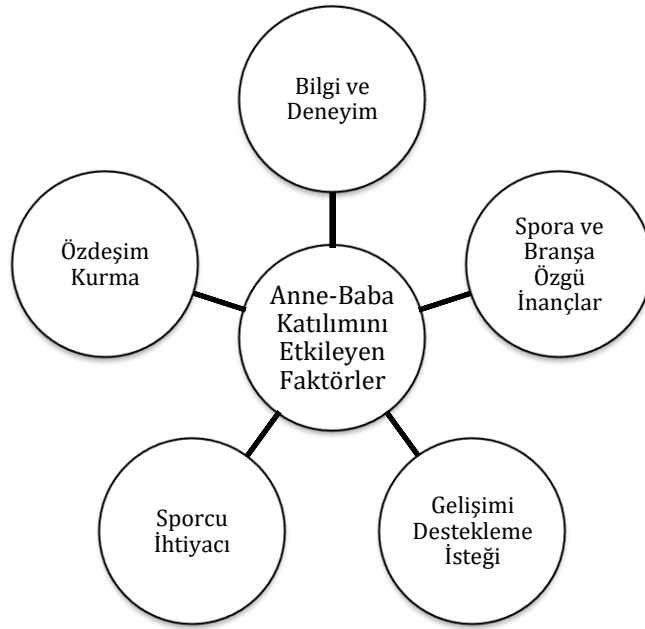
Sürekli futbol konuşuyoruz. Başka bir şey konuşmuyor ki. Annesi artık yeter içeri gidin diyor. Şimdi pazar sabahı kahvaltıya oturuyoruz. Baba işte Neymar şunu yapmış, Messi bunu yapmış anlatıyor bir şeyler. Benim de hoşuma gidiyor cevap veriyorum. Biz de kendi neslimizden anlatıyoruz. Motivasyon konuşmaları, paylaşımlar genelde böyle oluyor. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Zidane da bunu yapıyor, şöyle olması lazım, böyle yemek yemek lazım diyorum. Bunları söylediğim zaman beni dinliyor. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Fredricks ve Eccles (2004) anne-babanın “rol model” rolünün anne-babaların spora yönelik tutumlarının çocukların spor deneyimlerini etkilediğini ve örnek teşkil ettiğini belirtmektedir. Yapılan çalışmada anne-babalar teknik/taktik yönlendirme, duygusal destek ve spora ilişkin inanç ve düşüncelerin geliştirilmesi konularında kendi davranışlarının yanında antrenörlerin ve profesyonel sporcuların tutumlarından da faydalandıklarını ifade etmişlerdir.

6.2. Anne-Baba Katılımını Etkileyen faktörler

Anne-Baba Katılımını Etkileyen Faktörler teması altında Bilgi ve Deneyim, Spora ve Branşa Özgü İnançlar, Gelişimi Destekleme İsteği, Sporcu İhtiyacı ve Özdeşim Kurma alt temalarına ulaşılmıştır. Ulaşılan bulgular Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Anne-Baba Katılımını Etkileyen Faktörlere Yönelik Alt Temalar

6.2.1. Bilgi ve deneyim

Anne-babalar spora ve branşa özgü bilgi ve deneyimlerinden faydalanarak davranışlarını şekillendirebilmektedir. Spor geçmişi olan anne-babalar bu deneyimden nasıl faydalandıklarını ifade etmişlerdir.

Belki de spor geçmişim olduğu için ve halen sporun içerisinde olduğum içindir. Babası futbol izler ama çok yakından takip etmez. Elbette onlar da konuşuyor ama ben bu anlamda daha çok ilgileniyorum diyebilirim. Hatalarını kabul etmediği sürece gelişemez. Bu yüzden gördüğüm şeyleri söylemeye çalışıyorum. Sorumlu hissediyorum kendimi. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

“Şöyle yapsam ne olur”, “böyle olsa ne olur”, “orada çıkması mı gerek”, “burada durması mı gerek” gibi teknik konuları soruyor sürekli. Ben de oynadığım için ufak tefek de olsa bilgilerimiz var. Tabii biz de elimizden geldiği kadar destek veriyoruz. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Yani şimdi eldiven veya ayakkabı istiyor kaleci olduğu için. Biz babamızdan istediğimiz zaman seçenek yoktu. Ama ben şimdi hangi eldiven iyi, hangi krampon iyi, ona göre hangisi uyumlu onları daha iyi bildiğim için planlayabiliyorum tabii. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Biz mesela neden bir yerlere gelemedik, nerelerde eksikler yapıldı. Onları yaşıyoruz büyüdükçe öğrendik. Farkına vardık. Nelerin doğru yapılmadığını, nelerin eksik olduğunu yaşadığımız için, altyapılarda da oynadığımız için biliyorduk. Yani öğrendik. Bizim tecrübelerimizi çocuklarımıza aktarıyoruz otomatikman. Belki mesela onun çocuğu daha da bilinçli olacak. Çünkü seviyeye gittikçe yükseliyor. Sonuçta dediğim gibi hocalar, antrenörler, psikologlar var. Biz psikolog mu gördük? Bizde bir tane hoca vardı. Bir kaleci hocası bile yoktu. Yani kendimiz bir şeyler öğreniyorduk ama şimdiki şartlar daha iyiye gittiği için insanlar da bilinçleniyor. Şimdi dediğim gibi mesela onun da çocuğu olsa o daha faydalı olacak çocuğuna. Biz de mesela spordan geldiğimiz için spor yapan bir çocuğa daha faydalı olabiliyoruz. Yani böyle düşünüyorum. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Benim babamın ve annemin geldiği maçlarda benim performansım çok daha iyi olurdu. Onlar izliyor diye ve benim babam eski futbolcu olduğu için, onun gözüne girmek gibi bir gayretim vardı. Ve saha kenarında onun olduğu tarafta oynuyorsam eğer, bir kulağımda onda olurdu. Ne yapmam gerekiyorsa söylerdi çünkü. Hep oradan kay, yat, uzaklaştırdı derdi. Hep onu dinlerdim ve çok motive olurdum. Kızımın da öyle düşündüğünü ya da hissettiğini düşündüğüm için. Hep yanında olmaya, hep ona destek olmaya çalışıyorum. Yaptığı hatayı da yüzüne vurmak yerine motivasyon konuşması yapmayı tercih ettim. Gerçi bana da hiç yapmadı babam. Kötü oynadığım oyunda da çıktığımda bir şey konuşmadık biz babamla. Belki hani hatırlamıyorum, kötü bir şey söylemedi hiç bana. Ben de hiç kötü bir şey söylemiyorum. Bunu söylersem soğutabilir, bu sefer beni istemeyebilir, çekinebilir. Gelmesin babam beni izlemeye diyebilir. Onun endişesini de yaşadım. O yüzden hiç olumsuz bir şey konuşmadım. Ebeveynliğe geçtiğimde kendimde hissettiğim gibi, annem babam geldiğinde daha iyi, daha motive olacağını düşündüğüm için hiç yalnız bırakmadım. Kimini demotive ediyor kimini motive ediyor, beni motive ediyordu. Ben demotive edeceğini hiç düşünmedim kızımın, o da hiç böyle yaklaşmadığı için ben aynı benim gibi hissettiğini düşünerek hep gittim. Hep yanında oldum. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Baba tarafından ya da anne baba tarafından çocuklar övülmeyi bekler. Her zaman ben de öyleydim. Olumlu, pozitif şeyler duymayı çok isterler. O yüzden ben de hep pozitif yönde konuşmaya gayret gösteriyorum. Bunu kendimden pay biçerek söylüyorum. Bir spor yapıyor ama daha çok kazanmak değil de orada annesini ya da babasını gururlandırmak için daha fazla efor sarf ediyor. Yani ben öyleydim. Kızım da öyle, görüyorum bunu. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Ailemin bana spor yaptığın zamanki yaklaşımıyla alakalı beklentim veya hissiyatım benim kızıma karşı neler yapmam gerektiğini bana öğretti. Hiç spor yapmasaydım, oradan ne beklediğini çocuğumun bilemezdim, empati yapamazdım. Ama ben o süreci yaşadığım için empati yaptığımda doğru da yaptığımı düşünüyorum. Kızıma yaptığım destek olsun konuşmalar olsun, o da bundan keyif alıyor. Sporla alakalı teknik bir şeyi mutlaka bana soruyor. Çünkü babası spor yapmış biliyor. Ya da dedesine. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Lisanslı spor geçmişi olmayan anne-babalar ise hayat deneyimlerinden, antrenörlerin bilgisinden, yazılı kaynaklardan ve izledikleri müsabakalardan faydalandıklarını ifade etmişlerdir.

Spor adamlığı gibi değil, voleybol sporunu yapmadım. Voleybol hocası değilim, voleybol hakemi değilim, beden eğitimi öğretmeni değilim. Dolayısıyla benimki sadece seyircilikten öteye gitmiyor. Antrenörden, spor insanlarından, çevremizdekilerden gördüklerimizle ve basketbol geçmişimden gelen bilgilerle konuşmaya çalışıyorum. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Ben sadece İslam Çupi'nin Milliyet'teki yazılarını okuyarak bile bugün kızımın spor hayatında birtakım yönlendirmeler yaptığımı düşünüyorum. Bunun dışında tabii ki Beşiktaş'ta biraz olsun basketbol oynamış olmak, üniversitede basketbol oynamış olmak, devamlı bunu takip etmek. Maç içinde izlemek, maç sonunda dinlemek. Spora bir aşinalık var. Eşim zamanında biraz yüzmüş, onun dışında yok. Bir şeyi yorumlarken de cinsiyet farkımız vardır, yaş farkımız vardır, eğitim farkımız vardır, kişilik farkımız vardır, iki ayrı insanız. Ama en belirleyici şey, bence birinin biraz olsun spora bulaşmış olması, diğerinin hiç bulaşmamış olması. Çünkü bakış açısı tümünden değişiyor. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Ben daha çok felsefi konuşurum. Başımdan geçenlere anlatırım. Her konuda işte. Okul hayatı olsun ya da günlük yaşam olsun. Spor deneyimim pek olmasa da onun için de işe yarıyor. Çocuklar beni genelde dinler, bir daha anlat derler hatta. Genellikle beni dinledikleri için otorite kurduğumu düşünüyorum. – 11.Katılımcı / Anne, Basketbol / Anne, Basketbol

Futbol hakkında da bildiklerimi aktarmaya çalışıyorum. Ondan da çok şey öğreniyorum. Mesela biliyorum ki hiçbir şey güle oynaya olmuyor. Üstüne gittikçe olursa oluyor. Hayatın her alanında böyle. Sporda da böyle. Şu an izlediğimiz

futbolcular altyapıdayken sorunsuz bir süreç geçirmediler sonuçta. Onlar da yeri geldi yedek kaldı, yeri geldi antrenörüyle sorun yaşadı. – 13.Katılımcı / Anne, Futbol

Anne-babalar davranışlarını edindikleri bilgi ve deneyime göre şekillendirebildiklerini ifade etmişlerdir (Knight ve ark., 2016a). Araştırma bulguları lisanslı spor geçmişi olan anne-babalar bireysel deneyimlerinden faydalanırken diğer anne-babalar ise hayat deneyimleri, antrenör yönlendirmeleri, izledikleri müsabakalar ve yazılı kaynaklardan faydalandıklarını ortaya koymaktadır. Anne-babalar duygusal destek sunarken, teknik-taktik yönlendirme yaparken, materyal desteği sağlarken ve geribildirimde bulunurken bilgi ve deneyimlerinden faydalanabilmektedir. Edinilen bilgiler anne-babaların çocukların karşılaşılabileceği zorluklar hakkında anlayışlarının gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Harwood ve Knight, 2015).

6.2.2. Spora ve branşa özgü inançlar

Spor ortamında hırsın, agresif davranışların ve şiddetin görülebileceğine dair düşünceleri anne-babaların toparlayıcı ve dengeleyici olma eğilimini etkilemiştir. Anne-babalar bu konudaki deneyimlerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

Taraftar veya veliler o kadar sahiplenmiş ki 14-15 yaşındaki çocukların maçlarında bile çıldırıp delirip birbirlerine laf atabiliyorlar. Ya da hakeme işte yukarıdan bir şeyler. O yüzden işte ben de tedirgin oluyorum. Yarın öbür gün benim oğlum başına bir şey de fırlatılabilir. Karşı taraftardan böyle bir şey gelebilir. Kültür çok güzel bir yere gitmiyor. Çirkinleşmeye de devam ediyor. Şiddet boyutu çok fazla. Saha içinde birbirlerine girebiliyor futbolcular. Bundan dolayı bir tık rahatsızım. Haliyle içinde de bulunmak istemediğim bir durum ama oğlum çok seviyor ve çok istiyor. Başka branşları çok denettirdim ama dönüp dolaşıp futbolda kaldık. Ben de bir anne olarak tabii ki tedirgin oluyorum. Hep dengeleyici, yumuşatıcı olmaya çalışıyorum. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Maçın 20. dakikasından sonra sakın oturanların hepsini tellerde görüyorsun. Çünkü futbol böyle bir spor. Futbol kavga çıkan bir spor. Yani bu dünyanın her yerinde böyle. Daha agresif, daha karşılıklı gücün olduğu bir yer. Böyle şeker anne-babalar olsak da benim hanım bile vur artık şuna ya falan diyor. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Genelde toparlayıcı ve frenleyici oluyorum. Fakat birkaç maçta karşı taraf oyuncularını ve antrenörlerini uyardığım oldu. Kendi çocuğumu ve koçlarımızı nasıl uyarıyorsam kasıtlı bir hareket varsa onları da uyarma ihtiyacı hissediyorum. Spor ahlakı da getirir.

Saygısızca yeneceksen hiç yenme. Böyle anlarda müdahalem olmuştur tribünden. Sporun içine saygıyı ve hoşgörüyü getirmesi gerekirken tersi olmamalı. – 10.Katılımcı / Baba, Basketbol

Sporun rekabeti getirdiği, bu yüzden disiplinli davranmayı gerektirdiğini belirten anne-babaların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir. Anne-babalar müsabaka sürecinin taleplerine göre çocuklarını yönlendirebilmektedir.

Önce oynadığın kulüpte kalıcı olacaksın, oranın en iyisi olmaya çalışacaksın diyorum. Aynı zamanda takım içinde rekabeti de öğretiyorum. Arkadaşlarınla samimi olacaksın, babalarıyla da aramız iyi. Kıskanarak değil, çalışarak onu geçmeye çalışacağız. Onları da öğretiyorum. Onlar sahada arkadaş, biz de tribünde babalarıyla arkadaşız. Ama bu rekabet olacak tabi. İşin doğası bu. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Oğlum bu hafta çok yoruldum diyebiliyor. Sporla ilgili bilmiyorum herhalde sadece koşma ya da ağırlık antrenmanları falan var bazı günler. Bugün gitmek istemiyorum falan diye yan çizmek istiyor bazen. Hayır diyorum gidiyorsan ya her güne uyum sağlayıp gideceksin ya da hiç gitmeyeceksin. Spor disiplinsizliği kabul etmez. Tamam diyor. Hemen kalkıyor. Bazen görüyorum çok yoruluyorlar. Bacaklarında derman kalmamış şekilde antrenmandan birileri çıkıyor. Olması gerekeni yapıyorlar diye düşünüyorum. Hiç müdahale etmiyorum. Bazen yorulduk diye tabi serzenişte bulunuyorlar, onu da duymuyoruz tabi. Bu sporu kabul ettiyseniz yapacaksınız diyorum. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

7.Katılımcı spor ortamının taleplerinin günlük veya okul ortamının taleplerinden farklı olabileceğini belirtmiştir. Bunun dengesini nasıl sağlamaya çalıştığını aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Benim kızımın biraz daha durgun olan birkaç arkadaşı da oldu. Ya da liderlik ruhu çok güçlü olmayan. Uzun diye ya da atletik diye takıma seçilmiş olanlar oldu. Ama çok erken ayrıldılar mesela. Takımda kalabilmek için benim gördüğüm kadarıyla ilk önce uzun boylu olmak, ondan sonra çalışkan, atletik ve başarılı olmak, ondan sonra da karakter olarak yırtıcı, direngen, inatçı ve biraz da bencil olmak gerekiyor. Yani öyle evde yetiştirdiğimiz gibi arkadaşını düşün, saygılı ol, empati yap falan gibi şeyler işlemiyor. Onun çelişkisini çocuk çok yaşadı. Biz de zamanla bunun dengesini bulması için yönlendirmeye çalıştık. Empati yapmayanlar kazanıyor çünkü. Okul ortamında veya bizim özel hayatımızda nahoş davranış olarak nitelendirebileceğimiz şeyler sporda

istenen davranış olabiliyor. Örneğin bir oyuncunun hep sayı alacak vuruşu yapıyor olması. Normal hayatta oyun oynarken hep mi sen topu atacaksın deriz. Biraz da arkadaşına ver deriz. Kulüpte öyle yapanlar bırakın kınanmayı çok istekli oyuncu diyerek yüceltiyor ve bu tabi diğer kişiler için dezavantaj oluyor. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Duygusal anlamda konuşuyoruz. Benim anne olarak yapabileceğim her zaman elinden gelenin en iyisini yap, hata yaptığında da üzülme demek oluyor. Çünkü biraz daha güçlü bir insan olduğu için, hatta mükemmeliyetçi bir insan olduğu için hata yapınca üzüyor ve üzüldüğünü belli ediyor. Halbuki bu vahşi spor yaşantısının içinde üzüldüğünü belli etmenin yeri yok. Vuramadıkça daha çok hırslanıp hırsının gösterilmesini istiyorlar. Onun içinde de bir hırsı var elbette. Yoksa senelerce bu işi yapamaz. Haftada 6-7 antrenmana gitmek kolay değil. Ama çok basit bir şekilde yüzeysel bir hırs gösterme bekliyorlar. Ben de ona diyorum işte üzülme ya da üzülmüş gibi yapma, kendini sakla. Üzüntülü bir şekilde hemen böyle omuzlarını indirme. Konuştuklarımız bunlar. Bireysel spor olsa daha fazla psikolojik destek gerekir belki ama zaten bir grubun içerisinde yer aldığı için paylaştıklarımız bunlar oluyor. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Fredricks ve Eccles'a (2004) göre anne-babaların spora yönelik inançlarının yaptıkları değerlendirmeleri etkilemesi onların yorumlayıcı rolünü ifade etmektedir. Anne-babaların spora yönelik inanç ve değerleri çocukların deneyimlerini anlamlandırmasında ve yorumlamasında etkili olmaktadır (Fredricks ve Eccles, 2004). Anne-babalar sporun agresif bir ortam olduğu inancıyla frenleyici olmaya çalıştıklarını, rekabetçi bir ortam olması inancıyla disiplini teşvik etikleri ve bencil ve yırtıcı olunması gerektiği inancıyla bu doğrultuda yönlendirme yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanında bazı anne-babalar spor ortamının gereksinimlerine göre zaman içerisinde yönlendirmelerini ve davranışlarını değiştirdiklerini ifade etmişlerdir. Spor kültürünün anne-babaların spora katılımı üzerinde rol oynadığını ve zaman içerisinde davranışlarını ve inançlarını şekillendirebileceği alanyazında da belirtilmektedir (Clarke ve Harwood, 2014; Dorsch ve ark., 2009).

6.2.3. Gelişimi destekleme isteği

Anne-babaların kaybetmeyi normalleştirme üzerine geribildirimleri olduğu görülmektedir. Hem spor hayatında hem de günlük hayatta çocuklarının birçok kez bunun deneyimleyeceğini ve müsabaka sürecinin çocukları buna hazırladığını belirtmişlerdir. Sporcuların hatalarını görerek kendilerini geliştirmelerine yönelik yaklaşımlarını aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

Kazanma duygusu hoşuna gidiyor. Zaten sporun bu konuda ona çok yardımcı olduğunu düşünüyorum. Her zaman kazanamayız. Kaybettiğimiz zaman buna nasıl uyum sağlayacağımız konusunda sporun ona çok şey kattığını düşünüyorum. Bu yüzden hatalarını görmesini istiyorum. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Genelde bütün müsabakalardan önce ona söylediğim tek bir şey var, oğlum zevk almaya bak. Oyun bu. Stres yaparak değil, sinirlenerek veya agresif olarak değil, zevk alarak oyna. Rakibine saygı duyarak oyna. Her zaman ilk önce onları söylüyorum. Zaten en önemlisi buradan bir şeyler öğrenebilmesi. Kazanmış kaybetmiş çok da önemli değil. Çocuk bunlar. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Evet hatası varsa çocuğun söyleyeceksin. Çünkü hep iyisin hep iyisin dersek bu sefer kendini geliştiremez. Yaptığı hataları önemsemez. Basit gelir yani. Yaptığı hatayı da yanlışlarını da söyleyeceksin. Ama tabi kızarak bağıra çağıra değil. Güzel bir dilde, bunu anlayacağı ve psikolojisi kaldıracağı şekilde anlatacaksın. Mesela dünyanın en iyi kalecisi kim bana söyle diyorum. O birkaç tane söylüyor. Hiç gol yemeyen bir kaleci gösterebilir misin diyorum. Hata yapmayan, pas hatası yapmayan var mı diyorum. Futbol hata oyunu hata olmazsa zaten gol olmuyor. Otomatikman o gol olmaz zaten hata yapmasa kimse. Böyle söyleyince idrak ediyor o zaman. Yalan söylememeye gayret ediyorum. Doğruca şeffaf bir şekilde söylüyorum eksikliğini, yanlışını, doğrusunu. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Bir kere hatalarını görsün, hatalarını yapmamak üzere kendini programlasın. Bu sadece sporda değil, hayatın her alanında. Bizim evdeki temel felsefemiz, büyük bir hata yaptıysan çık ve de ki ben yaptım. Hata olacak. Ama sakın ha sakın kendini gizleme. Bu hatanın üstünü örtme. Ve hep ona söylerim: “Bu hatayı ben yaptım. Evet, yanlış yapmışım. Kusura bakmayın. Nasıl düzeltebiliriz?”. Hemen arkasından pozitif. Yaptın, nasıl düzeltiriz, doğrusunu nasıl buluruz? Okulda da sporda da özel hayatında da her yerde. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Hem sporda hem okulda hem iş hayatında bir rekabet içerisinde olacak. O yüzden bu rekabeti şu anda spordan alsın ve öğrensin ki ileride de hayatın da karşılaşacağı bu rekabet ortamını ya da engellere karşı kendini geliştirsın. Ama o nerede hissediyor, şu anda ne hissediyor bilmiyorum ama bunu sonuna kadar hissetmesi ve öğrenmesi gerekiyor. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Bir de hep şey diyorum: “bir müsabakada kaybetmek de var kazanmak da var. Kaybedersen evet üzülebilirsin ama demek ki iyi oynayan onlardı, onlar kazandı.”. Kaybetme duygusunu da alsın istiyorum. Hayatta her zaman bunlar var. Öğrenmiş olsun. Ahlanıp vahlanmasın istiyorum. Nerede yanlış yaptığına bakıp evet yapamadık, burada yanlış yaptık, ben şurada bir hata yaptım ve kaybettik diyebilsin istiyorum. Kazanmak da var kaybetmek de var. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Yalandan aslanım seninle gurur duyuyorum falan olmaz. Oynayamıyorsun diyebilmeliyiz bence. Çünkü bununla da bence yüzleşmeli. Ülke olarak kendimizi çok kandırıyoruz. Suçu hep dışarıya atmakta üstümüze yok. Bence insanların da çocuklarına gerçeği söylemesi lazım ki onun üzerine eğilip geliştirebilsin. Kendini kandırıyorsun belki ama çocuğu kandırma. Gurur duymak gerekiyor ama hatasını da söylemek gerekiyor. Mesela bazı maçlar oluyor, hiç oynamadın diyorum. Yorgun musun hayırdır diyorum. Bir sonraki maç elinden gelene her şeyi yapıyor bu sefer. Benim oğlumda bu böyle oluyor, başkasının oğlunu soğutabilir, bilemem. Ama ben o şekilde bir etki yarattığımı düşünüyorum. Oğlum topla dönünce ikincide kaybediyorsun, orada zorlama pas ver diyorum. Çünkü hocaları da aynısını söylüyor. Şimdi çocuğa pamuk prenses gibi güzel güzel demenin bir anlamı yok. Sonra kendisi hayal kırıklığına uğrar çünkü. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Benim için yense de yenilse de sonuçta spor yaptı. Yenilmeyi de yenmeyi de öğrendi. Benim gözümde bu. Yenince de güzel yenilince de. Neden böyle oldu diye kendi yorumlayabiliyor maç çıkışında da detaylı konuşuyoruz. O orada neden oldu, ne oldu gibi. Ben içerde ne gördüğümü anlatıyorum, o maçta ne gördüğünü anlatıyor. Aradaki farkı yakalıyor. Bir sonraki maçta daha dikkatli olduğunu görüyorum. – 10.Katılımcı / Baba, Basketbol

3. ve 5. katılımcı çocuklarını antrenör kararlarına saygı duymaya ve buna uygun bir şekilde kendilerini geliştirmeleri gerektiği yönündeki söylemlerini aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

Bazen gerçekten kötü oynuyor, hoca çıkartıyor. Orada oğlum da durumu fark ettiği için hoca haklıydı diyor. Ben de zaten umut tacirliği yapmamaya çalışıyorum. Bir eksikliği varsa düzgün bir dille onu aktarıyorum. Bu çocuk senden iyi olduğu için oynuyor, o zaman kendini geliştireceksin diyorum. Hocaya suç bulma kendine bak biraz dediğim de oldu. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Antrenörün kararına saygı göstermesi gerektiğini söylüyorum. Antrenöre güvendiğim için aksine bir şey söylemiyorum. Daha çok oynamak istiyorsa keyif alarak kendini geliştirmeye devam etmeli. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Müسابaka sürecinin birçok öğretici yanı olduğu ifade edilmiştir. Anne-babalar çocuklarının spor yoluyla disiplini, takım çalışmasını, kuralları, sınırları, adil olmayı ve tebrik etmeyi öğrenebileceğini belirtmektedir.

Eğlensinler, anın tadını çıkarsınlar. Arkadaşlık ortamını öğrensinler. Takım olarak hareket etmeyi öğrensinler. Fiziksel gelişim olsun. Yenmek, yenilmek... Bunlar ne? Zaten hayatta çok yenilecekler daha. Bırakın burada yenilsinler ki yenilgiden keyif alsınlar. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Mesela ben çocuğuma ders olarak Almanya Brezilya maçını izletmiştim. 7-0'lık maç. Baştan sona oturttum izledik. Brezilya 'ya ne oldu gördün mü dedim. Ben biraz disiplinli olsun istiyorum. Mesela oğlumun kaçırdığı bir idman yoktur. Annesi “kıyamam, yağmur yağıyor” der. Gidecek. Bunlar onu hayata hazırlıyor. Prensip yani idmanları kaçırmayacak. Maçı oynayıp geleceksin. O disiplini verdiğim için bizim duygusal tarafımız biraz futbolda daha az diyebilirim. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Evet ben elimden geldiğince onları mutlu etmeye, istediklerini yaşatmaya, kırmamaya ama aynı zamanda da işte adil çocuklar yetiştirmeye, kuralları bilmeye, sınırları bilmeye, hayatın acımasız tarafları olduğunu, bir gün bir sürü sınavdan geçeceklerini de bilmeleri gerektiğini düşünüyorum. Sporun da bu anlamda öğretici olduğunu bildiğim için devam etmeleri için ne gerekiyorsa yapıyorum. Her maç yeni bir deneyim aslında. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

Duygusal olarak da maçtan önce “çok heyecanlıyım baba acaba kazanacak mıyız” gibi çok açık bir şekilde heyecanını bizimle paylaşıyor. Maç öncesinde rakibini gördüğünde biz bunları yeneriz, ya da yenmeyiz gibi tahminlerde bulunuyor. Sonuç tam tersi olduğunda bu sporun bireysel olarak değil takım olarak kazanılacağını anlıyor. Takım iyiye kazanırsın, değilse kaybedersin durumunu görmüş oluyor. Ben de hep bunu söylüyorum zaten. Burada takım olmayı öğrensin ki bunu hayatına taşısin. – 10.Katılımcı / Baba, Basketbol

Yeri geldiğinde çocuklarımın da rakibini tebrik etmesini istiyorum. Adil olmayı, sportmenliği bilsin istiyorum. Bazen maç sırasında hakeme sinirlendikleri oluyor,

gerekirse git özür dile diyorum. Rakibin güzel bir hareket yaptıysa tebrik etmelisin diyorum, onu bu şekilde yönlendiriyorum. – 10.Katılımcı / Baba, Basketbol

Spora başladıktan sonra hızlı düşünme becerisinin arttığını düşünüyorum. Daha hızlı karar verebiliyor. Daha hızlı işlem yapabiliyor. Bu gelişimi görüyor olmak bizim de motivasyonumuzu arttırıyor elbette. – 12.Katılımcı / Baba, Basketbol

Anne-babalar çocuklarının spor aracılığıyla kaybetmeyi öğrenmelerini ve bu deneyimleri hem günlük hayatına hem de gelecekteki spor yaşantısına yansıtma beklendiğini ifade etmişlerdir. Bu yolla kaybetmeyle başa çıkma becerilerini geliştirebileceklerini düşünmektedirler. Bunun yanında anne-babalar çocuklarını spor aracılığıyla rekabet ortamına hazırlanmak, hatalardan ders çıkarabilmek, istikrarı, disiplini takım çalışmasını, kuralları uymayı ve adil olmayı öğrenebilecek şekilde yönlendirmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Anne-babaların çocuklarını olumlu etkileme isteklerinin, beklentilerinin ve hedeflerinin anne-baba katılımını etkileyen faktörlerden olduğu bilinmektedir (Knight ve ark., 2016a). Alanyazında anne-babaların eğlence, öz disiplin, rekabet, spora olan sevgi, aile veya arkadaşların katılımı, disiplin sağlamak, onları diğer sporlara hazırlamak, obezite ile mücadele etmek ve çocuğun başarısını görmek gibi beklentileri olduğu belirtilmektedir (Mirehie ve ark., 2019). Bunun yanında anne-babaların çocuklarını yönlendirmesi üzerinde çocuklarının özerkliğini desteklemek istemesi, daha özerk olabileceklerine dair inançları, çocuklarının ihtiyaçlarına yönelik inançları ve çocuklarının becerilerini geliştirme isteklerinin etkili olduğu ortaya konulmaktadır (Hutchinson ve ark., 2003).

6.2.4. Sporcu ihtiyacı

Sporcunun talepleri ve ihtiyacı anne-babanın müsabaka sırası davranışlarını etkileyebilmektedir. Bazı anne-babalar çocuklarının müsabaka sırasındaki kaygı yönetimine katkı sağlayabilmek için uzak dururken bazıları ise daha sık iletişim kurmaktadır.

İzlememizden bir tık rahatsız olduğumu söyleyebilirim. Rahatsızlık demeyelim de daha doğrusu stres oluyor anladığım kadarıyla. Özellikle de maçlarına gittiğimizde. Hatta bir keresinde hocası gelecekseniz de habersiz gelin sizden haberi olmasın dedi. Sizin izlediğinizi görünce çok stres oluyor ve kendine veremiyor diye. Biz de ondan dolayı böyle bir tık geride duruyoruz. Gideceğimiz zaman gizli gidiyoruz. Çok haberdar etmiyoruz onu stres olmasın diye. Ama tabii ki haliyle o da kendini bize kanıtlama çabasında. Biz gidince de muhtemelen bu yüzden strese giriyor. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Sık sık bana bakıyor çünkü görmek istiyor benim onu izlediğimi. Ben de ona diyorum ki oğlum bana bile bakma. Yani bana bir şey göstermek zorunda değilsin. O yerleşsin istemiyorum. Sen işini yap zaten seni konuşurlar. Fark edilirsin. Ama yine de her gol attıktan sonra bana dönüp gol sevinci yapıyor. Bu güzel bir iletişim oluyor. Bir an paylaşmış oluyoruz. Onun da hoşuna gidiyor. O da artık ondan kurtulamıyor. Benim ona baktığımı biliyor. Benim orada birisiyle konuşmayacağını biliyor. Bu baskı yaratabilecek bir şey aslında ama bana göre iyi etki yaratıyor. Çünkü ben oğlumla iletişim kuruyorum. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Anne-babaların taraftar davranışlarının da çocuklarına göre şekillenebileceği görülmektedir. 1. ve 5. katılımcı bu konuyu aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

Onun tepkisi çok daha sert ve baskın oluyor. Biraz fevri bir çocuk. Ben tabii ki hakeme de sinirlendiğim antrenöre de sinirlendiğim oluyor ama benim oğlum zaten böyle biriyken ben orada bir de kalkıp antrenöre, hakeme bağırdığımı, tepki gösterdiğimi görürse benden çok daha fazla güç alıp bu hareketleri çok daha fazla tekrarlayabilir diye sessiz kalmaya çalışıyoruz. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Hem mutlu olsun istiyorum, üzülmesin istiyorum. Hem de heyecanlı olduğu için kazansın diye sürekli tezahürat yapıyoruz. Hadi hadi olacak diyerek heyecanla onu destekliyoruz. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Sporcular müsabaka öncesinde ve sonrasında kurulan iletişimin içeriğiyle ilgili taleplerini ifade edebilmektedir. Sporcuların taleplerinin farkında olan anne-babaların davranışlarının ve söylemlerinin buna uygun olarak değiştiği görülmektedir.

Çok iletişim kurmak istemeyen bir çocuk olduğu için de ekstra hassas davranmaya çalışıyorum. Onun tepkilerine göre dozumu ayarlamaya çalışıyorum açıkçası. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Sadece ona destek vermemizi ve motive etmemizi bekliyor. Öncesinde zaten çok vakit geçiremiyoruz. Kendi başına kalması onu daha iyi hissettirdiği için genelde yalnız kalıyor ve antrenmanlarına yöneliyor. O birazcık müsabaka sırasında ya da sonrasında eğer kazandıysa bir beklenti içerisine giriyor bizden. Kaybettiye zaten sıfır iletişim. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Maç öncesi ona bir baskı kurmak istemiyorum. Şöyle yap veya kendini göster demiyorum. Psikolojik olarak baskı hissediyor o zaman. Ben onu rahat bırakmaya

Çalışıyorum. Psikolojik baskı kurduğumuz zaman daha çok hata yapıyor aslında. O yüzden genelde böyle motive ediyorum. Keyif al rakibine saygılı ol, oyunun içinde ol, konsantre ol. Başka bir şey söylemiyorum. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Anne-babalar müsabaka sonrası kurulan iletişimde çocuğın talebinin etkisini aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

İyi kurtardın, iyi yaptın falan dememi istiyor. Veya maçta kötü oynadığı zaman da “bana hatalarımı söyle ben üzölmeyeceğim” diyor. Sen söyle diyor. Çünkü benim bilgime güveniyor, biraz o da var. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Olumlu şeyler bekliyor benden. Eğer müsabakanın sonucu iyiye zaten muhakkak kendisinin iyi yaptığı şeyleri konuşuyor ve oraya getirmeye çalışıyor lafı. İşte “gördün mü orada zor çıkarttım ama şurada nasıl hata yaptım.” Diyor. Hemen arkasından da bir tane negatif. Bir pozitif ya da iki pozitif ufak negatif söylüyor. Negatifi de söylüyor ki onunla ilgili sorun olmadığını duymaya alışıyor. “Evet, negatif hata yaptın ama problem değıl ki. Sonrasında böyle yaptın ve o hatayı düzelttin.”. Bunları duymayı istiyor. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Kaybettiğı zaman hiç konuşmuyoruz diyebilirim. Çünkü gerçekten hiç hazmedemiyor kaybetmeyi. Hiç hoşlanmıyor. Takım arkadaşlarını veya antrenörü eleştirebiliyor kaybedince. Haftaya kazanmak için daha çok hırslanıyor. Ama kazanınca olduğı gibi uzun bir konuşma olmuyor. 3-5 cümle kurup kapatmak istiyor genelde konuyu. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Sporcuların ihtiyaçlarının farkında olan anne-babalar müsabaka öncesi ve sonrası yaklaşımlarını buna göre düzenlemektedirler. ocuklarının tepkilerini gözlemleyerek davranışlarını düzenlediklerini belirtmişlerdir.

Adam kayırma falan olmazsa ilk 11 oynayacağını düşünüyorduk. Hoca da yeni gelmiş takımı henüz tanımıyor. Sürekli diğerk çocuğı oynattı. Oğlumu arada bir oynattı sadece. Antrenmanlarda sağ bek oynatmıyor. Ön libero, sağ açık, sol bek, sol açık falan oynatıyor. Kaleci ve stoper hariç her yerde oynattı. “Baba beni niye sağ bekte oynatmıyor hoca? Sağ bekte oynatsa formayı alacağım” demeye başladı. Orada psikolojik mücadele başladı işte. Oğlum diyorum vardır bir bildiğı. Aslında ben de aynı kaygıları taşıyorum, aynı düşüncedeyim. Orada siz onu düşünseniz de hemfikiriz olsanız

da çocuğu motive etmeniz lazım. Bu iletişimi kurmak hiç kolay değil. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Evet bazen abartıyoruz motivasyonu ama genelde realist olmaya çalışıyoruz bu konuda. Bu arada bir denge kuruluyor o zaman. O anda biraz da çocuğun psikolojisiyle alakalı. Onun ruh hali nasılsa, onun ruh hali üzerinden gidiyoruz. Eğer mutluysa biraz daha realist davranıyoruz. Yok, demoralize olmuşsa onu yükseltmek için biraz abartarak motive etmeye çalışıyoruz. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Kendi yapamadığı bir şey olduğunda direkt demoralize oluyor. Suratından anlayabiliyorum çok moralinin bozulduğunu. Zaten maçta kazanmak onun için çok önemli. Çıkışta kazandık diye sevinmeyi iple çekiyor. Kaybedince gerçekten suratına çok yansıyor, özellikle yanlış bir hareket yaptığında ve hocası onu uyardığında hemen demoralize oluyor. Bunları görebildiğim için ona göre desteklemeye çalışıyorum. Mutsuz olsun istemiyorum. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Kızım “sen kenara alındın ne hissettin”, “keşke alınmasaydın” ya da “bence alınmana gerek yoktu” dediğimde, herhangi bir yorum yaptığında, temel olarak maç sonrası en erken dönemde konuşmaya çalıştığımda reddediyor. Bu yüzden biz de konuşmuyoruz. Sadece onun duygusunu gözetiyorum diyeyim. Ne zaman toparladığını hissedersen o zaman iletişimi arttırıyorum. Belki 5-6 saat sonra. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

“Keşke” bir oyuncuya söylenebilecek en kötü şey bence. Çünkü zaten orada olan kişi yapabileceğinin en iyisini yapmaya çalışıyor. Hiç kimse gıcıklığına elini uzatmamış olmuyor. Mesela elini biraz uzatsaydın karşılayacaktın cümlesi bence hiçbir anlam ifade etmiyor. Aradan çok vakit geçer de maç değerlendirmesine oturulur, rasyonel böyle ciddi bir şey olur o zaman konuşulabilir. Kötü maça başka bir şeyler konuşmak daha iyi bence. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Mesela bazı maçlar oluyor, hiç oynamadın diyorum. Yorgun musun hayırdır diyorum. Bir sonraki maç elinden gelene her şeyi yapıyor bu sefer. Benim oğlumda bu böyle oluyor, başkasının oğlunu soğutabilir, bilemem. Ama ben o şekilde bir etki yarattığımı düşünüyorum. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Anne-babaların çocuklarının müsabakalarını izlemeleri ve diğer anne-babalarla iletişim halinde olmaları onların yaşadığı zorlukları anlamalarına ve buna uygun destek sunmalarına katkı sunabilmektedir (Holt ve Knight, 2014; Elliott ve ark., 2018). Yapılan araştırmada anne-

babaların çocuklarının ihtiyaç ve taleplerine göre yaklaşım sergileyebilecekleri ifade edilmiştir. Çocukların tercihinine bağlı olarak müsabaka sırasında yoğun destek sunmakta veya daha mesafeli durmaktadırlar. Alanyazında tribündeki kabul edilebilir davranışların çocukların geribildirimlerine ve diğer anne-babaların davranışlarına bağlı olarak öğrenilebildiğini ortaya konulmaktadır (Dorsch ve ark., 2009). Müsabaka öncesi ve sonrası kurulan iletişim de çocukların ihtiyaçlarına ve taleplerine göre belirlenebilmektedir. Bazı anne babalar açık ve gerçekçi geribildirimlerde bulunduklarını ifade ederken bazıları ise müsabakanın hemen öncesi veya hemen sonrasında iletişim kurmadıklarını ifade etmişlerdir. Holt ve Knight, (2014) anne-babaların çocuklarının isteklerini öğrenmek için onlarla sohbet etmesi gerektiği belirtmişlerdir.

6.2.5. Özdeşim kurma

Anne-babalar çocukları topa dokunduğu zaman kendileri dokunmuş gibi hissettiğini, onun mutluluğundan kendilerinin mutlu olduğunu ve onun yaşadığı duyguları kendilerinin de yaşadığını ifade etmiştir.

Çocuk keyif aldığı zaman biz de alıyoruz. Açıkçası mesela müsabakalara çıkıyorlar. O oynadığı maçta iyiye kendi zaten keyif alıyor. Biz de keyif alıyoruz otomatikman. Onun mutlu olduğunu gördüğünüz zaman biz de mutlu oluyoruz zaten. Tabi bunun iyisi de var kötüsü de var. Kötü oynadığı zaman o psikolojik yıpranmayı biz de hissediyoruz. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Yani o kurtarıırken biz de kurtarıyoruz sanki. Yani top ayağına geldiğinde benim ayağıma gelmiş gibi hissediyorum. Bu heyecanımı yansıtmamak için maçı uzaktan izliyorum. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Birebir bana yansıyor performansı. Suratına yansıyor, iyi mi oynadı kötü mü oynadı siz görüyorsunuz. Maç anında dönüp bize bakmıyor maçın akışıyla. Ama ben anlıyorum ve ben de gergin oluyorum. Onun yaşadığını ben de yaşıyorum. Ama maç sırasında çok etkileşimimiz olmuyor. Maçtan sonra üzerine konuşuyoruz. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Tabii ki de bizim takımın kazanmasını istiyorum. Çünkü gerçekten orada o duyguyu yaşıyor kızım, ben de onunla beraber yaşıyorum. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Onunla beraber benim de duygularım değişiyor. O mutluyse mutluyum, değilse değilim. Yoksa kazanıp kaybetmesi çok önemli değil benim için. Maçtan çıkınca yüzünün güldüğünü görmek istiyorum sadece. – 13.Katılımcı / Anne, Futbol

Anne-babaların kendi başaramadıklarını onların başarmasını istemeleri ve kendilerine sunulmayan imkanları çocuklarına sunmak istemeleri bu yönde yönlendirmeler yapmalarına neden olabilmektedir.

Benim kişisel fikrim velilerde şöyle bir psikoloji var, kendi yapamadığımız şeyi çocuklarımız yapıyor diye mutlu olabiliyoruz. Yani mesela bizi elimizden tutup spora götüren bir babamız olmadı. Yani rahmetli mesela her türlü imkanı verdi ama oğlum sen futbol oynamak istiyor musun, Kızım voleybol oynamak istiyor musun diyen bir veliyle büyümedim. Biz şimdi tam tersine üstene paralar harcıyoruz, formalar alıyoruz. Tabii herkes gücü yettiği kadar. Yani belki de bunun altında bu var. Hani biz yapamadık, o yapsın. Yani benim olmadı onun olsun. Bu aslında çok iyi bir duygu değil ama belki de kendimizi görüyoruz orada. Mesela ben ortaokuldan beri gözlüklü bir adamdım bana dediler ki gözlüklü futbolcu olmaz ama benim oğlum şu an gözlüklü. Edgar Davids'in gözlüğünün aynısından aldım. Bir ton para verdim. Çünkü benim içimde kaldı, onun kalmasın. Hayır gözlüklü futbolcu olur. Benim oğlum gözlüklü. Özel yapım gözlükle oynuyor. Yeter ki oynasın diye yaptırdık. Herhalde bu duygu var. Tabii ki evladın olması, canın olması, bir şeyleri başardığını görmek, gurur duyman da başka bir duygu. Ama bence asıl bilinçaltı ben olamadım o olsun mantığı. Bir de çocuk şeyleri başardığı zaman, biraz yetenekli olduğu zaman... - 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Onların başarılarıyla biz de mutlu oluyoruz. Çünkü benim zamanımda bu kadar yoktu. Böyle teşvik yoktu. Biz kendi aramızda işte okul takımı kurardık. Böyle bir bilgi yoktu. Olsaydı herhalde oynamak ve ben de ilerlemek isterdim. Örneğin voleybolda. Onlara bu imkânı sunduğum için de mutlu oluyorum çünkü geleceklerinde onlar da bunu çocuklarına aktarırlar. Yani onların başarısıyla mutlu oluyorum. Benim içimde kaldı onun kalmasın. - 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

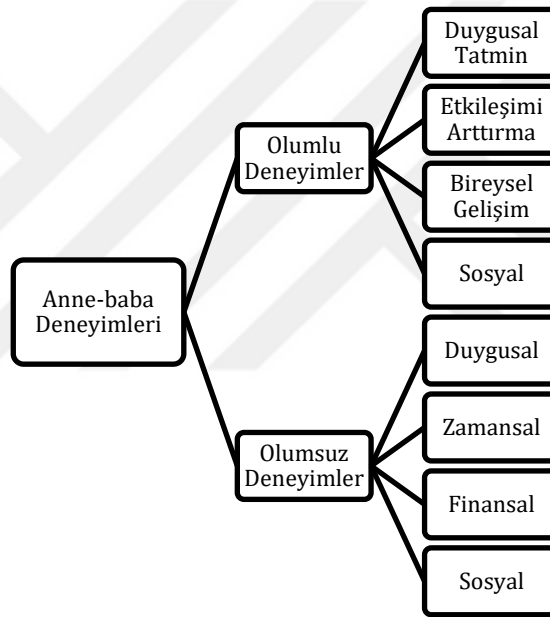
Ama işte dediğim gibi en çok keyif aldığım maç izlemek. Koç bizim çocuğumuzu çıkardığı zaman daha kötü oluyorsun. Sanki kendin sınava girmiş gibi hissediyorsun ya da maça çıkmış gibi hissediyorsun. - 11.Katılımcı / Anne, Basketbol

Anne-babalar çocuklarının yaşadığı duyguları kendilerinin de yaşadığını ifade etmişlerdir. Çocukları sahadayken kendileri sahadaymış gibi hissederek başaramadıkları şeyleri çocuklarının başarmasını isteyebilecekleri belirtilmiştir. Bu bulgular anne-babaların çocuklarının spora katılımı üzerinden kendi hayallerini tekrar yaşıyormuş gibi hissedebilecekleri ortaya koyan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Dorsch ve ark., 2009).

Sporcunun başarısının anne-babanın başarısını yansıttığı yönündeki toplumsal algının anne-babaların çocuklarıyla özdeşim kurmasını kolaylaştırdığı ve bu sebeple zaman ve para yatırımı yapabilecekleri söylenmektedir (Coakley, 2006). Bunun yanında iyi performans sergileyen çocukların anne-babalarının diğer anne-babalar içerisindeki hiyerarşisinin artması ve kendi değer ve benliklerini çocukların performansı üzerinden değerlendirmeleri bu yaklaşımı destekleyebilir (Bean ve ark., 2016).

6.3. Anne-Baba Deneyimleri

Anne-Baba Deneyimleri teması Olumlu Deneyimler ve Olumsuz Deneyimler olmak üzere ayrılmıştır. Ulaşılan bulgular Şekil 3'te gösterilmiştir.

Şekil 3. Anne-Baba Deneyimlerine Yönelik Alt Temalar

6.3.1. Olumlu deneyimler

Anne-babaların müsabaka sürecinde yaşadıkları olumlu deneyimler Duygusal Tatmin, Etkileşimi Arttırma, Bireysel Gelişim ve Sosyal alt temalarını içermektedir.

6.3.1.1. Duygusal tatmin

Anne-babalar çocuklarının gelişimini gördükçe duygusal tatminlik yaşadıklarını belirtmişlerdir. Takım ruhunu öğrenmesi, çekingenliğini atması beklenen bir çocuğun saha içerisinde rahat gözükmesi, sağlıklı bir hayat sürmeleri anne-babaların memnun oldukları noktalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tek çocuk olduğu için arkadaşla paylaşmak nedir bunun hepsini takım içerisinde öğrendi. Paylaşmayı öğrendi. Arkadaşlık kurmayı öğrendi. Takım ruhuyla birlikte beraber hareket etmeyi öğrendi. Bu yardımlaşma konusunda da tabii ki yansıyor. Çünkü takımda öğrendiği şeyleri normal hayatına da aktarmaya başladı haliyle. Destek verme konusunda evde herhangi bir şey olsun bana kalkıp yardım ettiği noktalar oluyor ki bunların hiçbirini ben öğretmedim. Hepsini takımdan kazandı. Müsabaka kısmında ise onu gidip tabii ki izlemek, kazandığı zaman o gurur, hissettirdiği o sevinç çok daha farklı ve çok özel haliyle. O da bizi tatmin ediyor ve destekliyoruz. Devam da ediyoruz. Bazen yorulduğumuz noktalar olsa da işte o verdiği haz bir şekilde bizi götürüyor. –

1.Katılımcı / Anne, Futbol

Onun böyle kendini daha rahat hissedip bağırıp çağırarak atak oynadığı zamanlar, hırsını yansıtabildiği zamanlar seviniyorum. Kırmayı beklenen o kabuğunu biraz kırdığı zamanlar ben de mutlu oluyorum. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Onların kötü alışkanlıklardan uzak kaldığını düşünüyorum. Sağlıklı olduklarını düşünüyorum. Bu büyük bir motivasyon ve mutluluk sebebi benim için. Bu yüzden daha çok zaman ayırmayı ve yorulmayı kabul etmemi sağlıyor spor süreci. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

Müسابaka sürecinde bulunuyor olmak anne-babaların keyif aldığı süreçlerden biridir. Spor ortamının getirdiği heyecanı anne-babalar da yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

O dönemde birkaç ay hazırlık yapıp lige katıldılar. En çok keyif aldığım süreç o süreçti. Oradaki lig maçlarını izlemekten çok keyif alıyordum. Yensen de yenilsen de çocuklar çok keyif alıyordu. Aralarındaki arkadaşlık çok güzeldi. Aralarında hiç tartışma yoktu. Onun maçlarını izlemek çok keyifliydi. Hoca da oğluma çok süre verdi. Yani şöyle söyleyeyim, Beşiktaş maçlarını kaçırmam diyorum, oğlumun maçları ondan çok daha önde geliyordu. Onu oradan izlemek, onun galibiyetiyle sevinmek, mağlubiyetiyle üzölmek Beşiktaş'tan çok daha öne geçti. O topa vururken siz de vuruyorsunuz, o kafa atarken siz kafa atıyorsunuz. Orada maçı izliyorsunuz fakat %90 çocuğunuzu izliyorsunuz. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Her gün maç olsun, her gün oynasın istiyorum. Yani dünyada en çok keyif aldığım şey onun maçını, oynamasını izlemek. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

En çok keyif aldığım şey oynarken onu izlemek. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Heyecanlı olduğu için kazansın diye sürekli tezahürat yapıyoruz. Hadi hadi olacak diyerek heyecanla onu destekliyoruz. Tüm bunlar da çok keyifli oluyor. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Sanki milli takımdalarmış gibi hissediyorum. Basketbol çok heyecanlı bir spor. Benim kalbim de dayanmıyor, gerçekten öyle. Şimdi futbol falan daha sakın ama basketbol çok heyecanlı. Saniyelik değişimlerde olay değişiyor. Bazen çığlık attığımı falan duyuyorum. Ben de bayağı onlarla heyecanlı oluyorum. Küçük yaş lig maçı olabilir ama benim için A Milli Takım gibi. Bir anne olarak öyle izliyorsun. Heyecanla izliyor insan. Ama bir gerginlikten bahsetmiyorum. Orada bulunmak çok keyifli. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

Keyif aldığım şey maç izlemek. Antrenmanı izlemekten de keyif alıyorum ama her zaman gitmek zorluyor beni. Yani yol biraz zorluyor açıkçası. Ama izlerken özellikle maçlarda tezahürat yapmak oldukça keyifli. Zaten basket attığı zaman da büyük bir keyif. – 11.Katılımcı / Anne, Basketbol

Anne-babalar çocukları bir müsabakada ön plana çıktığında ve iyi bir performans sergilediğinde yaşadıkları duygusal tatmini aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

Hep beraber kutluyoruz. Tesisten çıkana kadar zaten çok eğlenceli ve çok güzel geçiyor. Eve gelince de dedesi, babaannesi, hepimiz bugün kaç kaç yendi, nasıl geçti diye konuşuyoruz. Kutlama havası oluyor evde. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Bursa'ya turnuvaya gitmişlerdi onu hatırlıyorum. Dörder kişi oynanıyordu orada. Genelde kazanıyorlardı. İyi bir hareket yaptığında, takım olarak zorlandıkları bir maçı kazandıklarında büyük bir keyif veriyordu. Yani bu sadece sporla ilgili bir şey de değil. Bazen çocuğu olan ya da çocuğu olmayan ebeveynlerle sohbet edilirken çocuk yaptık başımıza iş aldık diyebiliyoruz. Özgürlük kısıtlaması çünkü bu. Ama diğer taraftan bunun tarifi yok. Onun olumlu herhangi bir şeyini gördüğünüzde çok büyük bir haz veriyor. Çocuklar zaman zaman ergen olarak anne babaya eziyet ediyor. Ama buradan gelen bir keyif var. Bu keyfin tarifi yok. Niye keyif aldığımızı da bilmiyorum. İnsan olmanın gereğı olarak oluyor sanırım. Bir şey oluyor ve keyif alıyorsunuz. Kendisinin başarılı olduğu, kazandıkları bir maçta kendisinin ön plana çıktığı ya da bir bütün olarak takımın iyi oynadığı maçlar çok keyifli oluyor. Bunların içinde de en spesifik ne derssen zorlandıkları, belki alamayacaklarını düşündükleri maçı kazanmaları. Çok kolay kazandıkları maçlarda bu his bu kadar yüksek olmuyor. Çok rahat yeniyorlar, set

çok heyecanlı olmuyor ama geriden gelip son anda yakalayıp öne geçtiklerinde insan heyecanlanıyor. Bu işteki haz kısmı güzel. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Zaten insan kendi çocuğunu izlediği zaman ayrı bir heyecan, ayrı bir keyif alıyor. Maçlarda babalar içine atıp sakinmiş gibi davranabiliyor. Önce spor derler ama içinde hep o hirs vardır. Çocuğu gol atsın, iyi oynasın ister. Bu işin keyifli yanı. Mesela ben çok sakin başladığım oğlumun bir maçında tellere yapışmış buldum kendimi. Yani bu biraz bizim ruhumuzda var insan olarak. İşin keyifli tarafı da o işte. Kızım smaç vurduğunda, oğlum orta sahada bir hareket yaptığında çok keyifleniyorum. Bunu izlemek, onu o formada görmek, bir şeyler başardığını görmek muazzam bir duygu. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Yani çocuğum bir şey atarsa ekstra mutlu oluyorum. Onun motivasyonu arttığı için mutlu oluyorum. Onu kendine güveni geldiği için mutlu oluyorum. – 11.Katılımcı / Anne, Basketbol

Çocuğumun bir işi yaparken başarılı olduğunu görmek benim için keyif verici. Sahada bir sayı attığında veya maçı kazandıklarında gurur veriyor insana. Tabi ki bu durum spora özgü değil sadece. Ama spor ortamı bunun sürekli yaşanmasını sağlıyor. Çocuğumun yetenekli olduğunu biliyorum. Bunu sahaya yansıttığı zaman gururlanıyorum. - 12.Katılımcı / Baba, Basketbol

Anne-babalar çocuğu antrenöründen veya sosyal çevresinden taktir gördüğünde kendilerinin de gurur yaşadığını ve bu gururun yaşadıkları zorluklara değeceğini ifade etmişlerdir.

Ama bir maçta iyi oynayınca bütün bu negatifleri alıyor götürüyor. Bu gurur var ya tarif edilemez. Arkadaşlarınızın size baktığı, çevrendeki insanın tepkileri, yandaki velinin çok güzel bir hareket demesi her şeyi alıp götürüyor. Psikolojik olarak getirisi bu. Bunun için para harcar mıyım? Harcarım. Zaman da harcarım. Migren hastalığı var bende. Kafamı kaldıramayacak gibi olabiliyorum. İlaç alıyorum, 20 dk sonra ağrı bitiyor. O an dünyanın en mutlu insanı ben oluyorum gibi hissediyorum. Ama oğlumun futbol oynarken verdiği gurur ondan çok mutluluk veriyor. Orada bir velinin süper hareket yaptı, bugün çok iyi oynadı demesi sanki bana morfin vermişler de uyumuşum gibi bir haz veriyor. O mutluluğu ancak bu şekilde anlatabiliyorum. Bana bütün getirisi bu. Bunun için bunlara katlanıyoruz. Yaptığım her şeyi yine yaparım, gözüm kapalı yaparım. Mesela hocanın orada bana oğlunuz çok terbiyeli, gelişime açık ben çalışmak isterim dediğinde bana verdiği haz parayla ölçülmez. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Ben ondan fazla heyecanlanıyorum. Mesela maç sırasında özellikle yaptığı bir şeye hocasının “aferin çok güzeldi” demesini duymayı çok istiyorum. Ve duyduğum zaman da göz göze geliyoruz zaten. Sürekli takipleşiyoruz. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Okula da gidiyor. Dersleri de her zaman iyi oldu, hiçbir zaman sporcu diye derslerini ihmal etmedi. Zorlandığımız zamanlar oldu ama bir şekilde yürütmeyi başardı. Ondan keyif aldım tabii hem kendi adıma hem de çocuğum adına. Örnek gösterilen bir çocuk olması elbette beni gururlandırıyor. Spor hayatı devam ettiği için taktir görüyor. Yakın çevremizle oturduğumuz zaman spor konusu mutlaka açılıyor. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Onun dışında elbette maçını izlemek çok mutlu ediyor beni. Son maçta mesela bir çalım attı, tribünden “ooo” sesi yükseldi hafif bir şekilde. O an ben de oradayım. Böyle küçük şeylerde bile çok gururlu hissediyor insan. – 13.Katılımcı / Anne, Futbol

Son olarak anne-babalar çocuklarının mutluluğunun her şeyden önde olduğunu belirtmişlerdir. Müsabaka sürecinde aldıkları keyfin çocuklarının mutluluğuyla bağlantılı olduğunu anne-babalar aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

Ben 42 yaşındayım şu an için ne gibi bir idealin var diye sorarsan, çocuğumun mutluluğundan başka hiçbir hayalim yok benim. Sadece çocuğum mutlu olsun. Kendim için ne yapıyorum, hiçbir şey yapmıyorum. O mutlu olsun. Onun mutluluğuyla ben de mutlu olurum zaten. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Onun mutlu olduğunu gördükçe elbette mutlu oluyoruz. Maçlarda sayı aldıkları zaman veya iyi oynadıkları zaman o mutluluğu ben de yaşıyorum. Onu izlemek ve ne kadar istekli olduğunu görmek çok keyifli. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Heyecanlı olabiliyoruz. Yani izlemek istiyorum maçları. Küçüklük maçlarından videolar var. Çılgınlık atmışız, tezahürat yapmışız. Aslında daha çocuklar, bir şey yok ortada ama bu bir sosyalleşme alanı. Yani haz alıyorsunuz, bundan keyif alıyorsunuz. Kendisi iyi yapsın, takımı kazansın. O da mutlu oluyor bundan. Mutlu çocuk, mutlu baba, mutlu aile. Böyle bir zincir olarak ilerliyor zaten. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Harwood ve Knight (2009) anne-babaların çocuklarının başarılarıyla gurur duyabildiklerini ve spor ortamında bulunmaktan bireysel olarak keyif alabildikleri ortaya koymaktadır. Benzer şekilde bu çalışmaya katılan anne-babalar da çocukları kazandığında, iyi bir performans sergilediğinde veya çevresi tarafında takdir gördüğünde gurur duyduklarını ifade etmişlerdir.

Bunun yanında müsabaka sürecinin heyecanını yaşıyor olmak da onlara keyif vermektedir. Çalışmaya katılan anne-babalar sporun çocuklarının ekip çalışmasını öğrenmesi, sağlıklı yaşam sürmeleri ve sosyal becerilerinin gelişmesine katkıda bulunuyor olmasının onların keyif alma sebeplerinden biri olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bulgular Wiersma ve Fifer'in (2008) çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Wiersma ve Fifer'a (2008) göre Anne-babaların keyif aldığı noktalar anne-baba faydası ve çocuğun faydası olmak üzere 2 tema altında toplanmıştır. Çocuğun faydası teması altında çocuğunun eğlendiğini, geliştiğini, sporu öğrendiğini, başarılı olduğunu ve oynadığını gören anne-babalar tatmin olduklarını ifade etmektedirler. Anne-babalar çocuklarının özgüveninin arttığını, kazanmayı/kaybetmeyi öğrendiğini ve hayata hazırlandığını belirtmişlerdir.

6.3.1.2. Etkileşimi arttırma

Anne-babalar çocuklarının sporcu olmasının aile içi iletişimi arttırdığından bahsetmişlerdir. Gün içerisinde paylaşımda bulundukları konular içerisinde spor önemli bir yer kaplamaktadır. Bu iletişimin hem anne-babaları hem çocukları olumlu etkilediğini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Kazanınca sürekli burada bunu yaptım, şurada şunu yaptım diye 2-3 gün boyunca maç konuşuyoruz. İyi yaptığı pozisyonları, attığı golleri falan konuşuyoruz. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Benim kızım sabah evden çıkıp servise bindiği andan akşam servisle eve geldiği ana kadar olan kısmı akşam yemeğinde bize her şeyi dakika dakika anlatır. Şimdi birinci dersten başlarız, son derse kadar bütün dersleri biliriz. O yüzden spor konusunda da konuşuyoruz elbette. Benim sporcu geçmişim olduğu için ve benim spora olan ilgimden dolayı bana sporla alakalı soruları arttığını söyleyebilirim. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Biz bir de antrenman sonrasında, babalar kızlarına karşı maç yapıyorduk ya da karma yapıyorduk çok büyük keyif alıyorlardı. Yoruluyorlardı, canları çıkıyordu ama babalarıyla birlikte bir şey yapmak için sorun etmeyip devam ediyorlardı. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Hep beraber kutluyoruz. Tesisten çıkana kadar zaten çok eğlenceli ve çok güzel geçiyor. Eve gelince de dedesi, babaannesi, hepimiz bugün kaç kaç yendi, nasıl geçti diye konuşuyoruz. Kutlama havası oluyor evde. Bütün bir akşam bunu konuşuyoruz. Dedesi

de çok seviyor zaten. O da voleybol oynaması konusunda çok hevesli. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Bizim aile içi geyiklerimizden biri kızımın boyu. Mesela pazar sabahları senin boyun ne kadar oldu, ya da o ne kadar uzadı diye konuşuyoruz. Başka bir aile için herhalde hiçbir şekilde konu olmayacak bir durum. Bizde espri de olarak uzun bir süre pazar günleri, sabahları kahvaltıda bu konuşuluyordu. Bunlar hep voleybol temalı konular aslında. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Sık sık bana bakıyor çünkü görmek istiyor benim onu izlediğimi. Ben de ona diyorum ki oğlum bana bile bakma. Yani bana bir şey göstermek zorunda değilsin. O yerleşsin istemiyorum. Sen işini yap zaten seni konuşurlar. Fark edilirsin. Ama yine de her gol attıktan sonra bana dönüp gol sevinci yapıyor. Bu güzel bir iletişim oluyor. Bir an paylaşmış oluyoruz. Onun da hoşuna gidiyor. O da artık ondan kurtulamıyor. Benim ona baktığımı biliyor. Benim orada birisiyle konuşmayacağını biliyor. Bu baskı yaratabilecek bir şey aslında ama bana göre iyi etki yaratıyor. Çünkü ben oğlumla iletişim kuruyorum. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Mesela aile içinde bir sohbet konusu bile oluşmuş oluyor. Baba gördün mü orada şu olmuştu gibi işte. Öbürü diyor ki abi gördün mü benim maçında bu olmuştu. Aile içi iletişimi de arttırıyor bence. Kuvvetlendiriyor. Kopukluk olmuyor. Spor bir yandan aile içinde bir birleşme belki de. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

Birbirimize pas atıyoruz arada evde o onu çok mutlu ediyor. Ondan haz aldığını hissediyorum. Ona değer verdiğimizizi, onu önemseydiğinizi, onun fikirlerini önemseydiğimizi hissediyor. Seçtiği alanında ne kadar doğru olduğunu, Kendini daha güvende hissettiğini hissettim ben oğlumda. Mesela futbolla alakalı en ufak bir şey olduğunda gelip direkt bizimle paylaşır. Bu bizim ona ve konuya vermiş olduğumuz önemin onun gözünde çok değerli olduğunu hissettirdi bize. Biz de bu sefer daha onu daha çok gaza getirdik diyelim. – 13.Katılımcı / Anne, Futbol

Çocuklarının branşındaki müsabakalar da bir iletişim konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Anne-babalar çocukları ile kurdukları iletişimi aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

Süper Ligi ve Premier Ligi iyi takip eder. Onun uzmanlık alanı oralar. Maçları beraber izliyoruz ama Premier Ligi benden daha iyi bilir. Zaten örnek alınacak lig orası bence. Ahlak olarak futbol disiplini olarak, kalite olarak onları izliyor şu anda. Kendisi kaleci

olduğu için uluslararası kalecileri izliyor, kendini geliştirmeye çalışıyor. Üzerine konuşuyoruz. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Mesela ben işe gidiyorum. Annesinin telefonda bana hemen yazıyor. Baba şu maçı izliyor musun işte bak. Bu kalecinin şu hatasını gördün mü? Şu golü gördün mü? Maçlardan bağımsız, kalecilere odaklanmış durumda. Yani bakıyor işte şu şöyle hata yapmış, geçen Muslera böyle kurtarmış. Genelde bunlarla ilgileniyoruz. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

İngiltere ligini izliyoruz. Sürekli onlarla ilgili konuşuyoruz. Benim umudum biraz da oğlumun yorumlarından kaynaklanıyor. Maç izlerken pozisyonları değerlendirmesi, ofsayı direkt görebilmesi, oyuna bakış açısı beni çok mutlu ediyor. Futbol zekasının iyi olduğunu düşünüyorum. İzlediğimiz maçlardaki pozisyonları konuşmak bu yüzden keyifli oluyor. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Kendi aramızda da spor konuşuluyor. Kızımdan dolayı voleybol izlemeye başladım. Bundan da keyif aldığımı söyleyebilirim. Hem kızımın maçlarına gidiyoruz hem de evde açık oluyor. Kendimce sporla ilgileniyorum ama kızımdan dolayı voleybol daha çok yer kaplıyor. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Sürekli futbol konuşuyoruz. Başka bir şey konuşmuyor ki. Annesi artık yeter içeri gidin diyor. Şimdi pazar sabahı kahvaltıya oturuyoruz. Baba işte Neymar şunu yapmış, Messi bunu yapmış anlatıyor bir şeyler. Benim de hoşuma gidiyor cevap veriyorum. Biz de kendi neslimizden anlatıyoruz. Motivasyon konuşmaları, paylaşımlar genelde böyle oluyor. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Basketten çok futbolu takip ediyor. Böyle ilginç bir durum oldu. Mesela biz Fenerbahçeliyiz. Fenerbahçe maçlarını skorlarını takip eder oldu. Basket maçlarındansa futbolu takip ediyor ve onun üzerinden konuşuyoruz. Sevmese de artık izleyici olarak hoşuna gitmeye başladı. Müsabakalara da gitmek istiyoruz fakat sınav sürecini atlattıktan sonra. Önceden tek başına izlerdim futbol maçlarını artık o bana gelip hatırlatıyor maç günlerini. Daha fazla ortak zamanımız oluyor. Hadi gel şu maç ne oldu bakalım diyor artık. Önceden böyle değildi. – 10.Katılımcı / Baba, Basketbol

Zamanımızı alsa da aslında keyifli bir yanı da var. Beraber vakit geçirmiş oluyoruz. Kendi maçları dışında da oturup basketbol izliyoruz. Ortak bir nokta yaratmış oluyor. – 12.Katılımcı / Baba, Basketbol

Anne-babalar sporun aile içi iletişimde ana konulardan biri haline geldiğinden söz etmişlerdir. Çocukların müsabakalarındaki pozisyonlar ve sporculuk süreciyle ilgili konuların aile içi iletişimde önemli bir bölümü kapladığı belirtilmiştir. Bunun yanında çocuğun branşında gerçekleşen profesyonel lig müsabakalarının takip edilmesinin iletişim ve gelişim aracı olarak kullanılabildiği söylenmiştir. Alanyazında anne-babaların spor aracılığıyla çocuklarıyla daha yakın ilişkiler kurabildiği ortaya konulmaktadır (Harwood ve Knight, 2009). Ailecek spor müsabakalarına katılıyor olmak diğer kardeşleri de iletişime dahil ederek geçirilen zamanı ve aile içerisindeki etkileşimi arttırabilmektedir (Wiersma ve Fifer, 2008).

6.3.1.3. Bireysel gelişim

Anne-babalar çocukları müsabaka sürecine girdikten sonra spor bilgilerinin arttığından söz etmişlerdir. Bu bilgi teknik, taktik, antrenman ve beslenme konularıyla karşımıza çıkmaktadır.

Buraya gelip antrenmandan veya maçtan çıkıyor baba eksiklerim neler diye soruyor. Bunları bildiğimiz kadar anlatıyoruz. Bilmediğimizi de öğreniyoruz. Doğru bir şekilde yönlendirmeye, desteklemeye çalışıyoruz. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Bizde espri de olarak uzun bir süre pazar günleri, sabahları kahvaltıda bu konuşuluyordu. Bunlar hep voleybol temalı konular aslında. Çünkü boy belirleyici. Ergenlerde de sürekli bir boy değişimi var. Bir anda bir yazları da değişebiliyor. Böyle peyderpey her sene biraz biraz uzayanlar da var. Nihai olarak geldiği boy önemli. Ama o boya hangi yaş döneminde ulaştığı da çok belirleyici. Bunu hiç düşünmezdim. Yaşamayıp bilmezdim. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Oğlumla da futbola daha taktiksel bakmaya başladım. Farklı bir gözle izlemeye çalışıyorum. Mesela geçen gün Arda Güler Real Madrid'e erken mi gitti geç mi gitti 12 yaşında adamla bunu tartışıyoruz. O diyor ki beni 18 yalında isteseler yollayacak mısın? Şimdi bir yanım evet diyor ama öteki yanım diyor ki ya daha çok ufak biraz pişsin. İşte bunları tartışıyoruz. Futbola bakış açımı benim kişisel olarak değiştirdi. Çocuklarım spora başlayana kadar futbol ve voleybol herhangi bir taraftarlıktan ibaretti benim için. Onların sayesinde daha profesyonel bakmaya başladım. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

beslenme öğreniyoruz. Yarım ekmek domates ile bütün gün sokakta oynayan nesildik biz. Şimdi sabah kahvaltısında bunu yemeli şunu yememeli diyoruz. Bizim beslenmemizi de etkiliyor. Çocuğa göre sofrta hazırlanıyor sonuçta. Bunun oluşturduğu baskıyla bizde

böyle bir gelişim oldu. Herhalde çocuğunu geliştirmek adına biraz daha bilinçleniyoruz gibi geliyor bana. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Onlarla beraber ben de daha çok hareket ediyorum. Daha çok sporla ilgileniyorum. Basketbolla çok ilgili bir insan değildim. Şimdi onları izledikçe farklı terimler öğreniyorum ve bana anlatıyorlar zevkle. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

Ayrıca anne-babalar çocuklarının müsabaka süreciyle beraber spora olan ilgilerinin arttığından söz etmişlerdir. Spor ile ilgilenmeyen anne-babaların takip etmeye başladığı, bazı branşlarla ilgilenen anne-babaların çocuklarının branşına ilgi duymaya başladığı görülmektedir. Çocuklarıyla iletişimlerine bağlı olarak evde spor müsabakalarının daha çok izlendiğini ve takip edildiğini belirtmişlerdir.

Kendi aramızda da spor konuşuluyor. Kızımdan dolayı voleybol izlemeye başladım. Bundan da keyif aldığımı söyleyebilirim. Hem kızımın maçlarına gidiyoruz hem de evde açık oluyor. Kendimce sporla ilgileniyorum ama kızımdan dolayı voleybol daha çok yer kaplıyor. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Kendimdeki gelişimi daha çok kızımdan kaynaklı gördüm. Futbolla zaten içli dışlı bir insandım kendimce ama ben en son kendimi voleybol milli maçını izlerken evde kendimi sevinçten bağırان bir adam olarak buldum. Ben kızımdan önce voleybol maçı pek izlemezdim. Fılenin sultanları, reklamlar bilmem neler hep var ama kızım ile beraber o duyguyu daha çok yaşadım. Mesela oğlumla da daha çok maç izlemeye başladım. Yorum yapmaya başladım. İddiaya giriyorum şakasına. Sen onu tutuyorsan ben bunu tutuyorum diyorum. Öyle motive ediyorum. Pozisyonları değerlendiriyoruz. Bu arada TRT Yıldız kanalını öğrendim. Bak öyle bir kanal olduğunu bilmiyordum. Bu neyi getirdi biliyor musun? Biz mesela oğlumla geçen okçuluk izledik, halter izledik. İşte algımızı açıyor. Bakış açımızı açıyor. Çocukların spora daha çok girmesi bizim de girmemize sebep oldu. Yani benim hanım şu an pasör çaprazının ne iş yaptığını biliyor. Normalde spora ilgisi yoktur. Bu bizde bir çakra açması yarattı. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Onlarla beraber ben de daha çok hareket ediyorum. Daha çok sporla ilgileniyorum. Basketbolla çok ilgili bir insan değildim. Şimdi onları izledikçe farklı terimler öğreniyorum ve bana anlatıyorlar zevkle. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

Ben ilk izlediğim güne kadar hobi kısmındaydım. Olsun ya da olmasın. Bir şeyle ilgilensin, sporla ilgilensin diyordum. Ama daha sonra izlediğimde, hocaların da onu

beğendiğini görünce, ben de izleyip oğlumdaki tecrübeyi fark edince oğlum daha farklı oldu gözümde. Futbola bakış açım da oğluma bakış açım da biraz daha değişti. Daha çok ilgilenmeye başladım. – 13.Katılımcı / Anne, Futbol

Müşabaka sürecindeki ihtiyaçlara bağlı olarak anne-babalar yeni iletişim stratejileri geliştirdiklerinden söz etmişlerdir. Deneyimleri arttıkça iletişim becerilerinin arttığını belirtmişlerdir.

Bundan birkaç sene önce yenildikleri zaman oturup ağlıyordu. Biz onu alıp teselli etmeye ve psikolojik destek vermeye çalışıyorduk. Burada da eğitim veriyorlar, psikolog arkadaşlar var. Onların da bayağı faydasını gördüm. Şu an maçlardan önce rahat yani hiç problem yok. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Yani spor zor bir şey. Ciddi bir rekabet var. En samimi arkadaşın aynı zamanda rakibin. Ben de bunu nasıl yapacağımızı bilmiyordum. Çok samimi bir arkadaşı onun yerine oynuyor. Yani maç dışı çok iyiler ama maçta o oynuyor. Halbuki oynamasa kızım oynayacak. Bunları yönetmek çocuk için de bizim için de kolay değil. Ama bir şekilde süreci yürütüyorsunuz. Aranızdaki etkileşim artıyor. Nasıl iletişim kuracağınıza dair kendinizce çözümler getiriyorsunuz. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Her zaman konuşuyorduk, açık iletişimimiz olduğunu düşünüyorum. Ben ondan gizleyip yok yok o zaten senden iyiymiş falan demiyorum. Yani ben yapı olarak da çocuklarıma her zaman açık oldum. Onların anlayabileceği dilden açıklamaya çalıştım. Yapacak bir şey yok burası böyle dedik. Daha iyi olabiliyorsak olacağız dedik. Konuşabildiğimiz şeyleri konuştuk. Tabii ki hiç kimse size “evet öyle yapıyoruz” ya da “olur mu canım öyle şey” demiyor. Ama çocuk da her şeyin farkında. O yüzden ilk başlarda çok zorlayıcıydı. “Sen aslında iyisin ama onun torpili var” gibi bir açıklama yapılamıyor ilk başta. Daha iyi olmaya çalışalım dedik. Ama bu böyle devam ettikçe çocukta bir karşılığı olmamaya başlıyor. Anlayacağı ve kabullenebileceği bir dilden anlatmayı öğrendik süreç içerisinde. Bu dünya, hayat böyle diyerek, kabullenerek yaşamayı öğrendik açıkçası. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Anne-babalar çocuklarının spor deneyimlerinin onlara da bireysel fayda sağladığından söz etmiştir. Katılımcılar teknik/taktik, antrenman, beslenme ve iletişim becerileri gibi konularda yeni şeyler öğrendiklerini ve bunun sebebinin çocuklarının spor hayatı olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı anne-babalar süreç içerisinde spora veya bir branşa olan ilgilerinin arttığını da belirtmiştir.

6.3.1.4. Sosyal

Anne-babalar spor ortamının onlar için de bir sosyallik imkânı yarattığını ve aileler arasındaki destek mekanizmasının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Müsabık sporcuların anne-babalarının spor dışında neredeyse hiç boş vakti kalmamaktadır. Bu sebeple spor ortamının sağladığı sosyal çevreden memnuniyetlerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Önce oynadığın kulüpte kalıcı olacaksın, oranın en iyisi olmaya çalışacaksın diyorum. Aynı zamanda takım içinde rekabeti de öğretiyorum. Arkadaşlarıyla samimi olacaksın, babalarıyla da aramız iyi. Kıskanarak değil, çalışarak onu geçmeye çalışacağız. Onları da öğretiyorum. Onlar sahada arkadaş, biz de tribünde babalarıyla arkadaşız. Ama bu rekabet olacak tabi. İşin doğası bu. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Orada ailelerle tanışıyorsunuz ve çok farklı bir ortam oluşuyor. Hem benim için keyifli bir ortam. Futbol izliyoruz, sosyalleşme ortamı oluyor. Arkadaşlarla sohbet ediyoruz. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Şu andaki takımda veliler hep beraber hareket ediyor. Veliler maç günü muhabbet eder, hep birlikte izler. Birlikte sevinir birlikte üzüldük. Ortak bir noktamız olduğu için arkadaş gibi oluyorsunuz bir süre sonra. Keyifli oluyor tabii. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Takımdan ve karşı tarafın velilerinden de arkadaşlarımız var artık. İzlerken şakayla karışık aramızda çekişme olabiliyor. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Zaman zaman çok keyifli. Çünkü bu sosyal bir dünya. Hatta bunun örneğini verebilirim. İlk voleybol antrenmanına tanışmaya gittiğimizde orada birkaç veli vardı. Orda insan tabii konuşmak istiyor. Nasıl başlayacak, ne olacak, nereye evriliyor vesaire. Bir beyefendiye sormuştum ne yapıyorsunuz diye. 5 gün 6 gün getiriyorum demişti. Gayri ihtiyari o zaman tabii sosyal hayat olmuyor falan demiştim. Adam demişti ki bu benim sosyal hayatım zaten. Biz de bunu yaşadık. Çünkü geriye bakıp değerlendirdiğimde arkadaşlarımızın bir kısmı voleybol camiasından oldu. Yani o bizim sosyal dünyamız oldu. Tamamı olmadı ama bir yerini bu doldurdu. Bunun örneği de Bursa'daki turnuva. Biz de turnuvaya gittik. Biz orada kaldık. Hayatı etkileyen bir şey, değiştiren bir şey. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Ben 6 gün çalışan bir insanım, eşim ev hanımı. Yani bizim birbirimizden başka dostumuz yok. İş yerindeki mesai arkadaşlarım harici biri yok. Hem ekonomik hem vakit

anlamında başka bir şey yapmak çok güç. Sabah 8.30'da işe gidiyorsun, akşam 19'da çıkıyorsun zaten. Akraba ziyaretlerini seven bir aile de değiliz. Ama spor ortamı bize şunu getirdi, her meslekten insanla tanışıyorsunuz. Yeni yeni kişiler öğreniyorsun, telefon rehberinde farklı insanlar oluyor. Sonra birbirine işin düşüyor. Burada olmak başlı başına sosyal aktivite oluyor. Biz mesela perşembe günleri babalarla halı saha diye bir grup kurduk. Babalarla çocuklar maç yapıyoruz. Ben 15 senedir halı saha maçı yapmamış bir adam olarak oynuyorum. Böyle aktiviteler oluyor. Eşim de oğlunun maçını izlemeye geldiğinde orada bir öğretmenle tanışıyor, başka bir kadınla tanışıyor. Hemcinsiyle farklı sohbetlere girebiliyor. Onun da havası değişiyor. Çevre olarak bize de yararlı oluyor diye düşünüyorum. Benim şu an tanıdığım en az 5-6 tane polis var. 1-2 tane öğretmen var. Ben bu insanları böyle bir ortam olmadan sokakta bulamazdım zaten. Yani bu bir sosyal ortam oluyor. Beraber çay içiyorsun, maçlara gidiyorsun. O senin çocuğuna taşıyor sen onun çocuğunu taşıyorsun. Ailesel kaynaşma oluyor. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Çocuk buraya geldiğinde arkadaşlarıyla çok mutlu. Bir de bu kulüp diğer ailelere de uzak olduğu için hep ailelerle aynı anda geliyoruz. Aileler de kaynaştı. Çocuklar da kaynaştı, dışarıda da görüşüyoruz. Güzel bir ortam oluştu. O da güzel tabi. Genel olarak çocuklar, aileleri, ortalamanın birbirine benziyor olması. Tabi aynı yaş grubu çocuklar olduğu dışarıda da görüşüyorlar. O yüzden seviyoruz biz de. – 9.Katılımcı / Anne, Basketbol

Buradaki basketbol için gelen çocukların aileleri ile de çok güzel bir grup olduk. Bizim de sosyalleşmemizi sağlıyor. Aile olarak dışarıda da görüşüyoruz. Olumsuz yanları olduğu gibi böyle güzel olumlu yanları da var tabi. Hem çocuklar görüşüyor hem aileler görüşüyor. Spor dışında da burası arkadaşlık ilişkilerini olumlu etkiliyor. Bizim çok sosyal hayatımız kalmadığı için onu burada yaratıyoruz. – 10.Katılımcı / Baba, Basketbol

Tribünde oturmak başlı başına keyifli bir şey. Haliyle gidip gelerek diğer velilerle sohbet eder olduk. O paylaşım bana iyi geliyor. Sonuçta ortak dertlerimiz olan, aşağı yukarı benzer hayatlarımız olan insanlar. – 13.Katılımcı / Anne, Futbol

Anne-babalar spor dışındaki sosyal hayatlarına zaman kalmadığını, dolayısıyla çocuklarının spor ortamının anne-babalar için de sosyalleşme fırsatı olduğunu ifade etmişlerdir. Anne-babalar ailecek arkadaşlar edinebildiklerinden ve kulüp dışında etkinlik

düzenleyebildiklerinden söz etmektedirler. Yeni ailelerle tanışarak sosyal çevrelerinin genişlemesi ailelerin keyif aldığı diğer noktalardan biri olabileceği belirtilmektedir (Wiersma ve Fifer, 2008). Aileler iş hayatı ve çocukları sebebiyle yoğun bir hayata sahip olduklarını, başka bir yerde tanışamayacakları insanlarla sosyalleşmelerinde spor ortamının önemli katkısının olduğunu vurgulamışlardır (Wiersma ve Fifer, 2008).

6.3.2. Olumsuz deneyimler

Anne-babaların müsabaka sürecinde yaşadıkları olumsuz deneyimler Duygusal, Zamansal, Finansal ve Sosyal alt temalarını içermektedir.

6.3.2.1. Duygusal

Anne-babaların en çok endişe ettikleri konulardan biri sakatlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Müsabaka sırasında bunun sıkça akıllarına geldiğini ve önceliklerinin çocuklarının başına bir şey gelmemesi olduğunu ifade etmişlerdir.

Daha çok onun başına bir şey gelir ve bir yeri acır, sakatlanır diye korkuyorum. Onun endişesini yaşıyorum. Canı yanar başında şey gelir diye korkuyorum. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Taraftar veya veliler o kadar sahiplenmiş ki 14-15 yaşındaki çocukların maçlarında bile çıldırıp delirip birbirlerine laf atabiliyorlar. Ya da hakeme işte yukarıdan bir şeyler. O yüzden işte ben de tedirgin oluyorum. Yarın öbür gün benim oğlum başına bir şey de fırlatılabilir. Karşı taraftardan böyle bir şey gelebilir. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Hafta sonu gittik ayağı kırıldı. Atel falan koydular. İki buçuk ay alçıda kaldı. Sonra 2 ay falan fizik tedavi sürdü. Kırıldığı andan itibaren tüm süreç çok gergin geçti benim için. En başta canının yandığını görüyorsunuz. Sonra da gelip size dert yandığında söyleyecek bir şeyiniz yok. Futbol oynayamadığı için üzgün, ama elinizden bir şey gelmiyor. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Sporcu anne babasının en çok yaşadığı şey strestir. Stres en büyük etken. Ben kalp krizi geçirdim. %50 onun etkisi de vardır. Size bir şey olduğunda çocuğunuza üzüldüğünüz kadar üzülmüyorsunuz. Çocuğunuz üzülmesin yeter ki. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Ama bir şey olur mu diye tedirgin oluyorum yine de. Ya düşerse, sakatlanırsa diye korkularım oluyor. Annenin biraz daha fazla düşüneceği şeyler sanırım. Terliyor

mesela, sürekli antrenmanlara, maçlara gidiyor. Bugün hava çok soğuk ya hastalanırsa diye endişeleniyorum. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Aynı yaş grubunda olan bir çocuk senin çocuğuna sert girdiği zaman efendiliğini bozmuyorsun ama içinde fırtınalar kopuyor. Çünkü çocuğuna vurmuşlar. Yani bu psikolojileri kimse göz ardı etmesin. Karşı tarafın çocuğuna bağırان bir adam değilim ama kendi kendime oğlum böyle girilir mi falan diyen biriyim. O duyguyla izliyoruz. - 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Mesela en çok korktuğum sakatlık bu futbolda. Sakatlanırsa bunu kaldırabilir mi diye düşünüyorum kendi kendime. O psikoloji onda var mı emin olamıyorum. Çünkü çok duygusal bir çocuk. Mesela en ufak bir sakatlık yaşadığında o onu tamamen düşürür. Ben de onu iyi yönlendirmeliyim. Ona iyi bir rehber olmalıyım. Bu anlamda diye kendi tarafımı da düşünüyorum. Hani onu destekleyelim ama nereye kadar. Bu da üzerimde baskı oluşturuyor. – 13.Katılımcı / Anne, Futbol

Sahada artık antrenmanın sonlarına doğru yavaşladı ve sekmeye başladı ağrıyan ayağının üstünde. Topallar gibi yürümeler başladı, koşmaları bıraktı, yoruldu. Orada ben dedim ki yine bu devam ediyor sanırım olmayacak gibi. Orada kötü olmuştum ama bunu hiç ona yansıtmadım. Sadece yine topuğun mu ağrıyor diye sordum. Yorgunluktan oldu dedi. İtiraf etmek istemedi ama topuğuyla alakalı olduğunu fark etmiştim. – 13.Katılımcı / Anne, Futbol

Müşabaka sürecinin anne-babalar için başlı başına heyecanlı bir süreç olduğu ifade edilmiştir. Müşabaka öncesinde ve sırasında gergin ve stresli oldukları belirtilmiştir. Müşabaka süreciyle ilgili duygularını aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

Ben çok heyecanlanıyorum ama o hiç heyecanlanmıyor. O maça çıkana kadar hiç belli etmiyorum. O maça girdikten sonra çok heyecanlı oluyorum. Bazı maçları izleyemediğim bile oldu. Yani o amatör ruh bizde her zaman olduğu için biraz sıkıntı oluyor bende. Annesinin pek spor geçmişi olmadığı için o kadar değil. O da bizden beraber futbolu sevdi. Ben evde olmayayım onları açar, beraber maç izlerler hanımla beraber. Ama ben heyecanlanıyorum. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Ama kötü oynadığında yani diyorum bitmiyor stres, bitmiyor işte. O tamamen piyango. Müşabaka öncesinde o heyecanı paylaşıyorum. Aslında maça çıkılacak diye direkt

heyecanlı kalkıyorum. O nasıl hazırlanıyorsa ben de müsabakaya hazırlanıyorum açıkçası. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Ben ondan daha çok heyecanlanıyorum bence. Ama belli etmemeye çalışıyorum. Onun hursunu ve kazanma arzunu bildiğim için iyi bir maç geçirmesini ve mutlu olmasını istiyorum. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Ben çok heyecanlı ve gergin hissediyorum. Sürekli vücut hareketlerimle o heyecanı yaşıyorum. Yapma be kaçırdı gibi hareketler. Çünkü o içinden geliyor. Çocuğun neyi yaparsa aynı hisle bakıyorsun ki buna. Futbol veya müsabaka için değil sadece. Hani evde çocuğun ağır bir şey kaldırdığında düşürmesin diye korkarsın ya o psikolojiyle izliyorsun maçı. Zaten ne kadar rahat takılmaya çalışsan da hiç öyle olmuyor. Bu rekabetçilik arttığı zaman nasıl olacak onu bilemiyorum. Herhalde çoğu maçını gitmeyiz. Çünkü bir dakikadan sonra tansiyon falan, yaşlılık etkisini gösterebilir. Annesi zaten çoğu maçına gelmemeye çalışıyor çünkü dayanamıyor o heyecana. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Müsabaka süreci kötü performans, yedek kalma, oyundan alınma, kulüp ile yolların ayrılması gibi çeşitli zorlayıcı durumlar ile yüzleşmeyi gerektirebilir. Anne-babalar bu konudaki duygu ve düşüncelerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

Birkaç hata yaptı diye hoca kızımı kenara aldı. Ben orada çok üzüldüm. Halbuki normal bir şey oyuna girip çıkıyor olması. Ama bunun sebebi özellikle o kulüp geçmişinde o kadar dışlanma ve gereğinden fazla yedekte kalma durumu yaşadık ki ben de çok hassaslaştım. Şunu fark ettim ki çocuk takımdan çıkartılırsa ben çok üzülüyorum. Ama kendisin benim buna üzülmemeye şaşırdı. Anneciğim ne olacak ki normal bunlar dedi. Demek ki işin içerisinde olan kızım artık bunları daha olgun karşılıyor. Ben ondan daha hassasmışım. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Gergin olabiliyorum. Yani oynamıyorsa niye oynamıyor, oynasa keşke falan gibi düşünceler oluyor. Ama oynayan çocuk velisi olsaydım gergin olmazdım. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Bir antrenmanın veya maçın nasıl geçtiğini konuşuyoruz. Mesela kulüpteki bir yılında özellikle kızımız çok zor bir süreç geçirdi. Zaten o sürecin sonunda da kulüp kendisiyle yollarını ayırma kararı aldığını açıkladı. Yani kulüpten gönderildi. Burada çok sık eleme oluyor onu zaten hep biliyorduk. Çocuk hep gelip “anne maçta dışarıda kaldım”

diyordu. Hatta maçta yedek kaldım değil yani antrenmanda dışarıda kaldım da diyebiliyordu. Eve çok üzgün geliyordu, gitmek istemiyorum diyordu. Onu öyle görmek beni çok üzüyordu ama bir yandan o kulübü bir fırsat olarak görüyorduk. Biz de belki de biraz yanlış yaparak, kızım yani bırakabiliriz aslında ama bu kulüpten bir kere çıkarsan bir daha giremezsin, çok büyük bir şans burada olman diyorduk. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

İyi performans sergilerse sıkıntı olmuyor zaten. Kötü performans sergilerse spor kötü bir şey, nereden bulaştık buna diye düşündüğüm bile olabiliyor. Elbette her zaman kazanan kaybeden birisi olacak. Tabi ki bazen kötü oynayabilir bunu normal karşılıyorum. Ama mutlaka bir etkisi oluyor. Kızımın bu mücadelenin içerisinde olması onun için de benim için de duygusal olarak yıpratıcı. En başından beri pedagojiden hiç anlamayan öğretmenlerle ve antrenörle hayatımız geçtiği için de ekstra zorlanmış olabiliriz. Bir çocuğun yanında çocuk utangaç zaten açılması lazım dersiniz nasıl açılabilir. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Son olarak anne-babalar çocuklarına duygusal destek sunmakta zorlanabildiklerini ifade etmişlerdir. Çocuklarını üzgün görüp bir şey söyleyemiyor olmanın veya söylediğin şeyin yeterli olmadığını bilmenin onları olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Anne-babalar antrenör kararlarıyla ilişkili konuları aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Toplam 18 maç oynanacak. 5 dakika bile süre vermiyor. Artık 7.maçta falan beni kenarda tutuyor da niye oyuna almıyor demeye başladı. "Oğlum olur, oğlum bizim amacımız daha iyi hazırlanıp seneye takıma girmen" gibi şeyler söyleyerek rahatlatmaya çalışıyordum. Sonraki maçta sağ bek sakatlandı. Oğlumu aldı 2.yarı. Orada güzel oynadı yine. Sonraki maçta takım kötü giderken hoca oğluma kendine gel yoksa seni oyundan alacağım demiş. Bunu duyunca modu düşmüş kötü oynamış. Devrede de zaten aldı oyundan. Biraz da fırçalamış. Dönüşte arabada moralinin bozuk olduğunu görünce ne oldu oğlum dedim. Baba benim tarafımdan çok gelmediler ki bana niye böyle dedi, bunu duyunca her tarafım kilitlendi dedi. Akşam eve geldik. Yatma saatinde yanına bir gittim ağlıyor. Benden olmayacak sanırım, hoca beni gözden çıkardı diyor. İşte buralarda bir şey söylemek çok zor. Çocuğunuz karşınızda ağlarken bir şey söyleyip onu toparlamaya çalışıyorsunuz ama tam yeterli de olmuyor. Öyle görünce siz daha çok üzüliyorsunuz. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Ben de algılayamıyorum çoğu zaman. Aslında bana çok saçma gelebiliyor antrenör kararları. Ben de çok üzgün oluyorum onu oynatmadığı zaman. Başarılı bir çocuğun

oynamaması mantıksız geliyor. Sürekli dalgalanma olması çok zorluyor. Evet o üzüntüyü siz de yaşıyorsunuz fakat evladınızı teselli etmek zorundasınız. Bence çocuk %100 haklı. Ama ona haklısın diyemezsin. Mantıklı açıklama yapmaya çalışıyorsunuz ama tam olarak mantıklı açıklaması da yok. Sürekli "oğlum sen alırsın", "oğlum sen böyle yap hocanın bir bildiği vardır" diyoruz. Ama hocaya oğlumdan çok sinirleniyorum. Çünkü hayatınızın en değerli varlığı üzültüyor gözünüzün önünde. Hocanın niyeti de kötü değil, çünkü başarılı olmak istiyor. Ama her antrenmandan ve her maçtan sonra o süreci yürütmek aileler için gerçekten zor. Oynarsa mutlu, oynamazsa çok mutsuz. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Tabi mutsuz olduğu zamanlar da oluyor. Kötü oynadığı zaman veya yedek kaldığı zaman morali bozuk oluyor. Bunlarla ilgili konuşmak da zor. Sonuçta her zaman iyi oynayamaz ama yine de morali bozuk. Bu iletişimi kurarken zorlanıyorum bazen. Ne söylesem etki etmediği de oldu, çaresiz gibi hissettim. Ama artık bunlar azaldı diyebilirim. Sporun içerisinde kaldıkça hem o hem de ben bunlara alıştık biraz. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Şimdi ben iyiyim niye oynamıyorum da öteki oynuyor dediğinde ya da ben ne zaman oynayacağını ben de oynamak istiyorum dediğinde yanıt vermekte zorlanıyorum. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Bu takımda bulunacak kadar iyisin ama o takımın içindeki altıya girecek kadar iyi değilsin konusunu küçük çocuklarla konuşmak hiç de kolay değil. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

7.ve 13. katılımcı adil olmadığını düşündükleri durumların çocukları ve kendileri üzerindeki olumsuz etkisini aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

Bu camianın içinde olan torpil, kayırma, tanıdık. Yani bizim çocuğumuz bu geldiği yere sadece ve sadece ne yapıyorsa o şekilde geldi. Bizim bir kulüpte ne tanıdığımız oldu ne de bir akrabamız oldu. Çok gördük bu tip olayları. Çok daha masumane gibi görünen bir kayırma çeşidi oldu mesela. Anne baba voleybolcuymuş. Onun çocuğuna çok daha büyük bir şans tanınıyor. Bu çok tatlı bir şey gibi görünüyor. O bizim camiamızın çocuğu, arkadaşımızın çocuğu deniyor. O anne antrenörün arkadaşymış, çok masum ve çok normal gibi geliyor bu insanlara. Bunu bir torpil çeşidi olarak bile görmüyorlar ama o çocuğa düpedüz çok daha fazla şans veriliyor. Benim çocuğumun aynı şartlarda olduğu bir kişi sırf annesi voleybolcu diye, o camianın insanı diye daha çok şans elde

etti. Net olarak söyleyebilirim, bu hoşuma gitmeyen bir şey. Beni sinirsel olarak da ruhsal olarak da zorlayan şeydi. Haliyle çocuk da bunu görüyor. Durumu ona açıklamakta çok zorlanıyoruz. Karamsarlığa itmeden ama yalan da söylemeden bir şekilde açıklamaya çalışıyoruz. Elbette bunu görünce morali bozuluyor çocuğun. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Onu üzgün görmek beni de üzüyor. Antrenörüne güvenmediğini söyleyebilirim. Adil bir ortam olduğunu düşünmüyor. Haliyle ben de söyleyecek bir şey bulamıyorum. Elimde olmayan şeyler beni çok yıpratıyor. Benden bir şey istediğinde yaparım, her zaman yanında olurum. Ama ne bileyim işte kulüple ilgili bir şey olduğunda elimden bir şey gelmiyor. Antrenörle konuştuğumuz da oldu. O da kendince bir açıklama yapıyor. Sistem devam ediyor. – 13.Katılımcı / Anne, Futbol

Anne-babalar müsabaka öncesi, sırası ve sonrası çeşitli sebeplerle duygusal olarak zorlandıklarından söz etmişlerdir. Örneğin müsabaka öncesinde sporun doğası gereği gergin ve stresli olabildiklerini belirtmişlerdir. Birçok anne-baba müsabaka sırasında çocuklarının sakatlanmasından veya sağlığına zarar verecek herhangi bir şey olabileceğinden endişelendiklerini ifade etmişlerdir. Müsabaka sonrası ise çocuklarının yedek kalma, kötü performans sergileme, oyundan alınma gibi durumlarda olduklarını gördüklerinde bireysel olarak kötü hissettiklerinden ve onlara duygusal destek vermekte zorlandıklarından söz etmişlerdir. Alanyazında duygusal destek sağlamanın da her zaman kolay olmadığı vurgulanmaktadır. Antrenörün geribildirimlerinden sonra çocuklarının daha geniş çerçevede düşünmesini sağlamak, kendini yeterli görmediği durumlarda spora bağlılığını devam ettirmeye çalışmak ve başarısızlıkla karşılaştığında duygusal destek sağlamak anne-babaların zorlandığı durumlara örnek olarak gösterilebilir (Wiersma ve Fifer, 2008). Bu sebeple anne-babaların başa çıkma becerilerinin anne-baba katılımındaki önemi vurgulanmaktadır (Harwood ve Knight, 2009).

6.3.2.2. Zamansal

Anne-babalar en zorlandıkları noktalardan birinin zaman yönetimi olduğunu belirtmişlerdir. Günlük planlamanın tamamının antrenmanlara ve müsabakalara yönelik yapılıyor olmasının anne-babalar için zorlayıcı olduğu ifade edilmiştir. Akşam yemeği ve hafta sonu planlarının da spor hayatına göre düzenlenmesi hem aile içi iletişimi hem de anne-babaların günlük yaşamını etkilemektedir.

Yani düzenimizi şu anda ona göre kuruyoruz. Çünkü mesela iş var, işte olmadığım günler bizim kendi yaptığımız başka işlerimiz de var. Onu bile mesela onun antrenman programına göre maç programına göre ayarlıyoruz. Mecburen odak noktası bunlar oluyor. Annesi beslenme saatini ona göre ayarlıyor. Okuldan geliyor üç buçukta. Antrenmanlardan en az iki saat önce beslenmesi falan bitiyor. Buradaki hocaların da bize önerileriyle düzenliyoruz tabii. Diyetisyenin önerileri, uyuma saatleri, kalkma saatleri, onların hepsini buranın söylediği düzene göre devam ettiriyoruz. Aile içerisinde en çok konuşulan konular bunlar. – 2.Katılımcı / Baba, Futbol

Annesi dahil tüm odağımız burası oluyor. Sabah 6.15'te gün başlıyor. Okul olduğu vakitte okulda sabah 07.45'te ders başlıyor. Beslenmesi var, götürüp getirmesi var. 15.30'da eve geliyor. Yemek yiyoruz, hazırlanıyoruz, antrenmana geliyoruz. Evde oluş saatimiz 21.30. Ben götürüp getiriyorum. Ben olmazsam dayısı yardımcı oluyor. Annesi bütün yemek planı, her şeyi ona göre yapıyor. Hafta sonları bütün planlar antrenmanlara ve varsa maçına göre oluyor. Hayatınızı adamanız lazım, planlama yapmanız lazım. O da çok istekli. Mesela bu yoğunlukta pazar sabahına bireysel antrenman alayım mı diyorum al baba giderim diyor. Burada en büyük zorluğu yaşayan o, fakat en istekli olan da o. Zaten bu isteği görmeseniz sürdürülebilecek bir şey değil. – 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Bence zaman ayırmak en önemli şey kesinlikle. Zamanımızı veriyoruz aslında. Anne babanın müsait olması gerekiyor götürüp getirmesi için. Orada geçen bir süre de var. Beklememiz gerekiyor orada. Dışarıda yapacağımız etkinlikler de arkadaşlarımızla vakit geçirmemiz de antrenmanlara ve maçlara göre belirleniyor. Hele ki günü öldürecek saatlerde antrenman veya maç varsa hiçbir program yapamıyoruz. Gerekirse uykumuzdan fedakârlık ediyoruz hepimiz. O gün yapacağımız her şeyi iptal ediyoruz. Çünkü şu saatte arkadaşlarımız gelecek ama biz gidemeyiz çünkü bizim voleybol antrenmanımız var. Her şeyden bir fedakârlık yapıyoruz mecburen. Tüm plan ona odaklı. Anne veya babanın mutlaka müsait olması gerekiyor. – 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Yol bazen yorabiliyor. Tatlı bir zorluk daha çok. Tabii ki İstanbul küçük bir köy değil, sen çantayı koluna tak git diyemiyorsunuz hep biz servis gibi götür getir yapıyoruz. Bazen başında bekle, küçük kardeşi varsa onu ihmal et ya da onu yanında taşı. Çantada meyvesini, suyunu taşı. Yanlış beslenmesin diye birçok zaman okul çıkışı doğrudan vakitsiz antrenmana gittiği için arabada ona yemeğini hazırla. Yani ben zaten çok uzun

bir iş hayatıma ara verdim. Ben ona kendimi tamamen adamış gibi oldum ister istemez. Her şey ona odaklı olmak zorunda. 6 gün 7 gün antrenmanı oluyor, maçı oluyor. Hep destek olmak gerekiyor. Desteksiz yürüyebilecek bir şey değil demeyeyim ama desteksiz çok daha zor yürür. Ya da o çocuk o zaman ister istemez okulunu, dersini ihmal etmesi gerekir. – 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Ben emekli bir adam olsam çocuğumun peşinden durmadan gezerim. Veya bankada 2.000.000 dolarım olsa gezerim ama öyle değil ki. Sabah kalkıyorsun işe gidiyorsun, işten izin alıyorsun. Cumartesi ben gelmeyeyim patron diyorsun. Ben karım hasta doktora gideceğim diye yalan söylediğimi biliyorum. Çocuğun maçına gitmek için. Çünkü özel sektör öyle. Çocuğunun yanında olmak, ulaşımı sağlamak istiyorsun. Veliler birbirlerine ne kadar yardımcı olsa da yeterli olmuyor bazen. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Mecburen çocuklara adıyorsunuz kendinizi. Mesela o gün işim varsa erken bitiriyorum, eğer ek işim varsa eşim getiriyor. Eşimin işi olunca bir şekilde orta yolu buluyoruz. Eğer ikimizin de işi varsa ve iptal edemiyorsak arkadaşlarımızdan rica ediyoruz. Onlara aldırıyoruz. – 10.Katılımcı / Baba, Basketbol

Anne-babalar çocuklarına ayırdıkları vakit sebebiyle özel hayatlarının olumsuz etkilenebildiğini ve kendilerine zaman ayıramadıklarını aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Bir de günlerimizi onun için ayırıp kalkıp kulübe götürmek zorluyor. Şu an gerçi artık yaşı büyüdükçe kendi gidip geliyor antrenmanlarına. Ama ilk etaplarda günlerimizi, her hafta sonumuzu ona ayırıyorduk. Bu durumdan da haliyle insan sıkılabiliyor. Çünkü kendine de zaman ayırmak istiyorsun. Ama buna çok fırsat yakalayamıyorsun. Yani cumartesi pazar antrenman veya maç oluyor. Zaten çıktın gittin, oradan döndün vesaire gün bitmiş oluyor. O süreç biraz zorladı şimdi şimdi birazcık daha iyiyiz kendi gidip geldiği için. Azıcık bizde nefes alıyoruz haliyle. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Benim zorlandığım sadece zamansal süreyi ayarlama. Bizim antrenmanlarımızın saati çok kötü bir saatti, günü tam ortaya bölüyordu. Hani bir yere gitsem gelmem gerekiyor, gitmemem lazım. Gidersen yetişemezsin. Orada çok zorlandım. – 4.Katılımcı / Baba, Voleybol

Zorluk açısına gelecek olursak antrenman sayısı arttıkça ve spor ciddileştikçe yıpratıyor insanı. Vakti olmayabilir insanın. Ya da boş olan vaktini buna ayırdında

zorluyor. Benim kendi özel hayatım yok gibi oluyor ya da siz özel hayatınızın bir kısmını çocukla geçirmiş oluyorsunuz. Böyle biraz karışık. Benim kafam da karışık yani bu konuda. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Bırakmıyoruz, bir sürü şeyden feragat ediyoruz. Bir sürü doğum günlerine gidilemedi. Bir sürü düğünlere gidilemedi. Bir sürü tatillere gidilemedi. 15 gün sömestr tatili oluyor. Çok küçükken galiba bir hafta gidilebilir falan deniyordu. Sonradan sömestr tatilinde hafta içine iş saatine antrenman koyulmaya başlandı. – 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Zaten Türk toplum yapısı olarak bizde şöyle bir algoritma var; biliyorsunuz, anne-baba kendini çocuğuna adar. Biz Avrupalı gibi değiliz, Avrupalı doğrusunu yapıyor. 18 olduğu zaman yolluyor. Biz 40 yaşında oğlum paran var mı diye gezen bir aile yapısından geliyoruz. Geçen eşimle de aynı şeyi konuştuk. Bizim bir hayatımız yok. Cumartesi günleri, pazar günleri hafta içi işten sonrası hep 2 çocuğum üzerinden ilerliyoruz. Mesela yaz geliyor, yaz tatili oluyor işte yazlığa giderken bile oğlumun idmanına göre hareket ediyoruz. Pazartesi gidelim cumartesi günü idmana yetişelim diyoruz. Böyle endeksli oluyor. Bundan keyif alıyor muyuz? Belki biraz mazoşistçe ama evet alıyoruz çünkü başka bir sosyal hayatımız yok. Hem ekonomik olarak hem psikolojik olarak başka bir şeye bizim vaktimiz kalmıyor açıkçası. Yani bu şekilde. Her şey onlara göre ayarlanıyor. Doğru mu yapıyoruz, yanlış mı yapıyoruz bilmiyorum. Kendi hayatımıza bakmıyoruz. O işin ayrı bir noktası ama her şey onların okul ve spor saatlerine göre ilerliyor. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

11. katılımcı çocuklarının spor hayatının ailecek yapılan etkinlikleri olumsuz etkileyebileceğini ifade etmiştir.

En zoru da sürekli taşımak, lojistik görevi. Yaş arttıkça antrenman saatleri uzuyor, artıyor. Dolayısıyla hafta içi ve hafta sonu ayırdığımız saat dilimi çok fazla oluyor. Bu sefer yeri geliyor ailecek bir araya gelemiyoruz, ailecek yemek yiyemiyoruz. Bunlar da sıkıldığım noktalar. – 11.Katılımcı / Anne, Basketbol

En önemli önceliğimiz çocukların okulu ve kulübü şu anda. Yani yaz tatilleri dışında kış döneminin çoğunu bu aktiviteler kaplıyor. Onun dışında işte hafta içi, hafta sonu hep var antrenmanlar. Biz baktığın zaman cuma cumartesi pazar günü topluca bir aile akşam yemeği yiyemiyoruz. Hepimiz parçalanmış durumdayız. Yani bu yorucu. Hafta içi de zaten okuldan çık yine antrenmana koşturma olayı var. Yine sekteye uğruyor. Yani

baktığın zaman haftada bir ya da iki biz bir araya gelebiliyoruz. Zaman zaman keyifli, zaman zaman da kavga gürültü. O yüzden biraz sıkıntılı yani bir araya gelmemiz. – 11.Katılımcı / Anne, Basketbol

Anne-babalar günlük planlamalar, sosyal etkinlikler, yemek düzeni, tatil planlamaları, kişisel zaman ve aile etkinliklerinin tamamının çocuklarının spor yaşamına göre düzenlenmesi gerektiğinden söz etmişlerdir. Bu durumun ailelerin hayatlarının merkezine sporu almalarına ve buna bağlı olarak zaman planlamasını yapmakta zorlanmalarına sebep olduğu ifade edilmiştir. Harwood ve Knight'ın (2009) anne-babalar için ortaya koyduğu 7 stres faktörünün biri de zamandır. Lienhart ve ark.'nın (2019) çalışması bu bulguyu desteklemektedir. Benzer şekilde Wiersma ve Fifer'in (2008) çalışmasında anne-babalar boş zamanlarının kalmamasını yaşadıkları en büyük zorluklardan biri olarak ifade etmiştir.

6.3.2.3. Finansal

Çocuklarının sporculuk hayatı anne-babalara finansal zorluk getirdiği ifade edilmiştir. Ulaşım, materyal ve uzman desteği maliyetlerini karşılayabiliyor olmanın sürecin devamını sağlayabilmek için çok önemli bir etmen olduğu belirtilmiştir.

Ağırlıklı olarak da maddi boyutu bizi çok zorluyor. Çünkü baktığımız zaman şu an bir krampon ile kaç para olmuş. Bunların sürekli yenileyip duruyoruz haliyle. Birazcık bu maddi konuda aslında rahat edebilsek, belki çocuğumuzu destekleme konusunda da rahat edeceğiz. Ama bu durumu çok dengeleyemediğimiz için haliyle bizler de işte elimizden geldiği noktaya kadar yardımcı oluyoruz. – 1.Katılımcı / Anne, Futbol

Ekipman anlamında da hep tam takım olmak istiyor. Dizlik, kolluk veya onun dışındaki sportif kıyafetler konusunda çok ilgili. Fena para harcanmıyor ama elimizden geldiğince tamamlıyoruz. - 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Birincisi bu ülkede ne yazık ki maddiyat diye bir problem var. Biz çocuklarımızı bir şeye teşvik ederken de spora teşvik ederken de maalesef karşımıza çıkıyor. Harcanan paralar en büyük problemimiz. - 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Paran yoksa zaten devamlılığı çok zor, hatta imkânsız. Git bir kramponun fiyatını sor. E çocuk 12, 13 yaşında. Büyüyor, 6 ay sonra ayakkabı istiyor. Tek çocuk olsa belki yine problem değil, kardeşi de var. Yani bunlar seni zorluyor, almasan olmuyor. Alsan başka yerlerden kısıyorsun. - 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Kızın dizlik lazım baba dediğinde aynı gün alamıyorsun. Benim beyin otomatikman nasıl çalışıyor biliyor musun? İdman ne zaman yavrum diyorum. Pazartesi diyor. Düşünüyorum ki daha perşembedeyiz, tamam. Pazartesi'ye kadar ben o parayı bulur, alırım diyorsun. Zorluk bu. – 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Anne-babalar materyal desteğinin yanında ulaşım masraflarından da söz etmiştir. Çocuklarının sporun içinde kalması için çeşitli konularda maddi kaynak ayrılması gerektiği belirtilmiştir.

Maddi olarak da kaynak veriyorsunuz. Maddi olarak çok yıpratıyor. Psikoloğu var, diyetisyeni var, özel dersi var, güçlenme antrenmanı var. Avrasya tüneline geçiyorum gidip gelmek için. Otopark ücretini de ekleyince sadece 200 TL günlük yol. Benzini saymıyorum. Maddi olarak bu kadar yıpratıcı bir şey. - 3.Katılımcı / Baba, Futbol

Babasının müsait olmadığı zamanlarda araç olmadığı için ben taksiyle götürüyorum. Bu bile bir maddi yük oluşturunabiliyor. Öyle bir imkânımız olmasa çok daha fazla zorlanabilirdik. Diğer materyaller konusunda da en iyisini taktığı zaman kendisini daha motive hissettiğini düşünüyorum. İşte dizlik olsun, kolluk olsun, kulüp forma verse de başka başka formalar olsun maddi açıdan hep bir beklenti oluyor. - 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Alanyazına benzer şekilde anne-babaların vurguladıkları noktalardan biri ise çocuklarının spor hayatı için sağladıkları finansal destektir (Harwood ve Knight, 2009). Anne-babaların stres faktörleri arasında maddi ve lojistik talepler de yer almaktadır (Lienhart ve ark., 2019). Araştırmanın bulguları ulaşım masraflarının anne-babaları zorlayabildiklerini ve materyal ve uzman desteği gibi konuların spor hayatının devam etmesi için önem arz ettiğinin düşünüldüğünü ortaya koymaktadır.

6.3.2.4. Sosyal

Anne-babalar çocuklarının spor hayatı dışında sosyal bir alanlarının kalmadığını ifade etmiştir. Boş zamanlarının neredeyse hiç olmadığını ve hafta içi, hafta sonu, sömestr tatili, yaz tatili olmak üzere tüm planlarının merkezinde çocuklarının antrenmanlarının ve müsabakalarının bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Dışarıda yapacağımız etkinlikler de arkadaşlarımızla vakit geçirmemiz de antrenmanlara ve maçlara göre belirleniyor. Hele ki günü öldürecek saatlerde antrenman veya maç varsa hiçbir program yapamıyoruz. Gerekirse uykumuzdan fedakârlık ediyoruz hepimiz. O gün yapacağımız her şeyi iptal ediyoruz. Çünkü şu saatte

arkadaşlarımız gelecek ama biz gidemeyiz çünkü bizim voleybol antrenmanımız var. Her şeyden bir fedakârlık yapıyoruz mecburen. Tüm plan ona odaklı. - 5.Katılımcı / Anne, Voleybol

Altı gidişin dördünde hiç sorun olmadı belki ama bazı günler ya bir düğün var düğüne gidemiyoruz, bir işim var onu yapamıyorum, bir arkadaşım var onunla görüşemiyorum, ya da işten koşarak gelmeye çalışıyorum. Bu zorlayıcı bir şey. - 6.Katılımcı / Baba, Voleybol

Bizim şu an bir oğlanın, bir kızın idmanı ve ikişerli maçlarıyla ben 7 gün spor salonlarında, sahalarda iş sonrası yetişmeye çalışan bir adam oldum. Benim sosyal hayatım kalmadı çocukların sporu haricinde. - 8.Katılımcı / Baba, Futbol

Bazı anne babalar günlük hayatın yanında tatil planlamaları için de çocuklarının spor hayatını önceliklendirdiklerini ifade etmiştir. 7. ve 8. katılımcı tatil planlarını antrenmanlara göre organize ettiklerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Bir de işte herkes ara tatilde köyüne, tatile, otele Avrupa'ya giderken bizim tabii ki hep antrenman programıyla dolu. Yaz tatili voleybol sezon arası ne zamansa o zaman yapıldı her zaman. Hani bu kadar çok şey yapıyorsunuz ama yine de çok ortalama normal bir kulüpte normal bir şekilde oynayabiliyorsunuz. Buna rağmen bu kadar çok çabalıyor. - 7.Katılımcı / Anne, Voleybol

Mesela yaz geliyor, yaz tatili oluyor işte yazlığa giderken bile oğlumun idmanına göre hareket ediyoruz. Pazartesi gidelim cumartesi günü idmana yetişelim diyoruz. Böyle endeksli oluyor. Bundan keyif alıyor muyuz? Belki biraz mazoşistçe ama evet alıyoruz çünkü başka bir sosyal hayatımız yok. Hem ekonomik olarak hem psikolojik olarak başka bir şeye bizim vaktimiz kalmıyor açıkçası. - 8.Katılımcı / Baba, Futbol

11. katılımcı sporun günlük planlamada kapladığı zamanın aile içi etkinlikler üzerinde etkili olabildiğini belirtmektedir.

En önemli önceliğimiz çocukların okulu ve kulübü şu anda. Yani yaz tatilleri dışında kış döneminin çoğunu bu aktiviteler kaplıyor. Onun dışında işte hafta içi, hafta sonu hep var antrenmanlar. Biz baktığın zaman cuma cumartesi pazar günü topluca bir aile akşam yemeği yiyemiyoruz. Hepimiz parçalanmış durumdayız. Yani bu yorucu. Hafta içi de zaten okuldan çık yine antrenmana koşturma olayı var. Yine sekteye uğruyor. Yani baktığın zaman haftada bir ya da iki biz bir araya gelebiliyoruz. Zaman zaman keyifli,

zaman zaman da kavga gürültü. O yüzden biraz sıkıntılı yani bir araya gelmemiz. –

11.Katılımcı / Anne, Basketbol

Spor ortamı anne -babalara sosyallik imkânı sağlasa da bir yandan spor ortamı dışındaki sosyal hayatlarının oldukça kısıtlandığından söz edilmiştir (Wiersma ve Fifer, 2008). Anne-babalar hafta içi, hafta sonu ve tatil planlarının tamamının antrenman ve müsabakalara göre planlandığını ifade etmektedirler. Anne-babaların sosyal hayatları ve aile içi etkinliklerin boş zamanlarının kalmamasından kaynaklı olarak olumsuz etkilendiği ifade edilmiştir.

7. TARTIŞMA ve SONUÇ

Tematik analiz sonucunda anne-baba katılımı, anne-baba katılımını etkileyen faktörler ve anne-baba deneyimi olmak üzere 3 temaya ulaşılmıştır. Bu araştırmanın amacı genç sporcularda müsabaka sürecinde anne-baba katılımının incelenmesidir. Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgular alanyazından faydalanılarak tartışılmıştır.

7.1. Anne-Baba Katılımı

Araştırma bulgularına göre anne-baba katılımı işlevsel (lojistik, beslenme, uyku, materyal desteği), duygusal destek, taraftar, var olma, teknik/taktik yönlendirme, rol model davranışlarını içermektedir.

Fredricks ve Eccles'a (2004) göre anne-babaların ekipman sağlaması, spora katılımı desteklemeleri ve çocuklarına sağladıkları deneyimler onların sağlayıcı rolünü göstermektedir. Bu bağlamda araştırmanın bulguları anne-babaların lojistik desteğinin spora ilişkin kararların alınmasında etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Anne-babalar kulüp seçimi yaparken çocuklarını nasıl götüreceklerini de göz önünde bulundurdıklarını belirtmişlerdir. Lojistik desteğin yanında beslenme ve uyku düzeninin sağlanması da günlük planlamanın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Anne-babaların sağlayıcı rolü kapsamında materyal desteğini ve müsabakalara ulaşımı sağlamaları sporcuların güdülenmelerini olumlu yönde etkilemektedir (Fredricks ve Eccles, 2004). Annelerin daha fazla atletik ekipman satın aldığı çocuklar daha yüksek yeterlilik ve değer inançları bildirmiştir (Fredricks ve Eccles, 2005).

Hellstedt'in (1987) az, optimal ve aşırı anne-baba katılımı sınıflandırmasında etmenlerden biri duygusal destektir. Optimal katılım düzeyine sahip anne-babaların müsabaka öncesi, sırası ve sonrasında yargılayıcı tutum sergilemek yerine gerekli duygusal desteği sağladığı belirtilmektedir. Araştırmanın bulguları anne-babaların müsabaka öncesi, sırası ve sonrası sağladıkları duygusal desteği ortaya koymaktadır. Anne-babalar müsabaka öncesinde mental hazırlık sürecine destek olurken müsabaka sonrasında performansa bağlı konuşmalar gerçekleştirebilirler. Birçok anne-baba kaybetmeyi normalleştirmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanında sonraki müsabakalara yönelik gelişim odaklı geribildirimlerde bulunarak duygusal destek sunmaya çalışmaktadırlar. Bu yaklaşım sporcuların kötü performansından kaynaklı olarak hissettikleri olumsuz duyguların azaltılmasında etkili olabilmektedir (VanYperen, 1995). Anne-babaların duygusal desteğinin ve cesaret vermesinin sporcuların güdülenmesini etkileyebileceği belirtilmiştir (Fredricks ve Eccles, 2004). Bu çalışmada anne-babaların müsabaka sürecinde sahada bulunuyor olmasının olumlu etki

yarattığına dair inanç ortaya konulmaktadır. Sporcuların anne-babalarının spor sahasında olmasını isteyebileceği belirtilmiştir. Ulaşılan bulgular bunun sebebinin çocukların anne-babaları tarafından onaylanmak istemesi ve iletişimlerinin önemli bir parçasının müsabaka süreci hakkında konuşmayı içermesi olabileceğini göstermektedir. Bunun aksine babaların çocukları ile geçirdikleri zamanın çocukların değer inançlarını olumsuz etkileyebileceği belirten çalışmalar da yapılmıştır (Fredricks ve Eccles, 2005). Bu bağlamda çocuk tarafından algılanan baskı göz önünde bulundurulmalıdır (Ommundsen ve ark., 2006).

Araştırma bulgularının ortaya koyduğu duygusal destek, var olma ve teknik-taktik yönlendirme alt temalarının sporcuların gelişimi için fayda sağlayabileceği bilinmektedir (Petitpas ve ark., 2005). Fakat anne-babaların destekleyici davranış algısıyla çocukların destekleyici davranış algısının her zaman uyuşmadığı göz önünde bulundurulmalıdır (Dorsch ve ark., 2016). Alanyazında anne-babaların destekleyici davranış olarak düşündükleri davranışların çocuklar tarafından baskı olarak algılanabileceği belirtilmiştir (Kanters ve ark., 2008). Anne-babanın algılanan baskısının sporcuların hatalara karşı aşırı endişe duyması, yeterlilik algılarının azalması (Ommundsen ve ark., 2006) ve müsabaka öncesi kaygı düzeyi (Bois ve ark., 2009) ile ilişkili olabilmektedir. Benzer şekilde anne-babaların geribildirim tarzlarının sporcuların performansını ve algıladıkları motivasyonel iklimi etkilediği de bilinmektedir (Gershgoren ve ark., 2011). Bu bağlamda, yapılan araştırmada birçok anne-babanın çocuklarının hatalarını açıkça ifade ettiklerinin görülmesi önemli bir bulgudur. Gelişimlerini desteklemek ve hatalarından ders çıkarmak için teknik/taktik geribildirimlerde bulunduklarını ifade etmişlerdir. Teknik/taktik konuların daha çok eve dönüş yolunda ve sporcuların hazır olduklarını hissettikleri zaman konuşulduğu ifade edilmiştir. Sporcuların eve dönüş yolunda bulunulan olumsuz geribildirimlerden bazen keyif aldıkları bazen ise almadıkları bilinmektedir (Tamminen ve ark., 2017). Olumsuz geribildirimler sadece zararlı olarak değerlendirilmemeli; sporcuların performansını nasıl geliştireceğini öğrenmesi için buna ihtiyaç duydukları göz önünde bulundurulmalıdır (Tamminen ve ark., 2017).

7.2. Anne-Baba Katılımını Etkileyen Faktörler

Anne-babalarla gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler sonucunda bilgi ve deneyimlerinin, spora ve branşa özgü inançlarının, gelişimi destekleme isteklerinin, sporcunun ihtiyaçlarının ve çocuklarıyla özdeşim kurmalarının davranışlarını etkileyen faktörler olduğu ortaya konulmuştur.

Anne-babanın yorumlayıcı rolü onların spora yönelik inançları ile yaptıkları değerlendirmeleri içermektedir (Fredricks ve Eccles, 2004). Bu çalışmada anne-babaların spora ve branşa özgü

inançlarının davranışları ve geribildirimleri üzerinde etkili olabildiği görülmektedir. Spor ortamında hırslı gözükmenin beklendiğini, üzgün gözükülmemesi gerektiğini, disiplinsizliğin sporda yeri olmadığını ve futbolun agresif bir spor olduğunu düşünen anne-babalar duygusal desteklerini ve teknik/taktik yönlendirmelerini buna göre şekillendirdiklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla spor kültürünün anne-babaların spora katılımı üzerinde rol oynadığını ve zaman içerisinde davranışlarını ve inançlarını şekillendirebileceği söylenebilir (Clarke ve Harwood, 2014; Dorsch ve ark., 2009).

Alanyazında anne-baba inançlarının cinsiyete bağlı olarak da değiştiği belirtilmektedir (Fredricks ve Eccles, 2005). Anne-babalar erkek çocukları için spora daha çok değer vermekte ve onların daha yüksek atletik potansiyele sahip olduğunu düşünmektedir. Bu doğrultuda erkek çocuklarına daha çok ekipman desteği, teşvik ve zaman sağlanmaktadır (Fredricks ve Eccles, 2005). Babaların kız çocuğu için daha çok duygusal destek vermeye odaklanırken erkek çocuğu için teknik becerilere ve gelişime odaklandığını ortaya koyan çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Dorsch ve ark., 2009). Erkek çocukları kız çocuklarına göre daha fazla anne-baba baskısı algılamaktadırlar (Amado ve ark., 2015). Alanyazının aksine bu çalışmaya katılan anne-babalar kızlarının spor yaşamı için ayırdıkları zamanın çokluğundan, duygusal destek ve teknik-taktik yönlendirme sağlamak için çeşitli stratejiler geliştirdiklerinden, ev planlamasının spor hayatına göre yapıldığından söz etmişlerdir. Bunun sebebi katılımcıların çocuklarının yüksek yetenek grubunda olduklarını düşünmeleri olabilir. Alanyazında anne-babaların yüksek yetenek grubundaki çocuklara düşük yetenek grubundaki çocuklara göre daha çok teşvik edici faktör sunduğunu belirtilmektedir (Fredricks ve Eccles, 2005). Bu çalışmanın kapsamı doğrultusunda sadece anne-babalar ile görüşmelerin gerçekleştirilmesi göz önüne alındığında, anne-baba katılımındaki cinsiyetin etkisinin daha derinlemesine bir şekilde anlaşılabilmesi için ileri araştırmalara ihtiyaç duyulabileceği belirtilebilir.

Anne-babalar sporcuların ihtiyaçlarına göre davranışlarını düzenlediklerini belirtmiştir. Sporcuların yönlendirmesiyle müsabaka sırasındaki davranışlarını düzenleyebilmektedirler. Bazı anne-babalar müsabaka sırasında çocuklarıyla daha çok iletişim kurduklarını, bazıları ise daha tepkisiz kaldıklarını ifade etmiştir. Hakeme ve antrenöre karşı tepkilerinde de sporcuların etkisi bulunmaktadır. Bu bulgular tribündeki kabul edilebilir davranışların çocukların geribildirimlerine ve diğer anne-babaların davranışlarına bağlı olarak öğrenilebildiğini ortaya koyan çalışmayla paralellik göstermektedir (Dorsch ve ark., 2009). Bu sebeple anne-babalar çocuklarının isteklerini öğrenmek için onlarla sohbet etmesi gerektiği belirtilmiştir (Holt ve Knight, 2014). Antrenörler ve diğer anne-babalarla iletişim halinde olmaları ve çocuklarıyla

beraber müsabakaları izlemeleri yaşanan zorlukları daha iyi anlamalarına ve çocuklarına destek sunmalarına katkı sağlayabilir (Holt ve Knight, 2014; Elliott ve ark., 2018).

Araştırmanın bulguları anne-babaların bilgi ve deneyimlerine bağlı olarak yaklaşımlarını belirleyebileceğini ortaya koymaktadır. Bulgular alanyazın ile benzerlik göstermektedir (Knight ve ark., 2016a). Anne-babalar bireysel spor geçmişinden, iş hayatındaki deneyimlerinden, uzmanların geribildirimlerinden ve diğer sporcuların deneyimlerinden faydalandıklarını belirtmişlerdir. Çocukların karşılaşabileceği zorluklar hakkında bilgi akışı olması anne-babaların spora dair anlayışlarının gelişmesinde önemlidir (Harwood ve Knight, 2015). Emekli veya aktif sporcuların deneyimlerinden faydalanmak bu konuda katkı sağlayabilir (Holt ve Knight, 2014). Son olarak anne-babalar müsabaka sürecinde çocuklarından daha çok heyecanlanabildiklerini, çocukları şut atarken kendilerinin atıyormuş gibi hissettiklerini, çocukları mutluysa kendilerinin mutlu olduğunu ve kendilerinin başaramadığı şeyleri çocuğunun başarmasını istediklerini ifade etmişlerdir. Alanyazında anne-babaların çocuklarının spora katılımı üzerinden kendi hayallerini tekrar yaşıyormuş gibi hissedebilecekleri ortaya konulmaktadır (Dorsch ve ark., 2009). Sporunun başarısının anne-babanın başarısını yansıttığı yönündeki toplumsal algı anne-babaların çocuklarıyla özdeşim kurmasına ve bu bağlamda zaman ve para yatırımı yapmalarına sebep olabileceği söylenebilir (Coakley, 2006). İyi performans sergileyen çocukların anne-babalarının diğer anne-babalar içerisindeki hiyerarşisinin artması ve kendi değer, benliklerini çocukların performansı üzerinden değerlendirerek hayallerini dolaylı yoldan deneyimlemeleri olumsuz anne-baba davranışlarını etkileyebilmektedir (Bean ve ark., 2016).

7.3. Anne-Baba Deneyimleri

Anne-baba deneyimleri teması olumlu deneyimler ve olumsuz deneyimler olarak ayrılmıştır. Olumlu deneyimler duygusal tatmin, etkileşimin artması, bireysel gelişim ve sosyal alt temalarını içerirken olumsuz deneyimler duygusal, finansal, zamansal ve sosyal alt temalarını içermektedir.

Müsabaka süreci çocukların olduğu kadar anne-babaların da deneyimlerini barındırmaktadır. Anne-babalar çeşitli olumlu ve olumsuz deneyimlerden söz etmişlerdir. Anne-babalar müsabaka ortamında bulunmalarından ve çocuklarının başarılarından kaynaklı olarak duygusal tatmin yaşayabildiklerini, müsabaka süreçlerinin çocuklarıyla aralarındaki etkileşimi artırdığı için memnun olduklarını, çocuklarının müsabaka süreçlerinin içerisinde bulunmasından dolayı iletişim becerilerinin arttığını, spora olan ilgilerinin ve bilgilerinin olumlu yönde etkilendiğini ve son olarak takımdaki diğer anne-babalarla kurulan iletişimin onlara sosyallik alanı

sağladığını dile getirmişlerdir. Bu bulgular alanyazında ortaya konulan anne-babaların olumlu deneyimleriyle benzerlik göstermektedir. Wiersma ve Fifer (2008) anne-babaların çocuklarının sahada bulunmasından ve başarılı olmasından keyif aldıklarını, spor bağlamında aile içerisindeki iletişimin arttığını, anne-babaların spor ortamının insanlarla tanışmak için uygun imkânı sunabildiğini düşündüğünü belirtmiştir. Araştırmanın bulguları ve alanyazındaki çalışmalar anne-babaların spor ortamında bulunmaktan keyif almalarını sağlayan etmenleri ortaya koymaktadır (Harwood ve Knight, 2009).

Aynı zamanda müsabaka süreci anne-babalar için birçok stres faktörü de barındırabilmektedir (Harwood ve Knight, 2015). Bu çalışmada sakatlık, yedek kalma, başarısızlık gibi durumlarda bireysel olarak gergin hissettiklerini ve çocuklarına psikolojik destek sağlamakta zorlandıklarını, rekabetçi sporun finansal bir yatırım gerektirdiğini, antrenman ve maç sürecinde neredeyse hiç boş vakitlerinin kalmadığını ve tüm planlamanın buna göre yapılmasından dolayı spor bağlamı dışarısındaki sosyal hayatlarının olumsuz etkilendiği ortaya konulmaktadır. Alanyazında anne-babanın hiç boş zamanının kalmaması, ekipman ücretleri ve özel antrenman gibi giderlerden dolayı maddi yükünün yüksek olması ve olumsuz durumlar ile karşılaşıldığında duygusal destek sağlamak anne-babaların zorlandıkları konular olarak karşımıza çıkmaktadır (Wiersma ve Fifer, 2008). Yapılan başka bir çalışmada ise sağlık endişeleri, maddi talepler, ayrılan zaman, lojistik talepler ve eğitim endişeleri gibi stres faktörleri tespit edilmiştir (Lienhart ve ark., 2019). Bu çalışmanın bulgularıyla tutarlı olarak alanyazında anne-babaların çocukları başarısızlıkla yüzleştğinde veya kendilerini yetersiz gördüklerinde duygusal destek sağlama konusunda zorlandıkları belirtilmektedir (Wiersma ve Fifer, 2008). Anne-babaların algıladıkları stres faktörlerinin onların davranışlarını etkilediği (Kovacs ve ark., 2022) bilinse de araştırmanın bulguları birçok anne-babanın çocuklarının sporun içerisinde bulunmasının tüm zorluklara ve yatırımlara değdiğini düşündüğünü ortaya koymaktadır. Yine de stres faktörleriyle başa çıkılamadığı durumlarda istenmedik anne baba davranışlarının görülebildiği göz önünde bulundurulmalıdır (Harwood ve Knight, 2009). Bu sebeple anne-babaların çocuklarını desteklemek ve kendilerini yönetmek için bilişsel, sosyal ve duygusal becerilerinin desteklenmesi gerektiği belirtilmektedir (Harwood ve Knight, 2015).

7.4. Genel Sonuç

Bu çalışma müsabaka sürecindeki anne-baba katılımı bağlamındaki deneyimleri derinlemesine görüşmeler ile inceleyerek anne-baba katılımı ve anne-baba deneyimlerinin anlaşılmasına yönelik bulgular sunmaktadır. Ulaşılan sonuçlara göre anne-baba davranışlarının anne-baba deneyimlerinden bağımsız düşünülmemeyeceği söylenebilir. Belirlenen temaların sporcu, aile ve

antrenör üçgeninde etkili destek ve gelişim mekanizmalarının oluşturulması adına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

7.5. Öneriler

Anne-babalara yönelik:

- Her sporcu farklıdır. Sporcuların bireysel gereksinimlerine ve taleplerine bağlı olarak iletişim stratejileri belirlenebilir.
- Müsabaka süreçlerinin sporcuların anne-babaları tarafından ilgi görmesi ve etkileşimin artması için önemli bir araç olabileceği göz ardı edilmemelidir.
- Eleştiri ve önerilerin uygun zamanda ve anlaşılır bir dilde verildiği müddetçe sporcu deneyimini olumlu etkileyebileceği unutulmamalıdır.
- Gelişim odaklı geribildirimlerin sporcuların tutumları üzerindeki olumlu etkisi göz önünde bulundurulmalıdır.
- Sporcuların müsabaka süreçlerindeki olumlu ve olumsuz deneyimleri anlamlandırmasında anne-babanın kritik rolünün bilincinde olunmalıdır.
- Anne ve baba arasında iş birliği ve görev paylaşımı sürecin yönetimini kolaylaştırabilir.
- Müsabaka süreçleri duygusal, sosyal ve finansal açıdan zorlayıcı olabilir. Sporcu anne-babalarının aile üyeleri, arkadaşlar ve diğer sporcu anne-babaları ile sosyal destek içerisinde olmaları fayda sağlayabilir.

Uygulama alanına yönelik:

- Sporcuların iyi oluş halinin desteklenmesinin tek başına yeterli olmadığı göz önünde bulundurularak anne-babaların iyi oluş hali desteklenmelidir.
- Anne-babaların ve çocukların müsabaka deneyimlerinde anne-babaların davranışsal ve duygusal becerilerinin kritik bir etmen olduğu unutulmamalıdır.
- Sporcu anne-babalarına yaklaşırken bireyin sosyal, zamansal, finansal ve duygusal yatırımları göz önünde bulundurulmalıdır.
- Sporcu anne-babası görüşmelerinde ve eğitimlerinde başa çıkma becerilerinin desteklenmesi, olumlu bir sporcu-anne baba ilişkisinin gelişmesine katkı sağlayabilir.
- Spor ortamında çalışan uzmanlar, anne-babaların çocuklarının spor deneyimlerini daha iyi anlamalarına yardımcı olmak için empati geliştirmeye yönelik eğitimler sunabilirler.
- Anne-babalarla kurulan açık iletişimin hem sporcuların hem de anne-babaların müsabaka deneyimlerinde etkili olduğu unutulmamalıdır.

Araştırma alanına yönelik:

- Bu çalışma yalnızca takım sporlarından katılımcıları içermektedir. Farklı branşlarda anne-baba katılımı incelenebilir.
- Bu çalışmada anne-babaların ve çocukların sosyodemografik farklılıklarını temel alan bir analiz gerçekleştirilmemiştir. Anne-babanın gelir düzeyi, eğitim seviyesi, anne veya baba olma durumu gibi özellikler veya çocuğun cinsiyeti, yaşı, temel alınarak olası farklılıklar incelenmesi hem uygulama hem araştırma alanına katkı sağlayabilir.
- Bu çalışma 12-14 yaş arası sporcuların anne-babalarını kapsamaktadır. Daha büyük sporcuların anne-babalarını içeren veya boylamsal desenle kurulan çalışmalar gerçekleştirilerek anne-baba katılımının zaman içerisindeki olası değişimi incelenebilir.

8. KAYNAKLAR

- Amado, D., Sánchez-Oliva, D., González-Ponce, I., Pulido-González, J. J., Sánchez-Miguel, P. A. (2015). Incidence of parental support and pressure on their children's motivational processes towards sport practice regarding gender. *PloS One*, 10(6), e0128015.
- Atkins, M. R., Johnson, D. M., Force, E. C., & Petrie, T. A. (2013). "Do I Still Want to Play?" Parents' and peers' influences on girls' continuation in sport. *Journal of Sport Behavior*, 36, 329-345.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Balyi, I., Way, R., Norris, S., Cardinal, C. & Higgs, C. (2005). Canadian Sport for Life: Long-term athlete development resource paper, Vancouver, BC: Canadian Sport Centres.
- Bean, C. N., Jeffery-Tosoni, S., Baker, J., & Fraser-Thomas, J. (2016). Negative parental behaviour in Canadian youth hockey: Expert insiders' perceptions and recommendations. *Revue phénEPS/PHEnex Journal*, 7, 46-67.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Braun, V., Clarke, V., and Terry, G. (2015). Thematic analysis. In P. Rohleder and A. Lyons (Eds.), *Qualitative Research in Clinical and Health Psychology* (pp. 95–113). Basingstoke: Palgrave MacMillan.
- Brustad RJ, Babkes ML, Smith A L. (2001). Youth in sport. In Handbook of Research on Sport Psychology: (2nd Ed.), Eds. R N. Singer, HA. Hausenblas. New York: John Willy & Sons, 604-635.
- Bois, J. E., Lalanne, J., & Delforge, C. (2009). The influence of parenting practices and parental presence on children's and adolescents' pre-competitive anxiety. *Journal of Sports Science*, 27(10), 995–1005.
- Clarke, N. J., & Harwood, C. G. (2014). Parenting experiences in elite youth football: A phenomenological study. *Psychology of Sport and Exercise*, 15, 528-537.
- Clarke, N. J., Hardwood, C. G., & Cushion, C. J. (2016). A phenomenological interpretation of the parent-child relationship in elite youth football. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 5, 125-143.
- Clarke, V., & Braun V. (2017). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, 12:3, 297-298
- Coakley, J. (2006). The good father: Parental expectations and youth sports. *Leisure studies*, 25(2), 153-163.

- Dorsch, T., Smith, A. L., & McDonough, M. H. (2009). Parents' perceptions of child-to-parent socialization in organized youth sport. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 31, 444-468.
- Dorsch, T. E., Smith, A. L., & Dotterer, A. M. (2016). Individual, relationship, and context factors associated with parent support and pressure in organized youth sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 23, 132-141.
- Dorsch, T. E., King, M. Q., Dunn, C. R., Osai, K. V., & Tulane, S. (2017). The impact of evidence-based parent education in organized youth sport: A pilot study. *Journal of Applied Sport Psychology*, 29(2), 199-214.
- Dorsch, T. E., Wright, E., Eckardt, V. C., Elliott, S., Thrower, S. N., & Knight, C. J. (2021). A history of parent involvement in organized youth sport: A scoping review. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 10(4), 536-557.
- Dukes, R. L. & Coakley, J. (2002). Parental commitment to competitive swimming. *Free Inquiry 16 in Creative Sociology*, 30, 185-198.
- Dunn, R.C., Dorsch, T. E., King, M. Q., & Rothlisberger, K. J. (2016). The impact of family financial investment on perceived parent pressure and child enjoyment and commitment in organized youth sport. *Family Relations*, 65, 287-299.
- Eccles, J. (2011). Gendered educational and occupational choices: applying the Eccles et al. model of achievement-related choices. *International Journal of Behavioral Development*, 35(3), 195-201.
- Elliott, S. K., & Drummond, M. J. N. (2017). The experience of parent-coaches in youth sport: A qualitative case study from Australia. *Journal of Amateur Sport*, 3, 64-85.
- Elliott, S., Drummond, M. J., & Knight, C. (2018). The experiences of being a talented youth athlete: Lessons for parents. *Journal of Applied Sport Psychology*, 30(4), 437-455.
- Fraser-Thomas, J. L., Côté, J., & Deakin, J. (2005). Youth sport programs: An avenue to foster positive youth development. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 10, 19-40.
- Fraser-Thomas, J., Cote, J., & Deakin, J. (2008). Understanding dropout and prolonged engagement in adolescent competitive sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 9, 645-662.
- Fredricks, J. A., & Eccles, J. S. (2002). Children's competence and value beliefs from childhood through adolescence: Growth trajectories in two male-sex-typed domains. *Developmental Psychology*, 38(4), 519-533.
- Fredricks, J. A., & Eccles, J. S. (2004). Parental influences on youth involvement in sports. In M. R. Weiss (Ed.), *Developmental Sport and Exercise Psychology: A Lifespan Perspective*, Morgantown, WV: Fitness Information Technology, p:145-164.
- Fredricks, J. A., & Eccles, J. S. (2005). Family socialization, gender, and sport motivation and involvement. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 27(1), 3-31.

- Furusa, M. G., Knight, C. J., & Hill, D. M. (2020). Parental involvement and children's enjoyment in sport. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 13(6), 936–954.
- Gagné, M., Ryan, R. M., & Bargmann, K. (2003). Autonomy Support and Need Satisfaction in the Motivation and Well-Being of Gymnasts. *Journal of Applied Sport Psychology*, 15(4), 372-390.
- Gershgoren, L., Tenenbaum, G., Gershgoren, A., & Eklund, R. C. (2011). The effect of parental feedback on young athletes' perceived motivational climate, goal involvement, goal orientation, and performance. *Psychology of Sport and Exercise*, 12(5), 481-489.
- Godfrey, M., & Eys, M. (2020). Parental involvement in the transmission and development of youth athletes' role responsibilities. *International Journal of Kinesiology in Higher Education*, 4(1), 1–17.
- Goggins, L. P. (2015). *The role of parents in youth sport values*. [Yüksek lisans tezi, University of Exeter].
- Giannitsopoulou, E., Kosmidou, E., & Zisi, V. (2010). Examination of parental involvement in Greek female athletes. *Journal of Human, Sport and Exercise*, 5(2), 176–187.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. *Handbook of Qualitative Research*, 2(105), 163-194.
- Harwood, C. G., & Knight, C. J. (2009). Understanding parental stressors: An investigation of British tennis parents. *Journal of Sports Sciences*, 27, 339–351.
- Harwood, C., & Knight, C. J. (2015). Parenting in youth sport: A position paper on parenting expertise. *Psychology of Sport and Exercise*, 15, 24-35.
- Hellstedt, J. C. (1987). The coach, parent, athlete relationship. *The Sport Psychologist*, 1, 151-160.
- Holt, N. L., Tamminen, K. A., Black, D. E., Mandigo, J. L., & Fox, K. R. (2009). Youth sport parenting styles and practices. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 31, 37-59.
- Holt, N. L., & Knight, C. J. (2014). *Parenting in youth sport: From research to practice*. London: Routledge.
- Hutchinson SL, Baldwin CK, Caldwell LL. (2003). Differentiating parent practices related adolescent behavior in the free time context. *Journal of Leisure Studies*, 35(4), 396-422.
- Kaman, M. B., Gündüz, N., & Gevat, C. (2017). Tenis sporcularının spora katılım motivasyonlarının incelenmesi. *Spormetre*, 15(2), 65-72.
- Kanters, M. A., Bocarro, J., & Casper, J. (2008). Supported or pressured? An examination of agreement among parents and children on parent's role in youth sports. *Journal of Sport Behavior*, 31, 64-80.
- Kimiecik, J. C. ve Horn, T. S. (2012). Examining the relationship between family context and children's physical activity beliefs: The role of parenting style. *Psychology of Sport and Exercise*, 13(1), 10-18.

- Knight, C. J., Boden, C. M., & Holt, N. L. (2010). Junior tennis players' preferences for parental behaviors. *Journal of Applied Sport Psychology*, 22, 377–391.
- Knight, C. J., Neely, K. C., & Holt, N. L. (2011). Parental behaviors in team sports: How do female athletes want parents to behave? *Journal of Applied Sport Psychology*, 23(1), 76-92.
- Knight, C. J., Dorsch, T. E., Osai, K. V., Haderlie, K. L., & Sellars, P. A. (2016a). Influences on parental involvement in youth sport. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 5 (2), 161–178.
- Knight CJ, Little GC, Harwood CG, Goodger K. (2016b). Parental Involvement in Elite Junior Slalom Canoeing. *Journal of Applied Sport Psychology*, 28(2), 234-256.
- Kovács, K., Földi, R. F., Géczi, G., & Gyömbér, N. (2022). Parental stressors in sports influenced by attributes of parents and their children. *International journal of environmental research and public health*, 19(13), 8015.
- Kümbetoğlu B. (2020). Niteliksel Araştırmalarda Analiz. Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Kümbetoğlu, B. (2021). Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. 3. Basım, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Larsen, P. G., McMurray, R. G., & Popkin, B. M. (2000). Determinants of Adolescent Physical Activity and Inactivity Patterns. *Pediatrics*, 105(6).
- Lienhart, N., Nicaise, V., Knight, C. J., & Guillet-Descas, E. (2019). Understanding Parent Stressors and Coping Experiences in Elite Sports Contexts. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 9(3), 390-404.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1986). But is it rigorous? Trustworthiness and authenticity in naturalistic evaluation. *New Directions for Program Evaluation*, (30), 73-84.
- Merriam, S. B. (2018). Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation. Çeviri Editörü: Turan S. Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber. Nobel Akademik Yayıncılık., Ankara.
- Mirehie M, Gibson H, Kang S, Bell H. (2019). Parental Insights From Three Elite Level Youth Sports: Implications for family life. *World Leisure Journal*. 61(2), 98-112.
- Mossman, G. J., & Cronin, L. D. (2019). Life skills development and enjoyment in youth soccer: The importance of parental behaviors. *Journal of Sports Sciences*, 37, 850-856.
- Murray, R. M., Dugdale, J. H., Habeeb, C. M., & Arthur, C. A. (2020). Transformational parenting and coaching on mental toughness and physical performance in adolescent soccer players: The moderating effect of athlete age. *European Journal of Sport Science*, 1-10.
- Omli, J., & Wiese-Bjornstal, D. M. (2011). Kids speak: Preferred parental behavior at youth sport events. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 82, 702-711.

- Ommundsen, Y., Roberts, G. C., Lemyre, P. N., & Miller, B. W. (2006). Parental and coach support or pressure on psychosocial outcomes of pediatric athletes in soccer. *Clinical journal of sport medicine*, 16(6), 522-526.
- O'Rourke, D. J., Smith, R. E., Smoll, F. L., & Cumming, S. P. (2013). Parent initiated motivational climate and young athletes' intrinsic-extrinsic motivation: Cross-sectional and longitudinal relations. *Journal of Child and Adolescent Behavior*, 1(2), 109.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Patton, M. Q. (2018). *Qualitative Research & Evaluation Methods*. Çev. Ed.: Bütün, M. ve Demir, B. Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri. 3. Basım, Pegem Akademi, Ankara.
- Petlichkoff, L. M. (1993). Coaching children: Understanding the motivational process. *Sport Science Review*, 2(2), 48-61.
- Petitpas, A. J., Cornelius, A. E., Van Raalte, J. L., & Jones, T. (2005). A framework for planning youth sport programs that foster psychosocial development. *The sport psychologist*, 19(1), 63-80.
- Polat, A. (2022). Nitel araştırmalarda yarı-yapılandırılmış görüşme soruları: Soru form ve türleri, nitelikler ve sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 161-182.
- Power, T. G., & Woolger, C. (1994). Parenting practices and age-group swimming: A correlational study. *Research quarterly for exercise and sport*, 65(1), 59-66.
- Rubin, H. J., & Rubin, I. (2005). *Qualitative interviewing: The art of hearing data*. Thousand Oaks, CA: Sage, 115-130.
- Rubin, H. J., & Rubin, I. S. (2012). *Qualitative interviewing: The art of hearing data*. Los Angeles: Sage.
- Sagar, S. S., & Lavalley, D. (2010). The developmental origins of fear of failure in adolescent athletes: Examining parental practices. *Psychology of Sport and Exercise*, 11(3), 177-187.
- Sánchez-Miguel, P. A., Leo, F. M., Sánchez-Oliva, D., Amado, D., & García-Calvo, T. (2013). The importance of parents' behavior in their children's enjoyment and motivation in sports. *Journal of Human Kinetics*, 36, 169-177.
- Schinke, R. J., McGannon, K. R., Parham, W. D., & Lane, A. M. (2012). Toward Cultural Praxis and Cultural Sensitivity: Strategies for Self-Reflexive Sport Psychology Practice. *Quest*, 64(1), 34-46.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies For Ensuring Trustworthiness in Qualitative Research Projects. *Education for Information*, 22(2), 63-75.

- Smith, B., & Caddick, N. (2012). Qualitative methods in sport: A concise overview for guiding social scientific sport research. *Asia Pacific Journal of Sport and Social Science*, 1(1), 60-73.
- Stein, G. L., Raedeke, T. D., & Glenn, S. D. (1999). Children's perceptions of parent sport involvement: It's not how much, but to what degree that's important. *Journal of Sport Behavior*, 22, 591-601.
- Tamminen, K. A., McEwen, C. E., & Crocker, P. R. (2016). Perceived parental support, pressure, and the socialization of adolescent athletes' coping. *International Journal of Sport Psychology*, 47, 335-354.
- Tamminen, K. A., Poucher, Z. A., & Povilaitis, V. (2017). The car ride home: An interpretive examination of parent-athlete sport conversations. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 6(4), 325-339.
- Thelwell, R., Such, B., Weston, N., Such, J., & Greenles, I. (2010). Developing mental toughness: perceptions of elite female gymnasts. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 8(2), 170-188.
- Thrower, S. N., Harwood, C. G., & Spray, C. M. (2016). Educating and Supporting Tennis Parents: A Grounded Theory of Parents' Needs During Childhood and Early Adolescence. *Sport, Exercise & Performance Psychology*, 5(2), 107-124.
- Todd, J., & Edwards, J. R. (2020). Understanding parental support in elite sport: A phenomenological approach to exploring midget triple a hockey in the Canadian Maritimes. *Sport in Society*, 24(9), 1590-1608.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(4), 543-559.
- Udry, E., Gould, D., Bridges, D., & Tuffey, S. (1997). People helping people? Examining the social ties of athletes coping with burnout and injury stress. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19, 368-395.
- VanYperen, N. W. (1995). Interpersonal stress, performance level, and parental support: A longitudinal study among highly skilled young soccer players. *The Sport Psychologist*, 9(2), 225-241.
- Watson, K., Handal, B., Maher, M., & McGinty, E. (2017). Globalising The Class Size Debate: Myths And Realities. *Journal of International and Comparative Education (JICE)*, 2(2), 72-85.
- White, S. A. (1998). Adolescent goal profiles, perceptions of the parent-initiated motivational climate, and competitive trait anxiety. *The Sport Psychologist*, 12(1), 16-28.
- Wiersma, L. D., & Fifer, A. M. (2008). "The schedule has been tough but we think it's worth it": The joys, challenges, and recommendations of youth sport parents. *Journal of Leisure Research*, 40(4), 505-530.

- Wuerth, S., Lee, M. J., & Alfermann, D. (2004). Parental involvement and athletes' career in youth sport. *Psychology of Sport & Exercise*, 5, 21–33.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 12. Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, M. (2019). Ailenin spora katılımı ile çocuklarının elit spora yönelmesi arasındaki ilişki. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 319-326.

9. EKLER

EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Doğum Tarihiniz: (Gün-ay-yıl olarak)	--/--/----
Cinsiyetiniz	
Eğitim Durumunuz	
Aylık geliriniz	
Lisanslı sporcu geçmişiniz var mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Cevabınız evet ise ne kadar süreliğine?	
ÇOCUĞUNUZUN	
Doğum Tarihini: (Gün-ay-yıl olarak)	--/--/----
Cinsiyeti	
Branşı	
Mücadele ettiği lig	
Ne kadar süredir lisanslı sporcu?	
Çocuğunuzun müsabakalarına hangi sıklıkla katılıyorsunuz?	☐ Hiçbir zaman ☐ Nadiren ☐ Bazen ☐ Çoğunlukla ☐ Her zaman

EK-2
BİLGİLENDİRME FORMU

Sayın Katılımcılar,

Danışmanlığını Prof. Dr. Cengiz Karagözoğlu'nun yaptığı, İlbay Görkem Polat tarafından Marmara Üniversitesi Egzersiz ve Spor Psikolojisi Yüksek Lisans Programı kapsamında yürütülen “Genç Sporcularda Müsabaka Sürecinde Anne-Baba Katılımının İncelenmesi” isimli araştırmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Araştırmamız kapsamında Kişisel Bilgi Formu ile birlikte Bireysel Görüşme Formundaki soruları yanıtlamanız istenmektedir. Görüşmelerde tüm katılımcıların izni dahilinde veri analizi sürecinde yapılan görüşmelerin çözümlenebilmesi (transkripsiyonu) için ses kayıt cihazı kullanılarak görüşmeler kayıt altına alınacaktır. Görüşmelerde doğru ya da yanlış cevap yoktur. Tüm cevaplar kişilerin deneyimleri doğrultusunda değerlendirilmektedir. Görüşmelerin ortalama 45 ile 90 dakika arasında sürmesi planlanmaktadır.

Bu araştırmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Bu form aracılığı ile elde edilecek bilgiler gizli kalacaktır ve sadece bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Araştırma hakkındaki tüm sorularınızı aşağıda bilgileri yer alan araştırmacıya sorabilirsiniz.

İlbay Görkem Polat

EK-3
ONAM FORMU

“Genç Sporcularda Müsabaka Sürecinde Anne-Baba Katılımının İncelenmesi” başlıklı çalışma ile ilgili yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda araştırmanın amacını anladım. Soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Araştırmaya katılmama veya katıldıktan sonra cayma hakkım olduğunu öğrendim. Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim.

Katılımcının

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

İletişim:

İlbay Görkem Polat